

The Holy See

PASTORES DABO VOBIS

II. János Pál pápa

szinódus utáni apostoli buzdítása a püspökökhöz, a papokhoz
és az egész katolikus egyház minden hívőjéhez

A PAPKÉPZÉSRŐL KORUNK KÖRÜLMÉNYEI KÖZÖTT

1992. március 25.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS

ELSŐ FEJEZET

AZ EMBEREK KÖZÜL VÉTETETT

A PAPKÉPZÉS ÉS A MÁSODIK ÉVEZRED VÉGÉNEK KIHÍVÁSAI

A pap a maga korában

Remények és nehézségek az Evangélium hirdetésében

A fiatalok a hivatás és a papnevelés kérdése előtt

Az evangéliumi fölismerés

MÁSODIK FEJEZET

AZ ÚR LELKE RAJTAM, MERT FÖLKENT ENGEM...

ELKÜLDÖTT, HOGY ÖRÖMHÍRT VIGYEK

A papi szolgálat természete és küldetése

A papság a figyelem középpontjában

Az Egyházban, mely misztérium, közösség és küldetés

Alapvető kapcsolat Krisztussal, a Fővel és Pásztorral

Az Egyház és a világ szolgálatában

HARMADIK FEJEZET
AZ ÚR LELKE RAJTAM
 A PAPOK LELKI ÉLETE

Különleges hivatás az életszentségre

Hasonlóság Krisztussal, a Fővel és Pásztorral, és az ebből fakadó lelkipásztori szeretet

A szolgálatban élők lelki élete

A papi élet és az evangéliumi radikalizmus

A részegyházzal való kapcsolat

„Áraszd ki rájuk megszentelő Lelkedet”

NEGYEDIK FEJEZET
JÖJJETEK ÉS LÁSSÁTK
 A PAPI HIVATÁS AZ EGYHÁZ PÁSZTORI SZOLGÁLATÁBAN

Keresni, követni, megmaradni

Az Egyház és a meghívás ajándéka

A hivatás dialógusa: Isten kezdeményezése és az ember válasza

A hivatásgondozás elvei és eszközei

Mindannyian felelősek vagyunk a papi hivatásokért

ÖTÖDIK FEJEZET
TIZENKETTŐT VÁLASZTOTT KI,
HOGY TÁRSAI LEGYENEK
 A PARNÖVENDÉKEK NEVELÉSE

Krisztust követni az apostolok módján

I. A PARNVEVELÉS DIMENZIÓI

A humán nevelés, mint az egész papnevelés alapja

Lelki nevelés az Istennel való közösségben és Krisztus keresésében

Az értelmi képzés: a hit megértése

A lelkipásztori képzés: részesedni Jézus Krisztusnak, a Jó Pásztornak szeretetében

II. A PARNVEVELÉS SZÍNHELYEI

A nagyszeminárium nevelő közössége

A kisseminárium és más hivatásnevelő intézmények

III. A PARNVEVELÉS FŐSZEREPLŐI

Az Egyház és a Püspök

A szeminárium nevelő közössége

A teológiai tanárok

A parnövéndéket adó közösségek és az ifjúsági mozgalmak

A papnövendék

HATODIK FEJEZET

FIGYELMEZTETLEK, HOGY ÉLESZD FÖLD MAGADBAN ISTEN BENNED LÉVŐ AJÁNDÉKÁT
A FOLYAMATOS PAPPÉPZÉSRŐLE képzés teológiai gyökereiA folyamatos képzés formáiA folyamatos képzés igazi értelmeMinden életkorban és minden körülmények közöttA folyamatos képzés felelős személyeiA folyamatos képzés ideje, formája, eszközeiBEFEJEZÉSJegyzetekBEVEZETÉS

1., „Szívem szerinti pásztorokat adok nektek”. (*Jer 3, 15*) Jeremiás próféta e szavai által Isten megígéri népének, hogy soha nem hagyja őket pásztorok nélkül, akik összegyűjtik és vezetik ezt a nyájat: „És pásztorokat rendelok fölélük, hogy gondjukat viseljék és legeltessék őket; és nem félnek és nem remegnek többé”. (*23,4*)

Az Egyház, Isten népe, mivel e prófétaí üzenet beteljesedését szüntelenül tapasztalja, örömmel ad hálát az Úrnak, bizonyosan tudván, hogy ezen ígélet eleven, végső és tökéletes beteljesedése Jézus Krisztus, aki azt mondta: „Én vagyok a jó pásztor”, (*Jn 10, 11*) s Ő maga, a juhok nagy pásztorá (*vö. Zsid 13,20*) apostolaira és utódaikra bízta Isten nyája legeltetésének szolgálatát (*vö. Jn 21, 15 sk; 1Pt 5,2*).

Az Egyház papok nélkül nem lehet engedelmes – márpedig egész létét és küldetését az emberi történelemben Jézus eme parancsai iránti engedelmességnek kell áthatnia: „Elmenvén tehát tanítsatok minden nemzetet” (*Mt 28, 19*), és „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” (*Lk 22, 19; vö. 1kor 11,24*) –, azaz nem tudja hirdetni az Evangéliumot és nem tudja minden áldott nap megújítani az Úr értünk adott testének és értünk ontott vérének áldozatát.

A hitben láthatóvá válik, hogy Isten ígéréte soha nem csalhatja meg az embert. Ez az ígélet magyarázza és élteti a sok helyen mutatkozó papi hivatásokat, melyek megörvendeztetik az Egyházat; ugyanakkor növeli a hitet és erősíti a reményt, amikor más helyeken a paphiány mutatkozik.

Valamennyiünknek meg kell osztanunk a Szinódus Atyáival a teljes bizalmat Isten ígéretei iránt, amit ők bátran és világosan így fogalmaztak meg: „A Szinódus főnntartások nélkül hisz Krisztus ígéréiben, aki azt mondta: 'Íme, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig' (Mt 28,20), és tudván, hogy az Egyházban állandóan tevékenykedik a Szentlélek, szilárdan hiszi, hogy az Egyház főnmaradása magában foglalja minden feltételének főnmaradását is, ... azaz a papok sem fogynak el az Egyházban... Isten mindig fog keresztény férfiakat hívni a papságra. Ezért szilárdan kell hinnünk, hogy – még ha bizonyos területeken fogy is a papság – az Atya szünet nélkül fog támasztani papi hivatásokat”. [1]

Én magam is a Szinódus bezárásakor a papi hivatások hiányáról szólva mondtam: „Az Egyháznak először teljes bizalommal kell lennie a Szentlélek iránt: legyünk meggyőződve arról, hogy gyermeki bizalmunk nem fog csalatkozni, ha a már kapott kegyelemben hűségesek maradunk.” [2]

2. A kapott kegyelemben hűségesen meg kell maradni, mert Isten ajándéka az emberi szabadságot nem zárja ki, hanem ébreszti, növeli, igényli.

Ezért az Egyházban az isteni ígélet iránti rendíthetetlen hűség teljes bizalmának együtt kell járnia a súlyos felelősséggel annak érdekében, hogy a meghívó Istennel együttműködjünk, s biztosítsuk és megőrizzük a feltételeket, melyek között az Isten által elvetett jó mag gyökeret tud verni és bő termést hoz.

Az Egyháznak szüntelenül kérnie kell az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat aratásába (vö. Mt 9,38); főleg meg kell ismertetnie a hivatás elfogadásának módját a fiatalokkal, ami nagyban segíteni fog abban, hogy a meghívottak fölismerjék és kövessék hivatásukat; és külön gondot kell fordítania a papságra készülők nevelésére.

Az egyházmegyés és szerzetes papságra készülők nevelése, a papok egész életére kiterjedő törődés – mely a szolgálatban személyes megszentelődésüket, lelkipásztori munkájukban szüntelen megújulásukat segíti – az Egyház az egyik legnagyobb és legnehezebb feladata az emberiség evangelizációjában.

Ez a nevelői tevékenység nem más, mint időbeli folytatása Krisztus azon tettének, amit Márk evangélista e szavakkal ír le: „Ezután fölment a hegyre, és magához hívta, akiket kiválasztott. A választottak csatlakoztak hozzá, Tizenkettőt választott ki, hogy társai legyenek, s hogy elküldje őket hirdetni az Evangéliumot” (Mk 3,13-15). [3]

Elmondhatjuk, hogy az Egyház a papnövendékek és papok formálása révén az Evangélium e részletét, különböző módokon és változó intenzitással, megvalósította és megvalósítja a történelemben.

Ma azonban az Egyház úgy látja, meg kell ismételnie, amit a Mester tett apostolaival, mégpedig megújult törődéssel, amint ezt a korunk kultúrájában és társadalmában végbement mély és gyors változások követelik. Csak így követheti azokat a nagyon változatos helyzeteket, melyekben hirdeti az Evangéliumot; csak így növekedhet a hivatások száma az egyházmegyékben; csak így módosítható a papnevelés módszere és tartalma; csak így lehet segíteni a püspökök paphiánnyal kapcsolatos gondjain, s lehet szó az „új evangelizációról”, melyhez a papok között is szükség van „az Evangélium új hirdetőire, azaz új evangelizálókra”.

Ilyen történelmi helyzetben ülésezett a Püspöki Szinódus rendes általános gyűlése, mely a „mai papnevelésről” tárgyalt, azzal a céllal, hogy 25 évvel a II. Vatikáni Zsinat befejezése után a tárgyra vonatkozó zsinati tanítást teljessé tegye, s korunknak megfelelőbb és hatásosabb szabályokat alkosson. [4]

3. II. Vatikáni Zsinat papságra és papnevelésre vonatkozó szándékait követve, [5] s a különböző körülményekre alkalmazva megvalósítani akarván a bőséges és súlyos tanítást, az Egyház ismételten foglalkozott a papnevelés, a papi szolgálat és papi élet kérdéseivel. Fontos események voltak a Püspöki Szinódus különböző gyűlései. Mindjárt az első általános, 1967. októberi gyűlés tárgyalt a szemináriumok megújításáról, s nagy része volt a Katolikus Nevelés Kongregációja *Ratio fundamentalis* című okmányának megszületésében. [6]

Külön foglalkozott a szolgálati papsággal az 1971. évi Szinódus, s munkaidejének felét e kérdésnek szentelte. A hosszas tárgyalások gyümölcseként adtak át VI. Pál pápának a szolgálati papság teológiájáról s lelki életének néhány kérdéséről szóló „Ajánlások”-at, melyet 1974-ben a Szinódus megnyitáskor fölolvastak.

Az Egyházi Tanítóhivatal más alkalmakat is fölhasznált, hogy kifejezze a papi élettel és szolgálattal való törődését. Elmondható, hogy a Zsinat utáni években szinte nem volt az Egyházi Tanítóhivatalnak megnyilatkozása, melyben ne lett volna szó a papság közösségbeli szerepéről, feladatának szükséges voltáról az Egyház és a világ élete szempontjából.

Az utóbbi években sokfelől merült föl az igény, hogy – a mai egyházi és kulturális körülmények által megkívánt módon – újra vegyük vizsgálat alá a papság kérdését. A figyelem ugyanis időközben másfelé terelődött: már nem az identitás, hanem a papságra nevelés és a papi élet alapvető kérdései állnak a középpontban. Korunk papságra készülődő új nemzedéke jelentősen megváltozott és gyorsan alakuló világból jön, ezért a korábbi nemzedékekkel összevetve nem kis különbségeket mutat. E körülményt nyilvánvalóan figyelembe kell venni a papságra nevelés megtervezésénél és megvalósításában.

A már hosszabb ideje szolgálatban élő papok úgy látják, hogy az állandóan növekvő lelkipásztori feladatok szétforgácsolják erőiket: az új társadalmi formák és kulturális körülmények életmódjuk és munkamódszereik felülvizsgálatára, lelkipásztori teendőik rangsorolására készítetik őket, miközben egyre jobban érzik az „állandó képzés”szükségét.

A Püspöki Szinódus 1990. évi gyűlésén arról volt szó, hogyan lehetne növelni a papi hivatások számát; miként lehetne a papnövendékeket úgy nevelni, hogy Krisztust jól megismerve kövessék Őt; hogyan készüljenek föl arra a szentségre, mely hasonlívá teszi őket Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz, az Egyház Szolgájához és Jegyeséhez; s hogyan lehetne megtalálni az állandó képzés új útjait a papi szolgálat hatékonyabbá és a papok lelki életének elevenebbé tételére.

Ugyanez a Szinódus eleget akart tenni az előző gyűlés igényeinek, melyeket az a laikusok egyházi és világi hivatásáról és küldetéséről fogalmazott meg. Maguk a laikusok kérték a papság formálásának jobbítását, hogy nagyobb együttműködés alakulhasson ki a papok és a laikusok közös küldetésének megvalósításában. Ugyanis „minél inkább előtérbe kerül a laikusok apostolkodása, annál szükségesebb, hogy megfelelően fölkészített papság támogassa őket ebben. Így maga Isten népének élete bizonyítja a II. Vatikáni Zsinat – a krisztushívők általános és a hierarchikus papságszolgálati papsága közötti kapcsolatáról kifejtett – tanítását; a hierarchiának ugyanis az Egyház misztériumában szolgálati jellege van (vö. LG 10.). Minél világosabbá válik a

laikusok sajátos hivatása, annál jobban látható az, ami a papság sajátossága.” [7]

4. A Szinódus sajátos egyházi tapasztalatában – mely „a püspöki kollegialitás különleges megtapasztalása az egyetemességben; megerősíti az egyetemes Egyház iránti érzéket, ti. a püspökök felelősségét az egyetemes Egyház és küldetése iránt a Péter körüli fölfogás- és cselekvésbeli közösségben” [8] – nyilvánvalóan és pontosan hallani lehetett *a különböző részegyházak hangját*, s e Szinóduson először néhány Keleti Egyház hangját is, melyek velünk együtt tettek hitet Isten ígérete: „Szívem szerinti pásztorokat adok nektek” (*Jer 3, 15*) mellett, s megújították aggódó gondoskodásukat a hivatások gondozásával és a papok képzésével kapcsolatban, mert meg voltak győződve arról, hogy az Egyház jövője, gyarapodása, üdvözítő küldetésének teljesítése ezektől függ.

Fölhasználva ehhez a Szinódust követő Apostoli Buzdításhoz a Szinódusi Atyák munkáját megelőző és abból fakadó sok gondolatot, javaslatot és kérést, Péter Utódának és Róma Püspökének hangját sok máséhoz kapcsolva szólok a krisztushívők, s különösen a papok és azok szívéhez, akik a papnevelés nehéz munkáját végzik. Buzdításomat minden egyes egyházmegyes és szerzetes paphoz szeretném eljuttatni.

A Szinódus Atyáival együtt ismétlem a záróüzenetet, melyet a Szinódus Isten Népehez, s azon belül a papokhoz intézett: „Hálás és tiszteletteljes lélekkel szólunk Hozzátok, mint apostoli szolgálatunk elsőszámú segítőihez. Munkátok az Egyházban valóban szükséges és pótolhatatlan. Ti viselitek a szolgálati papság terhét és közvetlen kapcsolatban vagytok a hívekkel. Ti vagytok az Eucharisztia szolgálói, a bűnbánat szentségében az isteni irgalmasság osztogatói, a lelkek vigasztalói, a mai élet viharaiban a hívek vezetői. Teljes szívvel köszöntünk, s kifejezve irántatok hálánkat, buzdítunk benneteket, hogy derűs és készséges lélekkel tartsatok ki ezen az úton. Ne engedjétek, hogy elkedvetlenítsenek benneteket! Munkánk nem a miénk, hanem Istené. Aki minket meghívott és elküldött, velünk van életünk minden napján. Hiszen Krisztus követségében járunk.” [9]

ELSŐ FEJEZET

AZ EMBEREK KÖZÜL VÉTETETTA PAPPÉPZÉS ÉS A MÁSODIK ÉVEZRED VÉGÉNEK KIHÍVÁSAI

A pap a maga korában

5. „Minden főpapot az emberek közül választanak, s arra rendelnek, hogy az Isten tiszteletében képviselje az embereket” (*Zsid 5, 1*)

A Zsidókhöz írt levél nagyon hangsúlyozza *Isten szolgájának „ emberségét”*; akit az emberek közül és az emberek szolgálatára állítanak Jézus Krisztus példája szerint, ki „hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, de bűn nélkül való” (*4, 15*).

Isten a maga papjait meghatározott emberi és egyházi környezet összefüggéseiből hívja meg – melyek sajátos vonásait az ember magán viseli –, és Krisztus Evangéliumának hirdetésére oda küldi vissza.

Éppen ezért a Szinódus a papság témáját „összefüggéseiben”, a mai társadalom és Egyház kapcsolataiban és a harmadik évezred távlatában tárgyalta, amint ez a téma megfogalmazásából

is kitűnik: „A papnevelésről *a mai körülmények között*”.

A papságnak van egy olyan lényegi magva, mely nem változhat, mivel mind a mai, mind a holnap papnak Krisztushoz kell hasonlónvá válnia. Krisztus ugyanis, mikor a földön élt, önmagában megformálta a szolgálati papságot, hogy az apostolok azt magukra ölték; és arra rendelte, hogy az időben fennmaradjon és minden történeti korszakban újra megvalósuljon. A 3. évezred papja ezért azoknak a papoknak a szolgálatát folytatja, akik az előző századokban az Egyház életét szolgálták. Annyira, hogy a papi hivatás lényegét tekintve 2000 év múlva is ugyanaz: meghívás arra, hogy Krisztus egy és ugyanazon papságát élje.” [10]

Ugyanakkor a pap életének és szolgálatának „alkalmazkodnia kell a korok és helyek körülményeihez... Ezért törekednünk kell arra, hogy a Szentlélek égi fényességénél meglássuk korunk fő vonásait, mély lelki igényeit; gondosan mérjük föl a feladatokat és a szükséges lelkipásztori módszereket, hogy a mai emberhez szóló válaszokat tudjunk adni.” [11]

Mivel a szolgálat örök igazságát kellett korunk szükségleteihez és igényeihez illeszteni, a Szinódus Atyái arra törekedtek, hogy válaszoljanak *néhány* kikerülhetetlen *kérdésre*, mégpedig: milyen kérdéseket és hasznos indításokat ébreszt a mai társadalmi-kulturális-egyházi környezet azokban a gyermekekben és ifjakban, akik végleg a papságra akarják szánni magukat? A kapott szentséggel és a papi lelki élet követelményeivel összhangban álló papi szolgálat gyakorlásához milyen új lehetőségeket nyújt korunk, illetve milyen nehézségeket támaszt vele szemben?

Néhány mozzanatra a Szinódus Atyái nyomán fölhívjuk a figyelmet, tudván azonban, hogy a népek szociális–kulturális–egyházi körülményei rendkívül változatosak. Ezért csak néhány általános és fontos jelenségre mutatunk rá, s csak azokra, amelyek a papnevelést és a papok formálását érintik.

Remények és nehézségek az Evangélium hirdetésében

6. Sok dolog éleszti az emberekben a személyi méltóság fokozott tudatát és a vallási értékek, az Evangélium és a papi szolgálat felé való megnyíltást.

A társadalomban – bár sok ellentmondás van benne – terjed és erősödik az igazságosság és a béke utáni vágy, az emberek felelőssége a viláért és a természetért; nyíltabban keresik az igazságot és az emberi méltóság érvényesülését; növekszik a világ népei közötti szolidaritás s a törekvés egy új, szabad és igazságos világrend fölépítésére. Az információk és a kultúra terjedésével, valamint a tudomány és a technika egyre gyorsabb fejlődésével egy időben mind erősebben megfogalmazódik az etikai kérdés az egész folyamat értelméről, illetve az értékek objektív rendjéről, mely lehetővé teszi a fejlődés lehetőségeinek és határainak körülírását.

A szorosan vett vallási és keresztény témakörökben csökkennek az ideológiai előítéletek és az erőszakos tiltakozások a lelki és vallási értékekkel szemben, s ezzel egyidőben a világ sok részében váratlanul új lehetőségek nyílnak az evangelizáció és az egyházi élet előtt. Terjed a Szentírás ismerete; sok új egyház tevékenykedik az emberi élet méltósága és a személy értékei érdekében; Közép- és Kelet-Európa egyes egyházai a vértanúság ragyogó példáit adták, s ma is vannak még a hitükért kegyetlenül üldözött, de bátran hívő egyházak. [12]

Azokon a területeken, ahol nem ismerik Jézus teljes evangéliumát, az istenkeresés és az élet problémáinak teljes magyarázata utáni vágy olyan erővel tör föl, hogy nagyon kedvező környezetet teremt az Isten nélküli vallásoknak és a szektáknak. Terjedésük – még a hagyományosan keresztény országokban is –, az Egyház igazi gyermekei, s különösen a papok számára kihívás, hogy újra átgondolják evangéliumi tanúságtételük hitelességét; ugyanakkor jel, amiből fölismerhető, milyen általános és milyen mély az istenkeresés az emberekben.

7. Ám ezekkel a pozitív jelenségekkel szemben sok kérdéses és negatív tény is tapasztalható.

Nagyon elterjedt még mindig a *racionalizmus*, mely a tudomány beszűkített értelmezésével érzéketlenné teszi az emberi értelmet a kinyilatkoztatással és az isteni transzcendenciával való találkozásra.

Elkeseredetten védik a személy *szubjektivitását*, mely az őszinte emberi kapcsolatokra képtelen individualizmusba fullaszt. E magányban azután – főként a gyermekek és fiatalok közül – sokan különféle pótlékokat keresnek a gyönyörkeresés és a felelősség előli menekülés különböző formáiban; a múltó pillanat fogságában az érzékek és az érzelmek síkján „fogyasztani” akarják a legerősebb és legkellemesebb egyéni tapasztalatokat, minek következtében közömbössé s szinte bénává válnak egy olyan életszemlélettel szemben, melynek vannak lelki és vallásos dimenziói, és szolidáris másokkal.

Ezenkívül a világban mindenütt – miután szétfoslottak azok az ideológiák, melyek dogmává emelték a materializmust és célul tűzték ki a vallás kiirtását – terjed egy gyakorlati és egzisztencialista materializmus, mely az élet és az ember sorsának szekularizált szemléletét hozza magával. Ez az ember, „aki teljesen önmagával van elfoglalva, aki nemcsak érdekei, hanem a világ közepévé teszi önmagát”, [13] egyre inkább elveszíti a lélek támaszát, amire pedig annál nagyobb szüksége volna, minél inkább megkísérli az anyagi javak fölötti uralom okozta önelégültség. Már nem érzi szükségét annak, hogy támadja Istent, úgy gondolja, megvan nélküle.

Ezen belül látnunk kell, *hogy fölbomlik a család és elhomályosodik, eltorzul az emberi nemiség igazi értelme*: e jelenségek erős negatív hatással vannak a fiatalok nevelésére és nagyon gátolja őket mindenfajta vallásos természetű hivatás követésében. Súlyosbodnak a *szociális igazságtalanságok*, egy embertelen kapitalizmus gyümölcseként kevesek kezében halmozódik föl a gazdagság, [14] s ez egyre mélyíti a szakadékot a fejlett és a szegény népek között: minek következtében olyan feszültségek jelennek meg az emberek között, melyek nagyon zavarják a közösségek és az egyes személyek életét.

Az Egyházon belül is vannak olyan negatív és aggasztó jelenségek, melyek közvetlen hatással vannak a papok életére és szolgálatára: így például sok hívő vallási tudatlansága; a katekézis csekély eredményei a sokkal megnyerőbbnek és hatásosabbnak látszó tömegtájékoztató eszközök nyomasztó hatása miatt; a félreértett teológiai, kulturális, lelkipásztori pluralizmus, mely olykor jó szándékkal indul, mégis azzal végződik, hogy megnehezíti az ökumenikus párbeszédet és árt a hit egységének; végül a bizalmatlanság és türelmetlenség az Egyházi Tanítóhivatal iránt és az Evangélium gazdag üzenetének egyoldalú megszorítása az igehirdetést és a hit melletti tanúságtételt a szociális és emberi felszabadítás kizárólagos eszközévé teszik, illetve Isten nélküli vallásosságba vagy babonába kergetik az embert. [15]

Nagy hatású az a régi keresztény hagyományokkal rendelkező országokban mutatkozó új

jelenség, hogy ugyanazon a területen különböző fajú és vallású zárt csoportok élnek. Azaz egyre inkább kibontakozik egy sokfajú és sokvallású társadalom képe. Ez míg egyrészt alkalmat kínál a gyakoribb és gyümölcsözőbb dialógusra, a nyíltabb gondolkodásra, az elfogadásra és a méltányos toleranciára, másrészt zűrzavar és relativizmus forrása lehet, főként a hitben kevésbé érett személyek és néprétegek számára.

E tényezőkhöz járul – szoros összefüggésben az individualizmus növekedésével – a *hit szubjektívvé válása*. Megfigyelhető ugyanis, hogy egyre több hívőben csökken a fogékonyság a hit objektív és átfogó tanítása iránt, s helyét a szubjektív vélekedés foglalja el, amely a maga tetszésére azt keresi, ami megfelel a személyes tapasztalatoknak és kevésbé zavarja az egyéni megszokásokat. Még az egyéni lelkiismeret sérthetlenségére való hivatkozás is, ami önmagában törvényes dolog, ebben az összefüggésben veszedelmesen kétértelművé válik.

Ebből következik, hogy feltételekhez kötik vagy csak részlegesen fogadják el az *Egyházhoz tartozást*, ami árt a papi hivatás kialakulásának, a papi öntudatnak és a pap közösségi szolgálatának is.

Végül sok egyházi intézményben nincs elég pap a legsúlyosabb kérdések megoldásához. A hívek hosszú időkre magukra maradnak lelkipásztori támasz nélkül: visszamarad keresztény életük fejlődése, és csökken a hajlandóságuk arra, hogy az evangelizáció előmozdítói legyenek.

A fiatalok a hivatás és a papnevelés kérdése előtt

8. A korunkat és kultúránkat annyira jellemző ellentmondásokat és lehetőségeket, valamint az egyházi közösségeket egész különleges figyelemmel kísérik, élik át és értékelik a fiatalok, mert mindezek néha meghatározóan hatnak nevelődésükre. A gyermekekben és ifjakban ébredő és bontakozó papi hivatás bizonyos idő után állandóan akadályokba és kísértésekbe ütközik.

Milyen nagy erővel hat a fiatalokra a „*fogyasztói társadalom*” *varázsa*, mely az emberi lét hedonista, materialista és individualista életfelfogásába sodorja őket. Az anyagi jólét szinte kizárólagos életeszmény, s e jólétet minden körülmények között és bármi áron el akarják érni: ebből fakad, hogy elutasítanak minden áldozatot és megtagadnak minden fáradságot a lelki és vallási értékek keresésétől és megvalósításától. A *birtoklásra* való kizárólagos „törekvés” maga alá tiporja az egyébként elsőbbséggel bíró *létet*, s ennek következményeként a személyes és személyek közötti értékeket nem az ingyenesség és az ajándékozás logikája, hanem az önző birtoklás és a másik eszközként való fölhasználása szerint fogják föl és élik meg.

Ez tükröződik különösen is *az emberi nemiség szemléletében*, amit megfosztottak a személyek közötti ajándékozás és a közösség szolgálatának méltóságától, s besorolták a fogyasztási javak közé. Így sok fiatal érzelmi élete nem a – másoknak való önajándékozásban megnyílt – személyiség harmonikus és örömteli növekedésének a biztosítéka, hanem nehézkes etikai és pszichés önmagába bonyolódás, melynek szükségszerűen súlyos következményei lesznek.

Nem kevés fiatalnál a dolgok gyökerében a *szabadság eltorzított tapasztalata* van: az egyetemes és objektív igazság iránti engedelmesség helyett, úgy élik meg, mint az egyén erejének és ösztönös törekvéseinek vak elfogadását. Így szinte természetes, hogy szemléletük és

magatartásuk felmorzsolódik az etikai elvekről kialakult közvéleményben; vallási téren pedig, még ha nem is vetik el Istent, közömbösek, és úgy viselkednek az élet legfontosabb pillanataiban is, mintha Isten nem létezne. Ilyen körülmények között nemcsak a papi hivatás megvalósítása, hanem értelmének fölfogása is nehéz; ez ugyanis sajátos tanúságtétel arról, hogy a lét előbbre való, mint a birtoklás; elismerése annak, hogy az élet értelme nem más, mint önmagunk szabad elajándékozása másokért, teljes odaadás – e sajátos formában – az Evangélium és Isten országa szolgálatára.

A fiatalok még az Egyházon belül is nem egyszer „problémát” jelentenek. Ha ugyanis a felnőttekben, s még inkább a fiatalokban erős a hajlandóság, hogy szubjektíven fogják föl a keresztény hitet, s hogy feltételekhez kössék vagy csak részlegesen fogadják el az Egyházhoz tartozást, a közösségben egész sor megindoklás alapján meggyengül a naprakész és bátor ifjúsági lelkipásztorkodás. A fiatalok pedig magukra maradhatnak saját pszichés gyengeségük karmai között, elégedetlenek és kritikusak lesznek a felnőttekkel szemben, akik, mivel nem érett hitük szerint élnek, képtelenek hihető példaképeket állítani eléjük.

Így tehát nyilvánvaló, milyen nehéz átfogó és meggyőző tapasztalathoz juttatni a fiatalokat a keresztény és egyházi életben, s erre nevelni őket. A papi hivatás mindezek után távol marad a fiatalok mindennapi életétől és érdeklődésétől.

9. Nem hiányoznak azonban a pozitív indítások és helyzetek sem, melyek a serdülők és a fiatalok szívében új készségeket ébresztenek, etikai és vallási értékek keresésre indítják őket, s kedvező légkört biztosítanak a Krisztus és az Egyház iránti teljes odaadásra szólító papi hivatás kibontakozásához.

Elsőként azt kell kiemelnünk, mennyire elcsitultak az olyan jelenségek, amelyek még egész a közelmúltban is nagy problémákat okoztak, például a radikális kontesztáció, a szabadosság, az utópista követelmények, a magántulajdon tagadása, az erőszak.

Emellett el kell ismerni, hogy a mai fiatalok is, a korosztályra jellemző erővel és frissességgel hordoznak olyan, a történelemben úttörő eszményeket, mint a szabadságvágy; a személy páratlan értékének elismerése; a hitelesség és áttetszőség igénye; a férfi és nő kapcsolatának új felfogása és kölcsönössége; egy egységesebb, szolidárisabb, igazságosabb világ meggyőződéses és szenvedélyes keresése; nyíltság és dialógus mindenki felé; elkötelezettség a béke iránt.

A társadalom legelesettebb tagjai iránt – s milyen gazdag és eleven formákban! – kibontakozó sokféle önkéntes szolgálat sok mai fiatalban nagyon fontos nevelői erőforrás, mert a fiatalokat önzetlenebb és a szegények felé nyitottabb életstílusra ösztönzi. Egy ilyen életstílus megkönnyítheti annak a hivatásnak a megértését, vágyát és elfogadását, mely véglegesen mások szolgálatára szenteli magát a papi élet teljes Istennek szenteltsége útján.

Az ideológiák közelmúltban történt összeomlása, az erőteljes kritika a felnőttek világáról, amely nem az erkölcsi és transzcendens értékekre épülő életéről tesz tanúságot, továbbá azoknak a fiataloknak a tapasztalata, akik kábítószerben és az erőszakban keresnek kiutat, nem keveseket indítanak arra, hogy élesen és sürgetően tegyék föl a kérdéseket azokról az értékekről, melyek valóban teljessé tudják tenni az élet, a szenvedés és a halál értelmét. Nagyon sok fiatalban kifejezetten vallásos kérdés és lelkiesség utáni igény ébred: ezért akarják megtapasztalni a pusztaságot, az imádságot, az állandó és személyes találkozást Isten igéjével a Szentírásban, s ezért akarnak teológiát tanulni.

S miként a társadalmi önkéntesség körében, úgy az egyházi közösségben is egyre

tevékenyebbek és önállóbbak a fiatalok, elsősorban a régi és újonnan alakított csoportokban. E fiatalok szíve és élete egy – a Szentlélek iránti hűségből és a Krisztustól távoli, de rá szomjazó világ igényeit látva – újra evangelizáló, valamint az emberrel és a népekkel a személyi méltóság és az emberi jogok védelmében egyre szolidárisabb Egyház megtapasztalásának hatására megnyílik olyan vonzó eszmények felé, melyek Krisztus követésében és a papságban található meg konkrét megvalósulásukat.

Természetes, hogy ettől az erősen ellentétes vonásokat hordozó emberi és az egyházi környezettől nemcsak a hivatások gondozásában és a papnevelésben, hanem a papok életében és szolgálatában és állandó képzésükben sem lehet elvonatkoztatni. Így tehát, míg egyrészt meg lehet érteni a különböző „válsághelyzeteket” – melyekbe a mai papok kerülhetnek szolgálatuk közben, lelki életükben s a szolgálati papság természete és értelme kérdésében –, másrészt örömmel és reménykedve kell megállapítanunk, hogy a jelen történelmi pillanat pozitív lehetőségeket is föl kínál a papoknak küldetésük teljesítésére.

Az evangéliumi fölismerés

10. A mai, vázlatosan ismeretet, bonyolult helyzetet nemcsak ismerni kell, hanem értelmezni is. Csak így lehet megfelelő választ adni az alapvető kérdésre: Hogyan kell úgy formálni a papokat, hogy ma is a helyzet magaslatán álljanak és evangelizálni tudják a mai világot? [16]

Fontos a helyzet *megismerése*. Nem elég azonban az adatok pusztá felsorolása, hanem „tudományos” kutatásra van szükség, mely pontos és konkrét képet alkot a valós társadalmi, kulturális és egyházi helyzetről.

Még fontosabb a helyzet *értelmezése*, amit megkíván a sok kétértelműség és – lehetőségek és a gátló tényezők, negatív és reményt keltő jelenségek, akadályok és távlatok között feszülő – ellentmondás. A világ olyan, mint az evangéliumi szántó föld, ahol „együtt él” a jó vetés és a konkoly (vö. Mt 13,24 sk).

Az értelmezés, a jó és a rossz, a remény jelei és a fenyegetések közti különbségtétel nem könnyű. A papok képzésében nem arról van szó, hogy egyszerűen szét kell választani a pozitív tényezőket a negatívoktól, hogy azokat befogadják, emezeket pedig elvessék. A pozitív tényezők is gondos mérlegelésre szorulnak, mert nem válnak el élesen a negatívoktól és nem zárják ki eleve egymást. Ugyanezt kell elmondanunk a negatív tényezőkről is: nem szabad eleve és mindenestől kidobni őket, mert mindegyikükben rejtőzhet valami érték, amit ki lehet szabadítani és vissza lehet vezetni teljes igazságához.

A hívő a jelen történelmi helyzet értelmezéséhez a megismerés elvét és a cselekvést meghatározó döntések támpontjait egy új és eredeti valóságban, az *evangéliumi fölismerésben* kapja meg. Abban az értelmezésben, melyet az Evangéliumnak, Jézus Krisztusnak, az eleven és személyes Evangéliumnak fényében és erejében és a Szentlélek ajándékában kap. Így az evangéliumi fölismerés nem egyszerűen a történelmi helyzet adatainak összegzése, melyekkel szemben az ember passzív vagy közömbös maradhat, hanem „feladat”, kihívás mind a közösség, mind az egyén felelős szabadsága felé. Olyan kihívás, melyhez Istentől jövő megszólítás kapcsolódik az adott történelmi helyzetben. Isten szólítja az Egyházat és a hívőt, hogy „a papság és a hivatás Evangéliumának” örök igazsága valósuljon meg az élet változó körülményei között. A papok képzésére is alkalmazni kell a II. Vatikáni Zsinat szavait: „Az Egyház kötelessége

szüntelenül vizsgálni és az Evangélium fényénél értelmezni az idők jeleit, hogy minden nemzedéknek megfelelő módon tudjon válaszolni a földi és az örök élet, valamint e kettő összefüggésének örök kérdéseire. Ismernie és értenie kell a világot, amelyben élünk törekvéseivel és gyakran drámai vonásaival együtt”. [17]

Ez az evangéliumi fölismerés a *Jézus Krisztus szeretetébe vetett bizalmon alapszik* – aki mindig és fáradhatatlanul gondoskodik Egyházáról (vö. *Ef 5,29*), aki Úr és Mester, s az egész emberi történelem kulcsa, központja és célja; [18] *a Szentlélek világosságából és erejéből táplálkozik* – aki mindig és mindenütt fölébreszti a hit engedelmességét, Jézus követésének örömteli bátorságát, a bölcsesség ajándékát, amely mindent megítél és őt magát nem ítéli meg senki (vö. *1Kor 2, 15*); s végül *az Atyának ígéreteihez való hűségében nyugszik meg*.

Így tehát az Egyház úgy érzi, hogy képes szembenézni az új történelmi korszak nehézségeivel és kihívásaival, s a mának és a holnapnak is tud adni jól képzett papokat, akik az új evangelizáció meggyőződéses és buzgó munkásai, Krisztus és az emberek hűséges és nagylelkű szolgálói.

Nem térünk ki a sok és súlyos nehézség elől, hanem legyőzzük a reménnyel, a Krisztus fogyhatatlan szeretetébe vetett hittel, s a bizonyossággal, hogy a papi szolgálat az Egyház és a világ élete számára pótolhatatlanul szükséges.

MÁSODIK FEJEZET AZ ÚR LELKE RAJTAM, MERT FÖLKENT ENGEM... ELKÜLDÖTT, HOGY ÖRÖMHÍRT VIGYEKA *papi szolgálat természete és küldetése*

A papság a figyelem középpontjában

11. „Mindazok szeme, akik a zsinagógában voltak, figyelemmel tekintett rá” (*Lk 4,20*). Amit Lukács azokról mond, akik azon a szombaton ott voltak a názáreti zsinagógában és hallották Jézus magyarázatát az általa fölolvastott Izaiás-részlethez, minden keresztényre is alkalmazható, mert nekik is el kell ismerniük, hogy a Názáreti Jézusban végleg beteljesedett a prófétai szó: „Ma beteljesedett az Írás, amit imént hallottatok” (*4,21*). Az Írás pedig ez volt: „Az Úr Lelke van rajtam; mert fölkent engem; elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, s hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak a látást, hogy felszabadítsam az elnyomottakat, és hirdessem: elérkezett az Úr esztendeje” (*4,18-19*; vö. *Iz 61,1-2*). [19] Jézus tehát úgy mutatkozik be, mint akit eltöltött a Szentlélek, akit fölkenés szentelt föl, aki arra küldetett, hogy hirdesse a szegényeknek az Evangéliumot: Ő a Messiás, a pap, próféta és király Messiás.

A keresztényeknek hívő és szerető tekintettel állandóan e Krisztus-arcot kell szemlélniük. Ebből a kontemplációból kiindulva és erre hivatkozva beszéltek a Szinódusi Atyák a papképzésről a jelen körülmények között. E problémának csak akkor van megoldása, ha előbb meggondoljuk a célt, ahová a papképzésnek el kell jutnia: a cél a szolgálati papság, pontosabban a szolgálati papság mint a Jézus Krisztus papságában való részesedés az Egyházban. A szolgálati papság küldetésének és természetének ismerete az evangéliumi fölismerés elengedhetetlen föltétele, ugyanakkor a legbiztosabb iránytű és a leghatékonyabb ösztöke a hivatások gondozásához és a papságra hivatottak neveléséhez.

A szolgálati papság küldetésének és természetének igaz és elmélyült ismerete út, melyen járnunk kell, és a Szinódus Atyái erre léptek rá, hogy kijussunk a *papi identitás válságából*. „Ez a válság – mondtam a Szinódus záróbeszédében – közvetlenül a II. Vatikáni Zsinat utáni években alakult ki, s a zsinati tanítás téves, olykor szándékos elferdítésén alapult. Kétségtelenül ez egyik oka azoknak a nagy veszteségeknek, amiket az Egyház elszenvedett; azon veszteségeknek, amelyek súlyosan érintették a lelkipásztori szolgálatot és a papi, különösen a missziós hivatásokat. Mintha a papi identitás mélységének az 1990. évi Szinódus sok fölszólalásában megmutatkozó új felfedezése reményt öntene belénk a sok veszteség után. E fölszólalások kifejezték annak tudatát, hogy a papot sajátos ontológiai kapcsolat köti Krisztushoz, a Főpaphoz és Jó Pásztorhoz. Ez az identitás kihat a képzésre is, melynek mindig a papra tekintve kell kezdődnie és egész életén végig kell kísérnie a papot. Éppen ez volt ennek a Szinódusnak a célja.” [20]

Ezért a Szinódus szükségesnek látta, hogy összefoglalóan és alapvetően megfogalmazza a szolgálati papság természetét és küldetését úgy, ahogy azt az Egyház hite a századok folyamán vallotta és a II. Vatikáni Zsinat újra korunk embere elé állította. [21]

Az Egyházban, mely misztérium, közösség és küldetés

12. „A papi identitás – írták a Szinódus Atyái –, mint minden keresztény identitás forrása a Szentháromságban van”, [22] aki Krisztusban nyilatkoztatja ki és közli önmagát az emberekkel úgy, hogy a Szentlélek által létrehozza az Egyházat, mint „az Ország csíráját és kezdetét”. [23] A *C hristifideles laici* apostoli buzdítás, összefoglalva a zsinati tanítást, úgy mutatja be az Egyházat, mint misztériumot, közösséget és küldetést: „*misztérium*, mert az Atya, a Fiú és Szentlélek élete abszolút ingyenes ajándék mindazoknak, akik újjászülettek vízből és Szentlélekből (vö. *Jn 3,5*), s arra hivatottak, hogy közösségben éljenek Istennel, s e közösséget tegyék láthatóvá és közöljék a többiekkel a történelemben (*ez a küldetésük*).” [24]

Az Egyházban – a szentháromságos és missziós misztériumban – valósul meg minden keresztény identitás, a pap szolgálata és sajátos identitása is. A pap ugyanis az ordo szentségében kapott erőből arra kap küldetést az Atyától, hogy Jézus Krisztus által – akihez mint népe Fejéhez és Pásztorához egész különlegesen hasonlóvá vált – a Szentlélek erejében éljen és dolgozzon az Egyház és a világ üdvössége szolgálatára. [25]

Így lehet megérteni a papi identitás lényeges vonását, a „viszonyosságot”: a papság révén, mely Isten kimondhatatlan misztériumából, azaz az Atya szeretetéből, Jézus Krisztus kegyelméből és a Szentlélek egységének ajándékából fakad, a pap szentségileg kerül közösségbe a püspökkel és a többi papokkal, [26] hogy szolgálja Isten népét, az Egyházat, és mindenkit Krisztushoz vonzzon az Úr imádsága szerint: „Szent Atyám, őrizd meg a nevedben azokat, akiket nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi....Miként te, Atyám bennem és én tebenned, úgy legyenek ők is egyek mibennünk, hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél engem” (*Jn 17,11.21*).

Nem lehet másként meghatározni a szolgálati papság természetét és küldetését, csak azoknak a kapcsolatoknak összefüggésében, melyek a Szentháromságból erednek és az Egyház közösségében – mely Krisztusban az Istennel való egységnek és az egész emberiség

egységének jele és szentsége – folytatódnak. [27] Ebben az összefüggésben a kommunió egyháztana döntő a papi identitás – eredeti méltóságának, hivatásának és Isten népéhez és a világhoz szóló küldetésének – meghatározásában. Az Egyházzal való kapcsolat tehát szükséges, ha nem elsődleges a papi identitás meghatározásában. Az Egyház ugyanis mint *misztérium lényeges összefüggésben áll Krisztussal*: az Ő teljessége, teste, jegyese; az Ő értünk és köztünk lévő maradandó jelenlétének és tevékenységének eleven jele és emlékezete. A pap identitásának teljes igazságát abban találja meg, hogy részesedik Krisztusban, hogy folytatja Krisztus, az új és örök Szövetség egyetlen főpapságát: a pap élő és áttetsző képe a pap Krisztusnak. Krisztus papsága, mely egy abszolút új valóság jele az üdvtörténetben, a keresztény ember és különösen a pap papságának egyetlen forrása és helyettesíthetetlen mintaképe. Ezért a papság mibenléte csak Krisztussal kapcsolatban szemlélve érthető.

Alapvető kapcsolat Krisztussal, a Fővel és Pásztorral

13. Jézus Krisztus önmagában mutatta meg az Új Szövetség papságának tökéletes és végleges arcát: [28] ezt tette egész életében, de főként szenvedésében, halálában és föltámadásában.

Miként a Zsidókhoz írt levél szerzője mondja, Jézus – mivel egy közülünk s ugyanakkor Isten egyszülött Fia – a tökéletes közvetítő az Atya és az emberiség között (vö. *Zsid 8-9*), aki a Szentlélek ajándéka által megnyitotta az utat Istenhez: „Isten elküldte Fiának lelkét a szívünkbe, aki így kiált: Abba!, Atya!” (*Gal 4,6*; vö. *Róm 8,15*).

Jézus azáltal lett tökéletes közvetítő, hogy a kereszten följánlotta önmagát, és ezzel egyszer s mindenkorra megnyitotta az utat a mennyei szentélyhez, az atyai házhoz (vö. *Zsid 9,24-28*). Jézushoz viszonyítva Mózes és az összes ószövetségi közvetítők Isten és népe között – a királyok, papok és próféták – csak az eljövendő javak halvány előképei és árnyékai, és nem maga a valóság (vö. *10,1*).

Jézus az előre megjövendölt Jó Pásztor (vö. *Ez 34*), aki egytől egyig ismeri juhait, életét adja értük és mindenkit össze akar gyűjteni, hogy egy nyáj legyen és egy pásztor (vö. *Jn 10,11-16*). Ő az a pásztor, aki „nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon” (*Mt 20,28*), aki a húsvéti lábmosásban (vö. *Jn 13,1-20*) ráhagyta övéire az egymás iránti szolgálat példáját, s aki ártatlan bárányként önként ajánlotta föl magát a mi megváltásunkért (vö. *Jn 1,36*; *Jel 5,6.12*).

Krisztus pedig egyetlen és végleges keresztáldozatával minden tanítványával közli az új és örök szövetség papi méltóságát és küldetését, így teljesítvén Isten Izraelnek tett ígéretét: „Ti pedig papi királyság és szent nemzet lesztek számomra” (*Kiv 19,6*). Az Új Szövetség egész népe – írja Szent Péter – „lelki épület, templom”, „szent papság, hogy kedves lelki áldozatokat ajánljon föl Istennek Jézus Krisztus által” (*1Pt 2,5*). A megkereszteltek „eleven kövek”, akikből úgy épül a lelki ház, hogy Krisztushoz, „az eleven, választott, Isten előtt drága kőhöz járulnak” (*2,4-5*). Az új papi nép, az Egyház nemcsak saját hiteles képét látja Krisztusban, hanem tőle részesedik valóságosan és ontológiailag az Ő egyetlen és örök papságában, melyhez egész életében hasonlónak kell válnia.

14. Az Új Szövetség ezen egyetememes papságának szolgálatára Jézus földi élete során egyes

tanítványokat magához hívott (vö. *Lk 10,1-12*), külön tekintélyi rendelkezéssel megalkotta belőlük a Tizenkettőt, hogy „vele legyenek és elküldje őket prédikálni, s hogy hatalmuk legyen ördögöket űzni” (*Mk 3,14-15*).

Ezért már nyilvános működése idején (vö. *Mt 16,18*), majd végleg halála és föltámadása után (vö. *Mt 28,16-20; Jn 20-21*) Jézus Péternek és a Tizenkettőnek egészen különleges hatalmat adott a leendő közösségre és az összes nemzetek evangelizálására vonatkozóan. Miután meghívta, maga mellett tartotta őket, velük élt, példájával és szavaival tanította őket az üdvösségre, s végül elküldte őket minden emberhez. E küldetés koronája a Szentlélek különleges húsvéti kiárasztásának erejével átadta nekik ugyanazt a messiási tekintélyt, melyet Ő az Atyától kapott és amely a föltámadásban teljesedett be: „Nekem adatott minden hatalom mennyben és a földön. Menjetek tehát és tegyetek tanítvánnyá minden népet, és kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében. És tanítsátok őket mindannak megtartására amit csak parancsoltam nektek. És íme, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig” (*Mt 28,18-20*).

Ezáltal Jézus szoros kapcsolatot hozott létre saját küldetése és az apostolokra bízott szolgálat között: „Aki titeket befogad, engem fogad be, aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött” (*Mt 10,40*); „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg” (*Lk 10,16*). Sőt, a negyedik evangélista a halál és a föltámadás húsvéti eseményének fényében nagy erővel és világosan idézi Jézust: „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket” (*Jn 20,21; vö. 13,20; 17,18*).

Miként Jézusnak olyan küldetése van, mely közvetlenül Istentől származik és Isten tekintélyét konkretizálja (vö. *Mt 7,29; 21,23; Mk 1,27; 11,28; Lk 20,2; 24,19*), úgy az apostolok küldetése Jézustól ered. S miként „a Fiú semmit sem tehet önmagától” (*Jn 5,19*), mert tanítása nem az övé, hanem azé, aki Őt küldte (vö. *Jn 7,16*), úgy mondta Jézus apostolainak: „nálam nélkül semmit sem tehettek” (*15,5*): küldetésük nem önmaguktól, hanem Jézustól való. Nem is hajtható végre emberi erővel, hanem csak Krisztus és az Ő Szent Lelke „ajándékával”, a „szentséggel”: „Vegyétek a Szentlelket; akinek megbocsátjátok bűneit, bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, az bűnben marad” (*20,22-23*). Az apostolok így nem különleges érdemeikért, hanem egyedül a Krisztus kegyelmében való ingyenes részesedéssel folytatják egészen az idők végezetéig Jézus üdvözítő küldetését az emberek javára.

E küldetés hitelességének és termékenységének jele és föltétele az apostolok Jézussal, egymás között és az Atyával való egysége, miként ezt az Úr főpapi imája, saját küldetésének összefoglalása tanúsítja (vö. *Jn 17,20-23*).

15. Az Apostolok küldetésüket teljesítvén más férfiakat hívtak meg – különféle módokon, de egy célra – püspököknek, presbitereknek, diakónusoknak, hogy teljesítsék Krisztus parancsát és elküldjék őket minden kor minden emberéhez.

Az Újszövetségi Szentírás minden könyve hangsúlyozza, hogy maga a Szentlélek vezeti be a szolgálatba a testvérek közül kiválasztott férfiakat. A Szentlélek ajándékát átadó kézföltétel által (vö. *ApCsel 6,6; 1Tim 4,14; 5,22; 2Tim 1,6*) arra szentelik őket, hogy folytassák a kiengesztelés, a pásztorkodás és a tanítás szolgálatát (vö. *ApCsel 20,28; 1Pt 5,2*).

A papok tehát arra kaptak meghívást, hogy folytassák Krisztusnak, az egyetlen és legfőbb pásztornak a jelenlétét azáltal, hogy életstílusát megvalósítva láthatóvá teszik őt a rájuk bízott nyájban. Miként Péter első levelében olvashatjuk: „A köztetek élő *presbitereket* kérve kérem – magam is *presbiter* és Krisztus szenvedésének tanúja, aki a jövőben megnyilvánuló dicsőséget is közlöm veletek –, legeltessétek Isten rátok bízott nyáját. Gondoskodjatok a nyájról, nem kényszerből, hanem Isten akarata szerint szívből; nem kicsinyes haszonlesésből, hanem jó akarattal; nem is uralkodva a kléruson, hanem minta nyáj példaképei. És amikor majd megjelenik a pásztorok Fejedelme, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koszorúját” (1Pt 5, 1-4)

A presbiterek az Egyházban és az Egyházért a Fő és Pásztor Jézus Krisztus szentségi megjelenítői, tekintéllyel az Ő szavát hirdetik, főként a keresztség, a bűnbánat és az Eucharisztia szentségében az Ő irgalmas és üdvösséget kínáló gesztusait ismétlik, az Ő szerető gondoskodásával adják életüket a nyájért, melyet összegyűjtenek és elvezetnek az Atyához Krisztus által a Szentlélekben. Egyszóval a presbiterek azért vannak és dolgoznak, hogy hirdessék az Evangéliumot a világnak, és építsék az Egyházat a fő és pásztor Krisztus nevében.

[29]

Ez az a sajátos mód, ahogyan a fölszentelt szolgák részesednek Krisztus egyetlen papságában. A Szentlélek az ordo szentségének kenete által új és különleges jogcímen a Fő és Pásztor Jézus Krisztushoz teszi őket hasonlóvá; pásztori szeretetével átalakítja és élteheti őket, és az Egyházban az Evangélium hirdetésének és a hívők élete szolgáivá állítja őket.

A presbiter – Isten szavából és Jézus Krisztus tanításából és egyházalapító tervéből kivilágoló igazságát így éneklő örömteli hálával a krizmaszentelési mise prefációja: „Ki Egyszülöttedet a Szentlélek kenetével az új és örök szövetség főpapjává szentelted, és örök terved szerint úgy határozta, hogy az Ő egyetlen papsága állandósuljon az Egyházban. Ő ugyanis nemcsak megszerzett népét ékesíti királyi papsággal, hanem testvéri szeretettel embereket is kiválaszt, hogy a kézzel való szolgálata által szolgálatának részesévé váljanak. A papok az Ő nevében megújítják az emberi nem megváltásának áldozatát, gyermekeiknek elkészítik a húsvéti lakomát, és szent népedet szeretettel vezetik, igével táplálják és szentségekkel erősítik meg. Azáltal, hogy életüket érted és a testvérek üdvösségéért odaadják, Krisztushoz töreksenek hasonlóvá válni, s állandóan tanúskodnak a beléd vetett hitről és az irántad való szeretetről.”

Az Egyház és a világ szolgálatában

16. A papnak alapvető kapcsolata van Jézus Krisztussal, a Fővel és Pástorral: sajátosan és fokozottan részesedik Krisztus „fölszenteltségében–fölkentségében” és „küldetésében” (Lk 4, 18-19). De ebben a kapcsolatban benne foglaltatik az Egyházzal való kapcsolat is, s e kettő nem egyszerűen összetartozik, hanem bensőségesen egyek és átszövök egymást. Az Egyházhoz tartozás bele van írva a pap Krisztushoz tartozásába, mert az Egyház Krisztus „szentségi megjelenítése”, mely megalapozza és fönntartja a pap Egyházhoz tartozását.

Ezért írták a Szinódus Atyái: „Amennyiben a pap megjeleníti Krisztust, az Egyház Fejét, Pástorát és Jegyesét, nem csupán az *Egyházban*, hanem az Egyházzal is kapcsolatban áll. A papság Isten igéjével és a szentségi jelekkel együtt, melyeket szolgál, az Egyház alkotóelemei közé tartozik. A pap szolgálata teljesen az Egyházért és annak előmozdításáért van, hogy Isten egész népe gyakorolja általános papságát, és nem csupán egy részegyházra, hanem az egyetlen Egyházra

is vonatkozik (vö. PO 10.), közösségben a püspökkel, együtt Péterrel és alárendelve Péternek. A püspök (az ordo 3. fokán álló) papsága által kapcsolódik be a pap (az ordo 2. fokán álló) papsága az Egyház apostoli szervezetébe. Ezért a pap, miként az apostolok, Krisztus küldötte (vö. 2kor 5,20). Ezen alapszik minden pap missziós lelkülete.” [30]

A fölszentelt szolgálat az Egyházzal egyidős, és a püspökökben – és a velük kapcsolatban/közösségben lévő papokban – különlegesen összefügg az apostolok szolgálatával, vele „jogfolytonos”, bár a megváltozott körülményeknek megfelelően más formákat ölt.

A fölszentelt papságot tehát nem szabad az Egyháznál idősebbnek tartani, arra hivatkozva, hogy teljesen az Egyház szolgálatára született; de nem is fiatalabb az egyházi közösségnél, mely létrejötte után kapta volna ajándékba a papságot.

A pap kapcsolata Jézus Krisztushoz és benne az Ő Egyházához *létében*, amit a szentségi fölszentelés–fölkénés erejéből kapott, és *cselekvésében*, azaz a küldetésben és a szolgálatban áll. Nevezetesen „a szolgáló pap az *Egyház misztériumában– közösségében–küldetésében* jelenlévő Krisztus szolgálója. Mivel Krisztus 'fölkénésében' és 'küldetésében' részesedik, képes megörökíteni az Egyházban az Ő imádságait, szavait, áldozatát, üdvözítő tevékenységét. Az *Egyház misztériumának szolgálója*, mert szentségi és egyházi jelekkel meg tudja jeleníteni a föltámadt Krisztust. Az *Egyház közösségének szolgálója is*, mert az egész papsággal együtt kötődik a püspökhöz, az egyházi közösség építője a különböző hivatások, karizmák és szolgálatok harmonikus egészében. Végül az *Egyház küldetésének szolgálója*, ki tevékenységével az egész közösséget az Evangélium hirdetőjévé és tanújává teszi.” [31]

Így tehát a pap szentségi jellege (karaktere) és küldetése folytán úgy jelenik meg az Egyház szervezetében, mint a föltámadt Krisztus Egyházának adott kegyelem abszolút elsőbbségének és ingyenességének jele. Az Egyház pedig a szolgálati papság által szerzi meg a hitben önismeretét, tudniillik hogy nem önmagából ered, hanem Krisztus kegyelméből a Szentlélekben. Az apostolok és utódaik pedig – mivel hatalmukat nem önmaguknak, hanem Krisztusnak, a Főnek és Pásztornak köszönhetik – szolgálatuk által úgy kapcsolódnak az Egyházhoz, mint magának Krisztusnak szentségi és látható jele és folytatása, aki az Egyház és a világ számára az üdvösség egyetlen szerzője és forrása; tudniillik az örök és mindig új üdvösségé, mivel Ő maga a *test üdvözítője* (Ef 5,23).

17. A fölszentelt szolgálat – természetének megfelelően – csak akkor végezhető, ha a Krisztussal kapcsolatban lévő pap szentségileg beiktatódik a papi rendbe, azaz amennyiben hierarchikus közösségben marad saját püspökével. A fölszentelt szolgálatnak ugyanis „*közösségi formája*” van, ezért csak „közös tevékenységként” végezhető. [32] A Zsinat hosszasan foglalkozott a papság e „közösségi természetével”, [33] részletesen elemezve a pap kapcsolatait saját püspökével, a többi pappal és a krisztushívő laikusokkal.

A papok szolgálata közösség, s szükséges és felelősségteljes együttműködés – elsősorban a püspök szolgálatával – az egyetemes Egyház és az egyes részegyházak javára, melyek szolgálatában a papok a püspökkel együtt egy presbitériumot alkotnak.

Az egyes papokat – akár egyházmegyések, akár szerzetesek – a presbitérium többi tagjával az

ordo szentsége egyesíti az apostoli szeretet sajátos kötelei által. A papok ugyanis – akár egyházmegyések, akár szerzetesek – Krisztusnak, a Főnek és Pásztornak egyetlen papságából részesednek, „egy célért, Krisztus testének építéséért fáradoznak. Ez az építés sokfajta tevékenységet igényel, s főleg a mi korunkban sokféle formát ölt”, [34] s az idő múlásával állandóan új karizmákkal kell gazdagítani.

A papoknak – mivel jelenlétük és sajátos feladatuk Isten egész népe keresztségi papságát nem oltja ki, hanem teljességre segíti – a krisztushívő laikusok támaszaivá kell lenniük, hiszen az ő hitük, reményük és szeretetük szolgálatára állították őket. Mint a krisztushívő laikusok testvérei és barátai, ismerjék el és becsüeljék Isten fiainak méltóságát, és segítsék őket, hogy teljesíteni tudják a feladatot, ami az Egyház küldetéséből rájuk tartozik. [35]

Az ordo szentsége által kapott szolgálati papság és a krisztushívők általános vagy „királyi” papsága nemcsak fokozatilag, hanem lényegileg különböznek egymástól, [36] mégis egymásra vannak rendelve, mert mindkettő – más-más formában – Krisztus egyetlen papságából származik. A szolgálati papság önmagában nem követel nagyobb életszentséget, mint a krisztushívők általános papsága; de a szolgálati papságban a papok Krisztustól a Szentlélek által különleges ajándékot kapnak arra, hogy Isten népét segíteni tudják az általános papság hűséges és teljes gyakorlásában. [37]

18. A Zsinat hangsúlyozza: „Az a lelki adomány, amelyben a papok a szenteléskor részesülnek, nemcsak valamilyen korlátozott és helyhez kötött küldetésre készíti föl őket, hanem az üdvösség mindent átfogó egyetemes küldetésére egészen a föld határáig, mert minden papi szolgálat részesedik annak a küldetésnek az egyetemességében, amelyet Krisztus apostolainak adott.” [38]

A szolgálat természetéből következően a papokat mély missziós lelkületnek kell áthatnia: „Olyan valóban katolikus lelkületnek, mely fölül tud emelkedni a saját egyházmegye, nemzet vagy szertartás határain, és érzékelve az egész Egyház szükségleteit, kész arra, hogy bárhol hirdesse az Evangéliumot.” [39]

Ezenkívül a papnak, mivel arra hivatott, hogy az Egyház életében a közösség építője legyen, arra kell törekednie, hogy elsősorban Ő legyen a misszió és a dialógus előmozdítója; valamint – mélyebben gyökerezve a keresztény igazságban és szeretetben, és égve a vágytól, hogy mindenki üdvösségét hirdesse – a testvéri kapcsolatok és szolgálatok, az igazság előmozdítója, az igazságosság és a béke szerzője az összes emberek között: főként a többi egyházak vagy keresztény felekezetek testvérei között, nem zárva ki egyéb vallások híveit sem; röviden, minden jóakarátú ember s egész különösen a gyengék és betegek között, sőt még azok között is, akik teljesen tudatlanul szomjaznak az igazságot és Krisztus üdvösségét, Jézus szava szerint: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Nem az igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket a bűnbánatra” (Mk 2, 17).

Ma különösen is sürgető az új evangelizáció feladata, mely Isten egész népét arra készíti, hogy új buzgalommal új módszereket és új nyelvet találjon az Evangélium hirdetésére, melyhez papokra van szükség, akik teljesen elmerülve Krisztus misztériumában képesek arra, hogy egy új lelkipásztori életstílust valósítsanak meg; akik mélységes közösségben a pápával és a püspökökkel termékenyen tudnak együttműködni a krisztushívő laikusokkal, tisztelven és támogatván az egyházi közösségben a különböző feladatokat, karizmákat vagy szolgálatokat. [40]

„Ma beteljesedett az Írás a fületekben” (Lk 4,21). Hallgassuk csak újra Jézus e szavait a szolgálati papság szempontjából, különösen missziós természetének figyelembevételével. Jézus ajkán a „ma” az idők teljességét jelzi, a teljes és végső üdvösség elnyerésének idejét, azaz az Egyház idejét! Krisztus fölszentelése és küldetése tehát – „Az Úr Lelke... fölkent engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, elküldött prédikálni... az Úr kedves esztendejét” (Lk 4,18) – azok az élő gyökerek, melyekből az Egyház fölszenteltsége és küldetése sarjad, mert az Egyház Krisztus „teljessége” (vö. Ef 1,23): a keresztség fürdője által ugyanis az Úr Lelke kiárad minden hívőre, és arra szenteli őket, hogy szent papság által lelki házzá legyenek, s arra küldi őket, hogy tanúi legyenek az Úr csodatetteinek, aki a sötétségből átviszi őket csodálatos világosságába (vö. 1Pt 2,4-10). A pap Krisztus fölszenteltségében és küldetésében sajátosan és fokozottabban részesedik az ordo szentsége által, melynek erejéből hasonlóná válik a Fő és Pásztor Krisztushoz, és küldetést kap, hogy Krisztus nevében és személyében „hirdesse a szegényeknek ... az Úr kedves esztendejét”.

A Szinódusi Atyák Isten népéhez intézett üzenetükben röviden, de nagyon tartalmasan összefoglalták a szolgálati papság „igazságát”, helyesebben „misztériumát” vagy „ajándékát”, amikor ezt írták: „Identitásunk végső forrása az Atya szeretete. A szolgálati papságban a Szentlélek működése által kerülünk szentségi kapcsolatba a Fiúval, a Főpappal és Jó Pásztorral, akit az Atya küldött. A pap élete és tevékenysége Krisztus életének és tevékenységének folytatása: ez a mi identitásunk, igazi méltóságunk, örömforrásunk és biztonságunk.” [41]

HARMADIK FEJEZET AZ ÚR LELKE RAJTAMA PAPOK LELKI ÉLETE

Különleges hivatás az életszentségre

19. „Az Úr Lelke rajtam” (Lk 4,18). A Lélek nem egyszerűen „fölkent van”, hanem „betölti” a Messiást, áthatja, kíséri *léteben és tevékenységében*. A Lélek ugyanis a Messiás „fölszenteltségének” és „küldetésének” elve: „fölkent engem, ... és elküldött, ... hogy hirdessem az Úr kedves esztendejét” (Lk 4,18). Krisztus tehát a Lélek miatt teljesen és kizárólag Istenhez tartozik, részese Isten végtelen szentségének, aki Őt meghívta, kiválasztotta és elküldte. Így tehát az Úr Lelke úgy nyilatkoztatja ki magát, mint az életszentség forrását és meghívást az életszentségre.

Az Úrnak ugyanez a Lelke Isten egész népe „fölkent” is ott van, s ezt a népet Isten arra „szenteli” és arra „küldi, hogy hirdesse az üdvösség Evangéliumát. Ugyanez a Lélek Isten népének minden tagját „megrészegíti”, „megpecsételi” (vö. 1kor 12-13; 2kor 1,21; Ef 1,13; 4,30), és az életszentségre hívja őket.

A Lélek nyilatkoztatja ki és közli azt az alapvető hivatást, melyet az Atya öröktől fogva mindenkinek szánt: arra hív tudniillik, hogy „szentek és szeplőtelenek legyünk az Ő színe előtt a szeretetben, akaratának tetszése szerint, mellyel fogadott fiaivá rendelt minket Jézus Krisztus által Őbenne” (Ef 1,4-5). A Lélek nemcsak kinyilatkoztatja és közli ezt a hivatást, hanem erőt és akaratot ad teljesítéséhez: Ő, a Fiú Lelke (vö. Gal 4,6) hasonlóná tesz Krisztushoz és részesít az Ő fiúi életében, azaz az Atya és a testvéreink iránti szeretetben: „Ha a Lélek szerint élünk,

cselekedjünk is a Léleknek megfelelően” (Gal 5,25). E szavakkal Pál apostol arra emlékeztet, hogy a keresztény lét „lelki élet”, azaz a Lélek élteti és vezeti az életszentség vagy a szeretet tökéletessége felé.

A Zsinatnak azt a megállapítását, hogy „minden rendű és rangú krisztushívő meghívást kapott a keresztény élet teljességére és a szeretet tökéletességére”, [42] leginkább a papokra kell alkalmazni: ők ugyanis nemcsak azért meghívottak, mert meg vannak keresztelve, hanem azért is, mert papok, azaz az ordo szentségéből fakadó különleges jogcím alapján.

20. A papok „lelki életéről”, az ajándékról és felelősségről, hogy „szentek” legyenek, a Zsinat hosszan és sürgetően mondja: „Az ordo szentsége a papokat a Pap Krisztushoz teszi hasonlónak, hogy a püspök munkatársaiként, mint a Fő szolgálói az Ő egész testének, az Egyháznak munkásai és építői legyenek. Miként az összes krisztushívők, a kereszttség szentségében ők is megkapták annak a hivatásnak és kegyelemnek jelét és ajándékát, hogy – amennyire az emberi gyöngeségben lehetséges – tökéletesek legyenek az Úr szava szerint: 'Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes' (Mt 5,48). E tökéletesség elnyerése a papok számára különlegesen is kötelező, mert az ordo fölvételével új módon Istennek lettek szentelve, Krisztusnak, az örök Papnak élő eszközeivé váltak, hogy az Ő csodálatos művét, mely az egész emberiséget isteni erővel újra egyesíti, az idők folyamán folytatni tudják. Mivel tehát a maga módján minden pap Krisztus személyét képviseli, különleges kegyelmet kap arra, hogy a rábízottaknak és Isten egész népének szolgálva jobban megközelítse Annak tökéletességét, akit képvisel, és a test emberi gyöngeségét Annak szentsége orvosolja, aki számunkra 'szent, ártatlan, szeplőtelen, a bűnösöktől elkülönített Főpap lett'” (Zsid 7,26). [43]

A Zsinat tehát elsősorban arról beszél, hogy az *életszentségre szóló meghívás „általános”*. E meghívás gyökerei a kereszttségben vannak, mely a papot mint krisztushívőt jelölte meg, „testvért a testvérek között”, aki mint Isten népének tagja, örömmel osztozik a többiekkel az üdvösség ajándékain (vö. Ef 4,4-6), s neki is kötelessége, hogy „a Lélek szerint” kövesse a Mestert és Urat. Szent Ágoston híres szavait idézzük: „Értetek vagyok püspök, veletek vagyok keresztény... Az számomra kockázat, emez üdvösség.” [44]

A zsinati szöveg ugyanilyen világosan beszél az *életszentségre szóló „különleges” hivatásról*, mely az ordo szentségéből ered és a papok sajátja, s egy új fölszentelés, amit ordinációnak nevezünk. Erre a különleges hivatásra utal Szent Ágoston, amikor fenti szavait kibontva így folytatja: „Ha tehát öröndetesebb nekem, hogy veletek együtt meg vagyok váltva, mint hogy előljárótok vagyok, akkor – miként az Úr parancsolta – egyre inkább a szolgátok akarok lenni, nehogy hálátlan legyek azért az árért, amellyel megváltottak, hogy szolgatársatok lehessenek.” [45]

Ezután a Zsinat néhány, a papok lelki életében fontos dolgot részletesen taglal. Ezek legtöbbje sajátos „fölszenteltségükkel” kapcsolatos, mely Krisztushoz, az Egyház Fejéhez és Pásztorához teszi őket hasonlónak; vagy a sajátosan papi „küldetéssel” szolgálattal kapcsolatos, mely alkalmassá teszi őket arra, hogy „Krisztusnak, az örök Papnak élő eszközei legyenek” és „Krisztus nevében és személyében” cselekedjenek. Mindez egész életükre vonatkozik, mely arra hivatott, hogy „evangéliumi radikalizmussal” tegyen tanúságot Krisztusról. [46]

Hasonlóság Krisztussal, a Fővel és Pásztorral, és az ebből fakadó lelkipásztori szeretet

21. A pap e szentségi fölszentelés által hasonlónak válik Jézus Krisztushoz, az Egyház Fejéhez és Pásztorához, s ezért ajándékba kapja azt a „lelki hatalmat”, mely részesedés a legfőbb hatalomban, mellyel Krisztus Lelke által vezeti az Egyházat. [47]

Az ordináció alkalmával kiáradó Szentlélek a fölszenteléssel megpecsételi, áthatja és fölruhazza a pap lelki életét azokkal az erényekkel és magatartási formákkal, melyek Jézus Krisztusnak, az Egyház Fejének és Pásztorának sajátjai, s melyek abban a szeretetben foglaltnak össze, melyet pásztori szeretetnek nevezünk.

Krisztus az *Egyháznak, tudniillik a saját Testének Feje*. „Fő” azon a sajátos és új módon, hogy valójában „szolga”, miként saját szavaiból kiviláglik: „Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljon, hanem hogy Ő szolgáljon és életét adja megváltásul sokakért” (*Mk 10,45*). Ez a szolgaság vagy „szolgálat” a maga teljességét a kereszthalál alázatos és szeretetből való elfogadásában, azaz a teljes önátadásban éri el: „Kiüresítette önmagát a szolga alakját fölveve, hasonló lett az emberekhez; külsejét tekintve embernek találták; megalázta magát engedelmesen a halálig, mégpedig a kereszthalálig” (*Fil 2,7-8*). Jézus Krisztusnak, a Főnek tekintélye ugyanaz, mint az Egyháznak szóló szolgálata, ajándéka, teljes – alázatos és szeretetből való – odaadása. Mindez az Atya iránti tökéletes engedmességben. Ő ugyanis, az Úr egyetlen igaz, meggyötört és szenvedő Szolgája egyszerre Pap és Áldozat.

A tekintélynek ez a formája, azaz az Egyháznak fölajánlott szolgálat élheti minden pap lelki életét, és úgy valósul meg, hogy hasonlónak válik Jézus Krisztushoz, az Egyház Fejéhez és Szolgájához.

[48] Méltán buzdított valakit Szent Ágoston püspök, amikor fölszentelték: „Aki a nép előjárója, annak mindenekelőtt tudnia kell sokakat szolgálni. És ne riassza, hogy sokak szolgája, ne is bánkódjék emiatt, hiszen az uralkodók Ura nem tartotta méltóságán alulinak, hogy a szolgálók legyen.” [49]

Az Új Szövetség szolgálói lelki életének tehát követnie kell Isten népe szolgálatának e példáját (vö. *Mt 20,24; Mk 10,43-44*), távol tartva minden dicsekvést és „uralkodási vágyat” a rábízott nyáj fölött (vö. *1Pt 5,2-3*). Nagylelkűen fogadják és Istennek tetszően, szívesen végezzék; azaz olyan szolgálat legyen, hogy a szolgák, akiket a közösségben „véneknek”, azaz presbitereknek neveznek, a nyáj „példaképei” lehessenek, s így a nyáj hasonló papi lelkülettel legyen szolgálatára az egész világnak az emberek teljesebb élete vagy teljes megszabadulása javára.

22. A *Pásztor Krisztus* képe, kinek nyája az Egyház, újra és még kifejezőbben mutatja ugyanazokat a vonásokat, melyeket Krisztusnak, a Főnek és Szolgának arcán láttunk. Jézus Krisztus ugyanis, aki beteljesítette az Üdvözítő Messiásról szóló jövendöléseket – melyekről a Zsoltáros és Ezekiel próféta olyan különleges örömmel énekelt (vö. *Zsolt 22-23; Ez 34,11*) –, Jó Pásztornak nevezte magát (*Jn 10,11-14*), nemcsak Izrael, hanem minden ember számára (*10,16*). Élete nem más mint „pásztori szeretetének” szakadatlan megnyilvánulása: megkönyörül a sokaságon, a fáradtakon és elcsigázottakon, akik olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok (vö. *Mt 9,35-36*); megkeresi az eltévedtet (vö. *18,12-14*) és ünnepel, amikor megtalálja; összegyűjti és őrzi, ismeri és nevükön szólítja bárányait (vö. *10,3*), zöldellő réteken és üdítő vizekhez tereli őket (vö. *Zsolt 22*); asztalt terít számukra és a saját életét adja eledelül. A Jó Pásztor halála és föltámadása általkínálja föl életét, miként a római liturgia énekli: „Föltámadt a Jó Pásztor, aki életét

adta juhaiért és arra méltatta nyáját, hogy meghaljon érte”. [50]

Péter apostol a „Pásztorok Fejedelmének” nevezi Jézust (1Pt 5,4), mert műve és küldetése folytatódik az Egyházban az apostolok (vö. Jn 21,15-17), utódaik (vö. 1Pt 5,1) és a papok által. A fölszenteltség, mely Jézushoz, a Jó Pásztorhoz teszi hasonlónak őket, a papokat arra hívja, hogy kövessék és életükben mutassák meg az Ő pásztori szeretetét.

Mivel az önátadás, mellyel Krisztus Egyházának adja magát, szeretetének gyümölcse, nagyon hasonló a vőlegény és menyasszony egymás iránti odaadásához, miként ezt a szent szövegek ismételtelen mondják. Jézus ugyanis az *igazi vőlegény*, aki az Üdvösség borával kínálja az Egyházat (vö. Jn 2,11). Ő, „aki az Egyház Feje, ... ő maga a test üdvözítője, ... szerette az Egyházat és föláldozta magát érte, hogy megszentelje, megtisztítván a víz fürdőjével az igében, hogy Ő maga tegye dicsőségessé magának az Egyházat, melyen nincs sem szeplő, sem ránc, sem más efféle, hanem szent és szeplőtelen” (Ef 5,23.25-27). Az Egyház valóban test, melyben jelen van és munkálkodik Krisztus, a Fő, ugyanakkor menyasszony is, az új Éva, aki a Megváltó megnyitott oldalából a kereszten lépett elő. Ezért mondják, hogy Krisztus az Egyház „színe előtt” áll, s „gondozza és táplálja” (5,29) azáltal, hogy életét kínálja ajándéknak. A pap tehát arra hivatott, hogy Jézus Krisztus, az Egyház vőlegényének élő képmása legyen. [51] Mindig a közösség tagja marad, mint a többi hívő – a testvérek és nővérek, akiket a Szentlélek hív egybe –, de a Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz való hasonlóság erejéből maga a pap is jegyesi kapcsolatba kerül a rábízott közösséggel: „Amennyiben megjeleníti Krisztust, a Főt és Pásztort s az Egyház Vőlegényét, a pap nemcsak az Egyházban van, hanem az Egyház színe előtt is áll”. [52] Így arra hivatott, hogy a maga lelki életében azt a szeretetet élje, amelyet a Vőlegény Krisztus táplál menyasszonya, az Egyház iránt. E jegyesi jellegnek megfelelően életét úgy kell értelmeznie és berendeznie, hogy Krisztus vőlegényi szeretetének tanúja legyen; ezért képes mindenkit szeretni új, kitáruló és tiszta szívvel, nagylelkű önmegtagadással, állandó, hűséges és teljes odaadással; ugyanakkor szerető féltéssel (vö. 2Kor 11,2) és anyai gyöngédséggel, mely az anyai lelkületből fakadó kedveskedést sem veti meg, és a vajúdás fájdalmas kiáltásait sem szégyelli, „amíg a krisztushívők szívében ki nem alakul Krisztus” (vö. Gal 4,19).

23. A belső életelv – az erő, mely a pap Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz hasonlónak váló lelki életét élteni és vezérli – nem lehet más, mint a *pásztori szeretet*, azaz a részesedés Jézus Krisztus pásztori szeretetében, mely a Szentlélek ingyenes ajándéka, ugyanakkor feladat és felhívás, hogy a pap szabadon válaszoljon rá.

E pásztori szeretet első mozzanatának az *önátadásnak* kell lennie: teljes odaadásnak az Egyház iránt Krisztus önátadásának példája szerint. „A pásztori szeretet az az erény, amellyel önátadásában és szolgálatában követjük Krisztust: nem a cselekedetekben lakik, amiket végrehajtunk, hanem *önmagunk ajándékozásában*, mellyel Krisztus nyája iránti szeretetét fejezzük ki. Ez a pásztori szeretet fogja meghatározni gondolkodás- és cselekvésmódunkat és az emberekkel való érintkezési formáinkat. Ez a szeretet azonban önmegtagadást követel tőlünk...”

[53]

Önátadásunknak, mely a pásztori szeretet gyökere és összefoglalása, az Egyház felé kell irányulnia. Így tanított minket Krisztus, aki „szerette az Egyházát és önmagát adta érte”; (Ef 5,25) tehát a papnak ugyanígy kell cselekednie. A pásztori szeretet által, mely a papi szolgálat

gyakorlását a „ *szereket hivatalává*” [54] teszi, „a pap, aki elfogadta a szolgálatra szóló meghívást, képessé válik arra, hogy a szeretetnek azt a formáját válassza, melynek tárgya az Egyház és lelkek; ezzel a konkrét lelkeséggel megerősítve a vőlegény és menyasszony szívének szeretetével szereti az egyetemes Egyházat is és annak órá bízott részét is”. [55] Az önátadásnak nincsenek határai, mert példaképe annak a Jó Pásztor Krisztusnak apostoli és missziós lelkülete, aki azt mondta: „Más juhaim is vannak, melyek nem ebből az akolból valók; azokat is ide kell vezetnem, és hallani fogják a hangomat, és egy nyáj lesz és egy pásztor” (Jn 10,16).

Az egyházi közösségen belül a pap pásztori szeretete arra készlet, sőt kifejezetten megköveteli, hogy a pap személyes kapcsolatot tartson a presbitérium tagjaival és a Püspökkel, miként a Zsinat mondja: „A pásztori szeretet megkívánja, hogy a papok mindig a Püspökkel és a többi papokkal közösségben dolgozzanak, nehogy hiába fáradozzanak.” [56]

Önátadásunk azért irányul az Egyházra, mert az Egyház *Jézus Krisztus Menyasszonya*. A pap szeretete tehát elsősorban Krisztusnak szól: s csak a Krisztust, a Főt és Vőlegényt szerető és szolgáló szeretet válhat annak a szolgáltatnak és szeretetnek forrásává, kritériumává, mércéjévé és indítékává, amely a papban az Egyház, Krisztus Teste és Menyasszonya iránt van. Ez volt Pál apostol világos fölismerése, amikor a korintusiaknak írta: „Mi pedig a szolgátok vagyunk Jézus által”. (2kor 4,5). Ez volt Jézus kifejezett tanítása a jövőre nézve, aki Péternek csak azután adta át a nyáját, miután az háromszor bizonyoságot tett szeretetéről, sőt a többiekénél nagyobb szeretetéről: „Mondta neki Jézus harmadszor: 'Simon, János fia, szeretsz-e engem?'... Mondta neki Péter: 'Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged.' Mondta neki: 'Legeltesd bárányaimat...'” (Jn 21,17)

A pásztori szeretet, melynek forrása az ordo szentsége, teljesebb értelmét és legfőbb táplálékát az Eucharishtiában találja meg: „Ez a pásztori szeretet leginkább az Eucharisztia áldozatából fakad, mely ezért az egész papi élet gyökere és középpontja, annyira, hogy amit a pap az áldozati oltáron tesz, azt lélekben magára kell vonatkoztatnia.” [57]Az Eucharishtiában ugyanis „megjeleníti” a kereszt áldozatát, általa újra jelenvalóvá válik Krisztusnak Egyháza iránti teljes odaadása – tudniillik a Teste, mely érte adatik, és Vére, mely érte kiontatik –, végső tanúságtétele annak, aki Feje és Pásztor, Szolgája és Vőlegénye az Egyháznak. Ezért nemcsak az állítható, hogy a pap pásztori szeretete az Eucharishtiából ered, hanem az is, hogy benne fejeződik ki leginkább, miként belőle kapja a kegyelmet és a föladatot, hogy egész létének „áldozati” jellege legyen.

E pásztori szeretet olyan belső és dinamikus elv, amely képes összefogni és egy célra irányítani a pap sokféle tevékenységét. Általa lehet megfelelni annak az állandó és lényeges igénynek, hogy egység legyen a belső élet valamint a sok külső feladat és ténykedés között, amiket magával hoz a szolgálati felelősség; s ez ma fontosabb, mint korábban, mert olyan társadalmi–kulturális és egyházi légkörben élünk, amelyben a feladatok összefonódnak, ugyanakkor apró részekre esnek szét és szerteágaznak. Ezért minden kezdeményezés és tevékenység csak akkor köthető a szándékhoz, hogy „életét adja a nyájért”, ha mindent a pap belső lelki egyensúlyához szükséges egységbe foglalnak össze.”Az életnek ezt az egységét... a papok akkor tudják kialakítani, ha az Úr Krisztus példáját követik a szolgálatban, akinek az volt az eledele, hogy teljesítse Annak akaratát, Aki őt küldte és végrehajtsa az Ő művét... Így a Jó Pásztort képviselve magában a pásztori szeretet gyakorlásában fogják megtalálni a papi tökéletesség kötelékét, mely egységbe fogja életüket és tevékenységüket.” [58]

A szolgálatban élők lelki élete

24. Az Úr Lelke fölszentelte Krisztust és elküldte az Evangélium hirdetésére (vö. *Lk 4,18*). A küldetés tehát nem valami idegen elem, ami csak úgy hozzáfűzhető a fölszenteltséghez, hanem annak belső és eleven értelme: *a fölszenteltség ugyanis a küldetésre van rendelve*. Ebből következik, hogy nem csupán a fölszenteltség, hanem *a küldetés is a Lélek uralma, azaz megszentelő hatása alá tartozik*.

Ez történt magával Jézussal, s ez volt az apostolok és utódaik sorsa is. Ugyanezt tapasztalja tehát az Egyház és minden papja: a Lélek ajándékát úgy kell fogadniuk, mint meghívást a megszentelődésre és segítséget a küldetés végrehajtásához. [59]

Belső kapcsolat van tehát a pap lelki élete és szolgálatának végzése között, [60] amit a Zsinat így ír le: „Így tehát (a papok) a Lélek és az igazság szolgálatát végezve – föltéve, hogy nyitottak Krisztus Lelke felé, aki élteni és vezetni őket – megerősödnek a lelki életben. Mindennapos szent cselekményeik és egész szolgálatuk által, melyet a Püspökkel és a többi pappal közösségben végeznek, a tökéletes élet felé tartanak. A papok életszentsége pedig nagyon segít abban, hogy szolgálatuk gyümölcsöző legyen.” [61]

„Tudd, hogy mit teszel, és kövesd amivel bánsz!” – az Egyház ezzel az intelligenciával és felhívással fordul a szentelés szertartásában a szentelendőhöz, amikor átadja neki a kenyeret és a bort, a szent nép adományait a szent áldozathoz. A „misztérium”, melynek a pap „sáfára” (vö. *1Kor 4,1*), végső soron maga Krisztus, aki a Lélekben az életszentség forrása és meghívás a megszentelődésre. A „misztériumot” tehát be kell vonni a papi életbe; mekkora figyelmet és éberséget követel ez! Ezért a szentelés szertartásában még ezt is hozzátesszük: „Ügyelj rá, hogy amit olvasol, hidd; tanítsd, amit hiszel, és kövesd, amit tanítottál!” Méltán figyelmeztette Pál apostol Timóteus püspököt: „Ne hanyagold el magadban a kegyelmet” (*1Tim 4,14*; vö. *2Tim 1,6*).

További magyarázatot nyer a pap lelki élete és szolgálata közötti kapcsolat, ha szemügyre vesszük az ordo szentségében ajándékba kapott pásztori szeretetet. Mivel a papi szolgálat Krisztusnak, a Főnek és Pásztornak üdvözítő szolgálatában való részesedés, lehetetlen, hogy ne fejezze ki az Ő pásztori szeretetét, mely egyszerre forrása és éltető lelke az ilyen szolgálatnak és önátadásnak. Szent Ágoston szava szerint ugyanis a papi szolgálat, ha tárgyi valóságát nézzük, a „*szeretet kötelezettsége*”; e tárgyi valóságból fakad az az „*éthosz*”, mely a szeretet élete, ahogy helyesen jegyzi meg ugyanő: „*A szeretet kötelezettsége legyen az Úr nyájának gondozása*”. [62] Ez az „*éthosz*” és maga a lelki élet nem más, mint a papi szolgálat „*igazságának*”, a *szeretet kötelezettségének* szabad és tudatos elfogadása szívvel-lélekkel, vágyakban és tettekben.

25. A szolgálat közben kibontakozó lelki élet számára nagyon fontos, hogy a pap el ne felejtse, sőt egyre mélyebben *tudatosítsa, hogy* a szentségi fölszenteltség és Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz való hasonlóság révén *Jézus Krisztus szolgálója*.

Ez a tudat nemcsak a küldetés természetéhez tartozik, melyet a pap az Egyház és az emberek javára teljesít, hanem nagyon jelentős a küldetését végző lelki élete számára is; a papot ugyanis Krisztus nem „dolognak”, hanem „személynek” tekinti; nem tehetetlen és passzív, hanem „eleven

eszközként használja föl”, ahogy a Zsinat mondja, főleg azon a helyen, ahol a papi tökéletességről beszél. [63] A Zsinat a papokról mint „társakról és segítőkről” beszél: Istent pedig „Szentnek és Megszentelőnek” mondja! [64] Ebből nyilvánvaló: a szolgálat végzése a személy szabad és felelős tudatát szólítja meg, mivel a – fölszenteltségből és az ordo szentsége által létrehozott hasonlóságból fakadó – kötelék, mely a papot Krisztushoz fűzi, megalapozza és igényli azt a másik köteléket, mely az úgynevezett „szándékban” rejlik; tudniillik az akaratban, hogy a szolgálat tettével tudatosan azt akarja tenni, amit az Egyház akar tenni. Ez az új kötelék pedig természete szerint a lehető legnagyobb tágasságra tör, áthatva a gondolkodást, az érzületet és az életet, azokat az erkölcsi és lelki „készségeket”, melyek el nem választhatók a pap pásztori tevékenységétől.

Semmi kétség, hogy a papi szolgálat gyakorlása, főként a szentségek kiszolgáltatása üdvözítő erejét a szentségben jelenlévő Krisztus tevékenységéből meríti. De a szolgálat hatékonysága függ az emberi elfogadás és részvétel mértékétől. [65] Különösen is érezhető a szolga életszentségének hatása az igehirdetésben, a szentségek kiszolgáltatásában, a közösség irányításában, a szeretetben. Mindezt a Zsinat világosabban mondja el: „A papok életszentsége nagyban hozzájárul a szolgálat eredményes végzéséhez: jóllehet Isten kegyelme az üdvösség művét méltatlan szolgák által is meg tudja valósítani, mégis általában az törvényszerű, hogy Isten csodatetteit inkább azok által mutatja meg, akik tanulékonyabbak a Szentlélek indításai és irányítása iránt, s Krisztussal való bensőséges kapcsolatuk és életszentségük miatt elmondhatják az apostollal: 'Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él bennem'.” (Gal 2,20). [66]

A pap tehát, aki tudja, hogy Krisztusnak, a Főnek és Pásztornak szolgálja, annak is örömmel ébred tudatára, hogy Jézus Krisztus különleges kegyelemmel ajándékozta meg, amikor teljesen ingyenesen kiválasztotta, hogy az üdvösség művében „eleven eszköze” legyen. E kiválasztás Jézus Krisztus szeretetének tanúja papjai számára. És ez a minden más szeretetnél erősebb szeretet megfelelő választ vár. Ez az alapvető kérdés, amit föltámadása után Jézus Péternek tett föl: „Simon, János fia, jobban szeretsz-e, mint ezek?” S amikor Péter igennel válaszol, megkapja a küldetést: „Legeltesd juhaimat!” (Jn 21, 15). Jézus kérdezi Pétert, mert csak akkor bízta rá a nyáját, ha pozitív választ kap tőle. Valójában Jézus szabadon kezdeményező szeretete mindent megelőz, Péter válaszát is, a megbízást is. Ugyanígy a szolgálat minden megnyilvánulása, ha arra irányul, hogy az Egyház iránti őszinte szolgálatot és szeretetet fejezze ki, egyidejűleg érleli a Jézusnak nyújtott szeretetet és szolgálatot is, mert Ő az Egyház Feje, Pásztora és Vőlegénye. De ez a szeretet csak válasz Istennek Krisztusban kifejezett, mindent megelőző szabad és ingyenes szeretetére. A Krisztus iránti szeretet növekedése pedig növeli az Egyház iránti szeretetet: „Legeltetünk benneteket – mondja Szent Ágoston – és veletek együtt legeltetnek minket: bárcsak megadná az Úr a szeretetnek azt az erejét, hogy *valóban* vagy legalább *szándék szerint* meghalhassak értetek”. [67]

26. A II. Vatikáni Zsinat gazdag tanításából megismerhetjük [68] annak a bensőséges kapcsolatnak föltételeit, amely a pap lelki élete és az Ige, a Szentségek és a szeretet hármasszolgálatára között áll fenn, s milyen követelmények és gyümölcsök fakadnak belőle.

A pap ugyanis elsősorban *Isten Igéjének szolgálja*, mivel arra szentelték és küldték, hogy minden embernek hirdesse az Ország Evangéliumát, a hit engedelmességére szólítva az egyes embereket, a krisztushívőket pedig elvezetve annak a misztériumnak napról napra mélyebb megértésére és átélésére, amelyet Isten Krisztusban nyilatkoztatott ki és közölt velünk. Ezért a papnak bensőséges kapcsolatba kell kerülnie Isten Igéjével, amihez fontos, de nem elég a nyelvi és egzegetikai tájékozottság; Isten Igéjéhez ugyanis imádságos és nyitott szívvel kell közeledni,

hogy a pap értelme és érzülete teljesen elmerülhessen benne és kialakulhasson benne egy új lelkiület – „Krisztus érzülete” (1Kor 2, 16), hogy szavai, gondolatai és vágyai is lassan az Evangélium beszédes tanúivá és hirdetőivé váljanak. A pap ugyanis csak akkor lehet az Úr tökéletes tanítványa, ha „megmarad” az Igében; akkor ismeri meg az igazságot, akkor lesz igazán szabad, ha megtanul fölébe kerekedni mindannak, ami ellenkezik az Evangéliummal vagy eltér tőle (vö. Jn 8,31-32). Azok között, aki „hisznek” az Igében, elsőként a papnak kell jól tudnia, hogy szolgálatának Igéi nem a „sajátjai”, hanem azé, aki őt küldte. Ennek az igének ő nem ura, hanem szolgálója; nem is kizárólagos tulajdonosa, hanem adós vele Isten Népeinek. Továbbá az evangelizáló papnak, éppen azért, hogy képes legyen evangelizálni, tudatában kell lennie, hogy maga is evangelizálásra szorul. [69] Úgy hirdeti az Igét, mint szolga, aki ugyanakkor Krisztus és az Egyház prófétai tekintélyének részese; éppen ezért, hogy a hívek biztosak lehessenek abban, hogy a teljes Evangéliumot hirdeti nekik, lelkének egyre növekvő fogékonyságával szeresse és készséges szívvel hallgassa az Egyház élő Tanítóhivatalát, mely nem idegen Isten Igéjétől, hanem hitelesen magyarázza és hűségesen őrzi annak tartalmát. [70]

A pap legnagyobb feladata, hogy a *szentségek kiszolgáltatásában* és a Zsolozsma végzésében tanúsítsa a szolgálata és lelki élete közötti mély egységet: így a kegyelem ajándéka, amit fölkinál az Egyháznak, az élet és az életszentség elve és a megszentelődésre szóló meghívás lesz. A szolgálat és a lelki élet központi helyét a pap esetében is az Eucharisztia foglalja el, mert „benne van az Egyház minden lelki java, tudniillik maga Krisztus, a mi Húsvéti Bárányunk és élő kenyérünk, aki a Szentlélek által élő és éltető testével életet ad az embereknek, s arra hívja őket, hogy önmagukat, munkájukat és minden teremtett dolgot vele együtt ajánljanak föl.” [71]

A többi szentségből is a sajátos szentségi kegyelmeknek megfelelő hatások áradnak a pap lelki életére: az általa kiszolgáltatott szentségek követelményei és kegyelmei őt magát is gazdagítják és formálják.

Külön akarok szólni a bűnbánat szentségéről, melynek a papok kiszolgáltatói, ugyanakkor részesülniük is kell benne, hogy Isten bűnösök iránti irgalmának ne csak szolgálói, hanem tanúi is legyenek. Hadd idézzem itt, amit a *Reconciliatio et Paenitentia* apostoli buzdításban mondtam: „A pap lelki és pásztori élete, ugyanúgy mint a laikus hívőké és a szerzeteseké, a bűnbánat szentségének gyakori és buzgó vételétől függ. Az Eucharisztia és a többi szentségek ünneplése, a pásztori buzgóság, a hívekkel tartott kapcsolat, a paptestvérekkel való közösség, a Püspökkel való együttműködés, az imádságos élet: egyszóval az egész papi élet szükségszerűen kárt szenved, ha hanyagságból vagy más okból elmarad a rendszeres, őszinte hittel és jámborsággal végzett szentgyónás. A papban, aki már nem gyónik vagy rosszul gyónik, *papi mivolta* és *papi cselekvése* annyira megsérül, hogy a közösség is észreveszi, amelynek pásztora.” [72]

Végül a pap feladata, hogy Krisztusnak, a Főnek és Pásztornak tekintélyét és szolgálatát képviselve tartsa fenn és vezesse a közösséget, azaz Isten családját mint testvéri közösséget gyűjtse össze, és „Krisztus által a Szentlélekben vezesse el az Atya Istenhez”. [73] Ez a „vezetői feladat” nagyon nehéz és összetett, mert a különböző hivatásokban élők gondozása mellett magában foglalja azoknak az ajándékoknak és karizmáknak az összefogási képességét is, melyeket a Szentlélek ad a közösségben. A papnak – mindig közösségben a Püspökkel – mindegyikre tekintettel kell lennie és értékesítenie kell az Egyház épülésére. E szolgálat a papban olyan intenzívebb lelki életet igényel, melyben virágozni tudnak a közösséget vezető „előljáró”, a jó értelemben vett „vének, presbiterek” sajátos erényei: pl. a hűség, állhatatosság, kitartás, bölcsesség, mindenki elfogadása, kedvesség, jóság; a lényeges kérdésekben következetesség és tekintély, a lényegtelen kérdésekben nagyvonalúság; önzetlenség, türelem, a napi fáradság

vállalása, végül bizalom az isteni kegyelemben, mely ebben az esetben is gyakran a kicsinyekben és egyszerű lelkekben nyilvánul meg (vö. *Tit 1,7-8*).

A papi élet és az evangéliumi radikalizmus

27. „Az Úr Lelke rajtam” (*Lk 4,18*). Az ordo szentsége által kiáradó Szentlélek az életszentség forrása és felhívás az életszentségre, nemcsak azért, mert a papot Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz teszi hasonlóvá és prófétai, papi és királyi küldetéssel ruházta föl, melyet Krisztus nevében és személyében kell teljesítenie; hanem azért is mert mindennapi életét olyan ajándékokkal, erényekkel, elvárásokkal és indításokkal eleveníti és lelkesíti, melyeknek összefoglalása a *pásztori szeretet*. E pásztori szeretet egységesítő erő, mely egybefogja az evangéliumi értékeket és erényeket, ugyanakkor előrelendít a keresztény tökéletesség felé vezető úton. [74]

Az evangéliumi radikalizmus kivétel nélkül minden keresztény felé alapvető igény, és senki sem hagyhatja figyelmen kívül, mert Attól származik, aki fölszólított a maga követésére egy olyan közelebbi kapcsolatban, melyet a Szentlélek hoz létre (vö. *Mt 8,18; 10,37; Mk 8,34-38; 10,17-21; Lk 9,57*). Ez az igény a papokra is vonatkozik, s nemcsak azért, mert ők is az Egyházban *vannak*, hanem mert *előljárók* az Egyházban, hiszen Krisztushoz a Főhöz és Pásztorhoz hasonlóak, s az ordo szentsége révén küldetésük van a szolgálatra és megkapták a pásztori szeretetet. Ebben az evangéliumi radikalizmusban a pap pásztori szolgálatához és lelki életéhez szükséges erények és etikai elvárások sokasága foglaltatik benne, például a hit, az alázat Isten misztériuma iránt, megbocsátás, okosság. Fokozottan hozzátartoznak azok az evangéliumi tanácsok, melyeket Jézus a Hegyi Beszédben mondott (vö. *Mt 5,1-12*), s közülük is kiemelkedik három, egymással összefüggő tanács: a *szegénység*, a *tisztaság* és az *engedelmesség*. [75] A pap arra hivatott, hogy mindezeket gyakorolja oly módon, olyan eredetiséggel és céllal, ami papi mivoltából következik és azt kifejezi.

28. „A papi szolgálathoz szükséges erények közül ki kell emelnünk azt a készséget, mely a papokat szüntelenül sürgeti, hogy ne a saját akaratukat tegyék, hanem annak akaratát, aki küldte őket” (vö. *Jn 4,34; 5,30; 6,38*). [76] Más szóval az *engedelmességről* van szó, melynek a pap lelki életében a következő vonásokkal kell rendelkeznie:

Először „*apostoli*” *engedelmességnek* kell lennie, abban az értelemben, hogy ismerje el és szerezze az Egyház hierarchikus szerkezetét, és akarja szolgálni. Nincs ugyanis papi szolgálat, csak a Pápával és a Püspökök kollégiumával, különösen a saját Püspökkel való közösségben, akinek a szenteléskor „tiszteletet és engedelmességet” ígér a pap. Ez az egyházi tekintély hordozók iránti „alávetettség” nem megalázó; ellenkezőleg, a papnak abból a felelősségteljes szabadságából fakad, mely nem csupán az egyházi élet számára kötelező kívánalmait, hanem a diszkréció és a felelősség kegyelmét is elvállalja mindazon egyházi intézkedésekkel kapcsolatban, melyekre Krisztus fölhatalmazta apostolait és utódaikat, hogy hűségesen őrizték az Egyház misztériumát, és a keresztény közösség minden segítséget megkapjon az üdvösség elnyeréséhez.

A keresztény engedelmesség ugyanis, ha valóban az – tudniillik megalapozott és nem szolgálai –, segíti a papot, hogy egyszerű lélekkel, evangéliumi módon gyakorolja tekintélyét a rábízottak

fölött: hatalmaskodás és demagóg népszerűségkeresés nélkül. Csak az tud ugyanis másoktól az Evangélium szellemében engedelmességet követelni, aki Krisztusban maga is megtanult engedelmeskedni.

A pap engedelmességének „közösségi” természetűnek is kell lennie: nem az egyénnek egy másik egyén tekintélye iránti engedelmissége ez, hanem a *presbitérium közösségébe* – mely mint testület szorosan együttműködik a Püspökkel és rajta keresztül Péter utódával – szervesen beépülő engedelmisség. [77]

A papi engedelmisség ezen vonása nem közönséges aszketikus önuralmat igényel; ez úgy értendő, hogy a pap soha ne ragaszkodjék túlságosan saját látásmódjához vagy elgondolásaihoz, és adjon helyet társainak, hogy ők is irigység, féltékenység és versengés nélkül kamatoztathassák képességeiket és talentumaikat. A sajátosan papi engedelmisség tehát elsősorban szolidáris, azaz a presbitérium tagjának érzi magát és ezen belül fejti ki felelősen és szabadon terveit és elgondolásait.

Végül a papi engedelmisségnek „pásztori” természete van, tudniillik ott él a papban a készség, hogy szinte „eledelül” adja magát a nyáj szükségletei és igényei szerint. S jóllehet ezen igényeket és szükségleteket mérlegelni kell, való igaz, hogy a pap életét teljesen „lefoglalja” az az éhség, melyet Isten népének rábízott részében tapasztal az Evangélium, a hit, a remény, a szeretet és Isten misztériuma után.

29. Az evangéliumi tanácsok közül, mondja a Zsinat, „kiemelkedik az isteni kegyelem drága ajándéka, amit az Atya egyeseknek megad (vö. Mt 19, 11; 1Kor 7, 7), hogy a szüzességben vagy cölibátusban osztatlan szívvel (vö. 1Kor 7, 32-34) egyedül Istennek szenteljék magukat. Az Egyház mindig nagy tiszteletben tartotta ezt a mennyek országáért vállalt teljes megtartóztatást, mint a szeretet jelét és ösztönzőjét, s mint a lelki termékenység különös forrását a világban.” [78] A szüzességben és a cölibátusban eredeti jelentését őrzi a tisztaság, azaz az emberi nemiség, melyet úgy élnek meg, mint a közösség szeretetének és a személyek közötti odaadásnak hiteles megnyilvánulását és értékes szolgálatát. A tisztaság e jelentése még a szüzességben is megmarad, mely valósággá teszi, éppen a házasságról való lemondás által, a test „jegyesi jelentését” a Jézus Krisztussal és Egyházával megélt közösségben és a nekik szóló személyes odaadásban. Mindez előre jelzi és elővételezi a jövőbeli élet közösségét és végső, tökéletes odaadását: „A szüzességben az ember testileg is várja Krisztusnak az Egyházzal tartandó eszkatologikus menyegzőjét, miközben teljes önmagát átadja az Egyháznak a reményben, hogy Krisztus is az Egyháznak fogja adni magát az örök élet teljes igazságában.” [79]

Ebben a megvilágításban könnyebben érthető és értékelhető az érvek, melyek alapján a nyugati Egyház – minden nehézség és ellenvetés ellenére – kitartott amellett, hogy a papi rendet csak olyan férfiaknak adja föl, akik bizonyosságot adtak arról, hogy Isten a tisztaság ajándékára hívja őket a teljes és örök cölibátusban.

A Szinódus Atyái világosan, sőt nagyon határozottan ki akarták fejezni véleményüket e kérdésben egy nagyon súlyos Javaslatlaltal, melyet itt teljes egészében idézni akarok: „Érintetlenül hagyván a Keleti Egyházak fegyelmét, a Szinódus, mivel meg van győződve arról, hogy a papi cölibátus karizma, emlékezteti a papokat arra, hogy a cölibátus Isten fölmérhetetlen ajándéka az Egyház javára, és prófétai értékű a mai világ számára. E Szinódus újra határozottan megerősíti azt, amit a Latin Egyház és egyes keleti szertartások megkövetelnek, tudniillik hogy a papságot csak olyan férfiaknak szabad föladni, akik a cölebsz tisztaságra szóló hivatás ajándékát megkapták Istentől (anélkül, hogy elítélnénk más Keleti Egyházak hagyományát és a megtért nős papok különleges

eseteit, akiknek VI. Pál pápa *Sacerdotalis Caelibatus* enciklikája kivételt biztosít). A Szinódus semmiféle kétséget nem akar hagyni afelől, hogy az Egyház szilárd akarattal tartja magát a törvényhez, mely a latin szertartásban a papszenteléshez járultaktól és járulóktól megköveteli a szabadon választott örök cölibátust. A Szinódus óhajtja, hogy a cölibátust teljes gazdagságában – biblikusan, teológiailag és spirituálisan – mutassák be és magyarázzák, mint Isten Egyháznak adott drága ajándékát; mint a nem evilágból való Ország, Isten világ iránti és a pap Isten és Isten népe iránti osztatlan szeretetének jelét, hogy a cölibátus mint a papság gazdagsága váljék láthatóvá.” [80]

Nagyon fontos, hogy a pap jól értse a cölibátus egyházi törvényének teológiai okait. Az Egyház ezen tan- és fegyelembeli egyöntetűsége láttán VI. Pál kinyilváníthatta, hogy ez a tanítás eddig nem változott és ezután is változhatatlan. E törvény az *Egyház akaratát* fejezi ki, mely időben megelőzi a pap akaratát. De az Egyház akaratának végső indoka a *kötelék, amely a cölibátust az ordinációhoz köti*, mely arra irányul, hogy a pap Jézus Krisztushoz, az Egyház Fejéhez és Vőlegényéhez váljék hasonlónak. Az Egyház ugyanis mint Jézus Krisztus Menyasszonya azt akarja, hogy a pap ugyanazzal a teljes és kizárólagos szeretettel szeresse, mint amellyel Krisztus szereti. A papi cölibátus tehát Krisztusban és Krisztussal az Ő Egyházának fölajánlott önajándékozás; s ez fejezi ki az Úrban és az Úrral az Egyháznak nyújtott szolgálatot.

Hogy a pap lelki élete ennek megfelelő legyen, a cölibátust nem kiszakítva és negatív állapotként kell értékelni és élni, hanem mint értéket, mint a papi élet sajátos pozitívumát; a pap ugyanis elhagyva atyját és anyját Jézust, a Jó Pásztort követi az apostoli közösségben és Isten szolgálatában. A cölibátust tehát nagylelkű és szabad döntéssel kell választani, s mindig meg kell újítani mint Isten fölbecsülhetetlen ajándékát, mint „a pásztori szeretet ösztökéjét”, [81] mint különleges részesedést Isten atyaságában és az Egyház termékenységében; röviden mint a világ előtti tanúságtételt az eszkatologikus Ország mellett.

Ahhoz azonban, hogy a papi cölibátus erkölcsi, pásztori és lelki követelményei életté váljanak, föltétlenül szükséges az alázatos és bizakodó imádság, miként a Zsinat figyelmeztet: „Minél lehetetlenebbnek tartják a mai világ emberei a tökéletes önmegtartóztatást, a papoknak az Egyházzal együtt annál alázatosabban és állhatatosabban kell kérniük a hűség kegyelmét – melyet a kérőktől az Úr soha nem tagad meg –, egyúttal föl kell használniuk a mindenki számára rendelkezésre álló természetes és természetfölötti segítségeket.” [82] Ez a szentségekhez és aszketikus megtartóztatáshoz kapcsolt ima a nehézségekkel küszködőknek visszaadja a reményt, az elesetteknek bocsánatot hoz, s bizalmat és kitartást ad az újrakezdőknek.

30. Röviden, de mélyértelműen szóltak a Szinódus Atyái az *evangéliumi szegénységről*, amikor úgy mutatták meg, mint „az összes javak alárendelését Istennek, a Legfőbb Jónak és az Ő Országának”. [83] Valóban, a szegénységet csak az érti meg és csak az tudja követni, aki Isten misztériumát úgy szemléli és éli meg, mint az egyetlen és legfőbb Jót, mint az igazi és végső gazdagságot. A szegénység ugyanis nem az anyagi javak egyszerű megvetése és elutasítása, hanem hálás és jóakarató használatuk a legnagyobb belső szabadsággal és nagylelkű lemondási készséggel, ahogy azt Isten és az Ő tervei megkívánják.

A pap szegénysége – mivel szentségileg hasonló Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz – szintén „pásztori” jelleget ölt, amiről a Szinódus Atyái a zsinati tanítást kifejtve hosszabban szóltak. [84] Többek között ezeket mondták: „A papoknak – Krisztus példája szerint, aki jóllehet gazdag volt, szegény lett, mert szeretett minket (vö. 2Kor 8,9) – a szegényeket és gyengéket úgy kell

tekinteniük, mint akik különösen is a gondjaikra vannak bízva; továbbá képesnek kell lenniük arra, hogy egyszerű és kemény életükkel tanúskodjanak a szegénység mellett azért, hogy a felesleges dolgoktól nagylelkűen tartózkodnak.” (OT 9; CIC 282.k.). [85]

Igaz, hogy „méltó a munkás a maga bérére”, s hogy „az Úr úgy rendelte, hogy aki az Evangéliumot hirdeti, az Evangéliumból éljen” (1Kor 9,1-14), de az is igaz, hogy ezt a jogot nem szabad összetéveszteni a követelődéssel, mely az Evangélium és az Egyház szolgálatát haszon és nyereség szerzésére akarja fordítani. Egyedül a szegénység képes megőrizni a pap igazi készségét, hogy személyes áldozatok árán is elfogadjon: oda küldik, ahol nagyobb szükség van rá vagy eredményesebben tud dolgozni. A papság föltétele és szinte *természettörvénye*, hogy a Lélek iránt „tanulékony” apostol mindig kész zúgolódás és vonakodás nélkül „oda menni”, ahová az Úr akarata hívja (vö. Lk 9,57-62; Mk 10,17-22).

Valahányszor egy pap közösségé lesz, felelős annak anyagi javaiért, s köteles a közösség vagyonát teljes becsületességgel kezelni; azaz ne úgy tekintse, mintha saját örökségéről volna szó, hanem olyannak, amiről Istennek és a testvéreknek, főként a szegényeknek tartozik számadással. Mivel a többi papokkal egy presbitériumhoz tartozik, tartsa lelkiismeretbeli kötelességének, hogy mindent megtegyen a közös javak méltányos elosztásért azok között, akik arra hivatottak, hogy „mindenük közös legyen” (vö. ApCsel 2,42-47). A belső szabadság pedig, amit az evangéliumi szegénység őriz és táplál, képessé teszi a papot arra, hogy közelebb kerüljön a szegényebbekhez és szolidáris legyen igazságosabb elosztást kereső törekvéseikkel; hogy felelősségteljes megértéssel tudja megismerni és megítélni a szociális és gazdasági problémák mindenütt tapasztalható jelenségeit; s végül, hogy előnyben tudja részesíteni a kisebbeket. Ez azt jelenti, hogy Krisztus példája szerint, senkit ki nem zárva az üdvösség hirdetéséből, prófétai és papi szolgálata közben hajoljon közelebb a szegényekhez, a bűnösökhöz, azoknak a sokaságához, akik bármilyen formában „a társadalom peremére sodródtak” (vö. Lk 4,18).

Nem szabad megfélemlkezni a papi szegénység prófétai tartalmáról, mely különösen fontos a mi gazdag és fogyasztói társadalmainkban: „Az igazán szegény pap az elkülönülés, az alá nem vetettség és a lemondás jele a mai világ zsarnokságával szemben, mely minden reményét a pénzbe és az anyagi biztonságba helyezi.” [86]

Jézus Krisztus, aki a kereszten mindenétől megfosztottan tette tökéletessé pásztori szeretetét, példája és forrása minden erénynek, főként az engedelmességnek, a tisztaságnak és a szegénységnek, melyekre a papoknak a testvéreik iránti pásztori szeretetük jeleként törekedniük kell, s melyet meg kell szerezniük. A papoknak, miként Pál a filippieknek írta, „ugyanazt az érzületet kell hordozniuk, ami Krisztus Jézusban is volt”, aki kifosztotta önmagát, hogy engedelmes, tiszta és szegény szeretete által megnyissa az Isten és a testvérek egysége felé vezető utat (vö. Fil 2,5).

A részegyházzal való kapcsolat

31. Miként mindenfajta lelki élet, ha valóban keresztény, úgy a pap lelki élete is *lényeges és el nem hanyagolható egyházas vonásokat hordoz*: részesedés ugyanis annak az Egyháznak életszentségében, melyet a Hitvallásban joggal nevezünk a „Szentek Közösségének”. A krisztushívők életszentsége ugyanis az Egyház életszentségéből fakad, azt fejezi ki és azt gazdagítja. A papban azonban ezek az egyházas vonások – a pap és az Egyház különleges

kapcsolatának erejéből, melynek kiindulópontja mindig a Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz való hasonlóság – olyan sajátosságokat, célokat és tartalmakat nyernek, melyek a fölszentelt szolgálatban és a pásztori szeretetben fejeződnek ki.

A dolgok ilyen szemléletéből az is következik, hogy lelkiéleti értéke támad a pap meghatározott részegyházhoz tartozásának is. Ebben a kapcsolatban ugyanis nem csak a szervezeti hovatartozást és fegyelmi szabályt kell látni, hanem azt, hogy a kötelék, mely a papot a presbitériumon belül a Püspökhöz köti, részesedés az egyházi gondokban és odaadás Isten népe evangelizálására az adott részegyház konkrét körülményei között; ezek pedig olyan tényezők, amelyek nagyon meghatározzák a pap lelki életének arculatát. Éppen ezért az „inkardináció” nemcsak jogi kötelék, hanem pásztori és lelkiéleti tulajdonságok és törekvések összessége is, melyek egy adott terület pap-képét sajátosan meghatározzák.

A papnak tehát tudatában kell lennie, hogy „részegyházhoz tartozása” természete szerint meghatározó a keresztény lelki élet szempontjából. A pap részegyházhoz tartozásából és az iránta való odaadásából bőséges témák és támpontok adódnak elhatározásaihoz és tetteihez, s ennek következtében mind lelkipásztori küldetését mind lelki életét teljesen befolyásolják.

A tökéletesség felé vezető úton más behatások és más lelkiéleti hagyományokkal való kapcsolatok is érvényesülhetnek, melyek gazdagíthatják az egyes papok lelki életét, sőt különleges lelki javakkal tökéletesíthetik a presbitérium egészét. Ilyenek a régi és új egyházi társulások, melyeknek tagjai között papok is találhatóak, pl. az apostoli élet társaságai, világi papok intézményei, különböző lelki testvérületek vagy egyházi mozgalmak. A szerzetesrendekhez vagy kongregációkhoz tartozó papok az egyházmegyes presbitériumot gazdagítják sajátos karizmájukkal és különleges szolgálataikkal, sőt az adott részegyházat pusztán jelenlétükkel ösztökélik az Egyház egyetemes egészével való együttélésre. [87]

A pap részegyházhoz tartozását és iránta való odaadását – melyben életét adja az Egyház épülésére, „Krisztus, a Fő és Pásztor személyében”, az egész keresztény közösség szolgálatára, a Püspökkel való fiúi és jóakarátú kapcsolatban – kell erősítenie minden olyan karizmának, mely része a papi életnek, vagy kapcsolódhat hozzá. [88]

Ahhoz azonban, hogy a Lélek bőséges ajándékait örömmel lehessen fogadni, hogy Isten dicsőségét szolgálják és az egész Egyház javára teremjenek gyümölcsöt, mindenkinek föl kell ismernie és meg kell ítélnie mind önmaga, mind a mások által birtokolt karizmákat; keresztény alázattal valamint az önismeret erényével minden egyéb előtt azzal a szándékkal kell élni velük, hogy az egész közösség javát szolgálják, ami egyébként minden különleges karizmarendeltetése. Így lehet elvárni mindenkitől a törekvések kölcsönös megbecsülését, a személyek kölcsönös tiszteletbentartását, minden törvényes különbség rendezett összefogását, melyek a presbitériumban a személyes adottságok különbözősége miatt mind adva vannak. Mindez része a pap lelki életének és mindennapos aszkézisének.

32. E részegyházhoz tartozás nem zárhatja szűk korlátok közé a pap életét és tevékenységét sem a részegyház, [89] sem a papi szolgálat természete miatt. Erről mondja a Zsinat: „A lelki ajándék, melyet a papok a szentelésben kaptak, nem szűk határok közé korlátozott küldetésre készíti fel őket, hanem az Üdvösség legtágabb és egyetemes küldetésére egészen a föld határáig (*ApCsel 1,8*), mert minden papi szolgálat részesedik a Krisztustól az apostoloknak adott egyetemes küldetés tágasságában.” [90]

Ebből következően a papok lelki életét mélységes missziós buzgóságnak és erőnek kell áthatnia. Az ő feladatuk szolgálatuk végzése és életük tanúsága által felfedezni, hogy az általuk vezetett közösség hogyan válhat valóban misszióssá; mert miként a *Redemptoris missio* enciklikában írtam: „Minden papnak missziós lelkületűnek kell lennie; ki kell tárulniuk a világ és az egész Egyház szükségletei előtt, figyelembe véve a legtávolabbi embereket és saját területük nem keresztény közösségeit is. Igehirdetésükben, s főként az Eucharisztia áldozatában meg kell tapasztalniuk az egész Egyháznak az egész emberi nemet átfogó gondját.” [91]

Ha tehát ez a missziós lelkület megtermékenyíti a papok életét, egyszerű lesz a megoldás arra a napról napra súlyosbodó nehézségre, hogy egyenetlen a papság elosztása az Egyházban. A Zsinat szavainál pontosabban és határozottabban ezt senki sem fogalmazta meg: „Ne feledjék a papok, hogy az egész Egyház gondját a szívükön kell viselniük. Ezért a papbőségben lévő egyházmegyék papjai legyenek készen arra, hogy az Ordinárius engedélyével vagy kezdeményezésére missziós vagy paphiánytól szenvedő területeken végezzenek szolgálatot.” [92]

„Áraszd ki rájuk megszentelő Lelkedet”

33. „Az Úr Lelke rajtam, azért kent föl engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek; elküldött, hogy hirdessem... az Úr kedves esztendejét” (*Lk 4, 18-19*). Jézus szavainak, melyek a názáreti zsinagógában hangzottak el, a mi szívünkben is visszhangzaniuk kell. Hitünk ugyanis feltárja nekünk, hogy Krisztus Lelke tevékenyen van jelen konkrét létünkben, életünkben és cselekedeteinkben, miként ezt az ordo szentsége jelezte és létrehozta bennünk.

Kétségtelen, hogy *az Úr Lelke mindent megelőzően szerzője lelki életünknek*. Ő teremti az „új szívet”, éltet, vezérel, főként a szeretet „új parancsa”, tudniillik a pásztori szeretet törvénye által.

A lelki élet kibontakozása során rendkívül fontos a bizonyosság – amiről a pap soha meg ne feledkezzen – a Szentlélek kegyelmében, mely egyrészt teljesen ingyenes ajándék, másrészt a személyes felelősséget megszólító feladat. Ennek az ajándéknak a tudata szilárd bizalmat önt a papba, és megőrzi benne még a nehézségek, kísértések és gyöngeségek idején is, melyektől semmiféle lelki élet nem mentes.

Ezért szívesen ismétlem meg most az összes papnak azt, amit egy csoportnak más alkalommal mondtam: „A papi hivatás természete szerint az életszentségre szóló meghívás is, mely az ordo szentségéből fakad. Az életszentség Istennel való bensőséges kapcsolat; a szegény, tiszta és alázatos Krisztus követése; színlelés nélküli szeretet a lelkek iránt és önkéntes odaadás értük; szeretet az Egyház iránt, mely szent és szentként akar látni minket, mert szent a küldetés, melyet Krisztustól kapott. Tehát mindegyikteknek szentté kell válnotok és segítenetek kell testvéreiteket, hogy az életszentségre szóló meghívásnak szívesen tegyenek eleget.

Fölfigyelünk-e arra a lényeges szerepre, amit a Szentlélek tölt be a papi szolgálattal járó sajátos, életszentségre szólító meghívásban? Emlékeztetünk azokra a szavakra, melyek a papszentelés szertartásában a szentségi formában hangzanak el: „Add meg szolgálóidnak, kérünk, mindenható Atyánk, az áldozópapi méltóságot, és újítsd meg szívük mélyén a szentség Lelkét, hogy tőled, Istentől kapják meg a papságnak ezt a második rendjét, életük pedig az erények példája legyen.”

Az ordinációval tehát, Kedveseim, Krisztus Lelkét kaptátok, aki Őhózzá tesz benneteket

hasznalóvá, hogy az Ő nevében tudjatok cselekedni, s az Ő érzületével tudjatok élni. Ez a Krisztus Lelkével való bensőséges közösség, miközben hatékonyra teszi a Krisztus nevében végzett szentségi cselekményeiteket, megköveteli, hogy érvényre juttassátok mind a buzgó imádságban, mind a következetes életben, mind a szolgálat pásztori szeretetében, melyet testvéreitek javára fáradhatatlanul kell végeznetek. Egyszóval, személyes megszentelődésteket várja tőletek.” [93]

NEGYEDIK FEJEZETJÖJJETEK ÉS LÁSSÁTOKA PAPI HIVATÁS AZ EGYHÁZ PÁSZTORI SZOLGÁLATÁBAN

Keresni, követni, megmaradni

34. „*Jöjjetek és lássátok!*” (Jn 1,39). Krisztus válaszában, melyet a lakása iránt érdeklődő két tanítvány „Hol laksz?” kérdésére adott, a meghívás pontos tartalmát fedezhetjük fel.

Először lássuk, hogy az evangélista elbeszélése szerint hogyan zajlott le András és Péter meghívása: „Másnap János ismét ott állt és vele együtt két tanítványa, és megpillantván az arra menő Jézust, így szólt: 'Íme, az Isten Báránya!' És meghallotta ezt a két tanítvány, és követték Jézust. Jézus pedig hátrafordult, és látván hogy követik őt, mondta nekik: 'Mit akartok?' Ők mondták neki: 'Rabbi (ami azt jelenti: Mester), hol laksz?' Mondta nekik: 'Jöjjetek és lássátok!' Elmentek tehát és megnézték, hol van a szállása, és aznap nála maradtak. A tizedik óra körül járt az idő. András, Simon Péter testvére volt az egyik a kettő közül, akik ezt hallották Jánostól és követték Jézust. Ő elsőnek a testvérével, Simonnal találkozott és mondta neki: 'Megtaláltuk a Messiást!', ami annyit jelent: Krisztus; és odavezette őt Jézushoz. Amikor Jézus megpillantotta, ezt mondta: 'Te vagy a Simon, János fia, téged majd Kéfának fognak hívni' (ami azt jelenti: Péter)” (Jn 1,35-42).

Az Evangéliumnak e részlete a Szentírás azon részei közül való, melyek a Szentírásban elmondják a meghívás misztériumát, sőt ez elmondja, mekkora misztérium az a meghívás, hogy valaki Jézus apostola legyen. János elbeszélése az általános keresztény meghívásról is szól, de szimbólum értéke van, amikor a papi hivatásról beszélünk. És az Egyháznak, mely Jézus tanítványainak közössége, el kell mélyednie ebben a jelenetben, mely a történelem folyamán állandóan ismétlődik, hogy észrevegye benne: a papi szolgálat által eredeti és személyes értelemben szól a meghívás Krisztus követésére, de észrevegye a széttéphetetlen köteléket is, mely az isteni kegyelem és az emberi felelősség között áll fenn. Ezt fejezi ki a két szó, melyek az Evangéliumban ismételten együtt hangzanak el: *jöjj és kövess* (vö. Mt 19,21). E szavak arra készítetik az Egyházat, hogy ismerje föl és értelmezze a meghívás sajátos folyamatát, melyben három konkrét, egymást követő lépést látunk: Jézust először *keresni*, majd *követni* kell, végül *nála kell maradni*.

Sehol nem talál kifejezőbb részt az Egyház a „meghívás Evangéliumára”, mint ebben a részletben, s innen merített erőt a hivatásgondozás megkezdésére. E küldetésének részletei: a hivatások, főként a papi hivatás ébresztése, felismerése és gondozása. Mivel „a paphiány ma minden részegyház gondja”, [94] a mai hivatásgondozás megköveteli, hogy az Egyház minden tagja elszántan vállalja a paphiánnyal kapcsolatos feladatot. Mindenki előtt nyilvánvaló lehet, hogy a papi hivatások gondozása nem esetleges vagy mellékes probléma, nem is csak a gondok egy

része, mely a krisztushívők bizonyos csoportjaira tartozik; hanem miként a Szinódus Atyái többször kifejezték, olyan tevékenység, mely szorosán kapcsolódik minden részegyház pásztori munkájához, [95] ahhoz a tevékenységükhöz, melyet *megszokottnak, rendesnek* neveznek. [96] Azaz a hivatásgondozás az Egyház lelkipásztori tevékenységének lényeges, velejáró része, az egész lelkipásztorkodás fő eleme. [97]

Igen, *a hivatásokkal való törődés az Egyház lelkipásztori tevékenységének lényeges, természetszerűen velejáró része.* Ez pedig onnan ered, hogy a meghívás először az Egyház „*létére*” jellemző, s csak másodsorban a „*tevékenységére*”. Meghívásos természete magából a nevéből is látszik, hiszen a görög *Eklészia* (melyből a latin *Ecclesia* ered) szó 'összehívás'-nak is fordítható. „Azok gyülekezetéből, akik hittel tekintenek föl Jézusra, az üdvösség szerzőjére, az egység és a béke elvére, Isten összehívja és megalkotja az Egyházat, hogy mindenkinek és egyenként is ezen üdvözítő egység látható szentsége legyen.” [98]

Ebből az is következik, hogy a papi hivatás igazi teológiai értékelése és a hivatásgondozás nem indulhat ki másból, csak az Egyház e misztériumából, pontosabban abból, hogy az Egyház a *meghívás misztériuma*.

Az Egyház és a meghívás ajándéka

35. Minden keresztény meghívás alapja az Atya előzetes, ingyenes kiválasztása: „Aki Krisztusban minden lelki áldással megáldott minket fönn az égben. Mert Őbenne választott ki minket a világ teremtése előtt, hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte igazságban. Eleve arra rendelt minket, hogy Jézus Krisztus által – akaratának tetszése szerint – fogadott fiaivá legyünk” (Ef 1,3-5).

Így tehát minden keresztény meghívás Istentől való, Isten ajándéka. De soha nem kívülről, az Egyháztól függetlenül, hanem benne és általa adatik, miként a II. Vatikáni Zsinat mondja: „Istennek úgy tetszett, hogy az embereket nem egymástól elszigetelten szenteli meg és üdvözíti, hanem népet alkot azokból, akik az igazságban megismerik Jézust és szentül szolgálnak neki.”

[99]

Az Egyház azonban nem egyszerűen összegyűjti magába a meghívásokat, melyekkel zarándokútján Isten megajándékozza, hanem ő maga alakul át a „meghívás misztériumává”, tudniillik ragyogó fényességgé, mely a Legszenetebb Szentháromság misztériumát tükrözi. Az Egyház ugyanis, „az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységében összegyűlt nép”, [100] elsősorban az Atya misztériumát hordozza, akit senki sem hív és senki sem küld (vö. Róm 11,33-35), hanem mindenkit Ő hív, hogy szenteljék meg az Ő nevét és teljesítsék akaratát; őrizi a Fiú misztériumát is, akit az Atya hív és küld, hogy mindenkit a maga követésére hívjon és mindenkinek hirdesse Isten Országát; végül letéteményként megkapta a Szentlélek misztériumát is, aki küldetésre szenteli fel azokat, akiket az Atya Fia, Jézus Krisztus által meghív.

Az Egyház tehát, mivel maga is „meghívás”, alapítása és tevékenysége erejéből a *meghívások ébresztője és nevelője*. Ébresztő és nevelő, mert „szentség”, „eszköz”, melyben beteljesedik és visszhangzik minden keresztény meghívása; s az a tevékenységében is, azaz saját misztériumának kibontakoztatásában az Ige hirdetésével, a szentségek kiszolgáltatásával, a

szerepet szolgálatával és a tanúságtétellel.

Most már megragadhatjuk *a keresztény hivatás lényeges egyházi vonásait*. E meghívás nem csak az *Egyházból* és az ő közvetítésével születik, nem is csak benne ismerhető föl és benne valósul meg; hanem – alapjában Istennek szolgálva – szükségszerűen *az Egyház szolgálatává* is válik. Ezért a keresztény meghívás minden formája olyan ajándék, mely az Egyház épülésére és Isten Országának a világban történő növekedésére van rendelve. [101]

Amit általában a keresztény meghívásról mondtunk, sajátosan beteljesedik a papi hivatásban is. A pap ugyanis az ordo Egyháztól kapott szentsége által Isten népe szolgálatára hívatik, úgy, hogy különlegesen is Krisztushoz tartozzék és hozzá váljék hasonlónak, és Krisztus, az Egyház Feje és Pásztor „nevében és személyében” tekintéllyel cselekedjék.

Ebben a megvilágításban válik érthetővé, amit a Szinódus Atyái mondtak: „A papi hivatás mindig emberi közvetítést igényel. Kiváltságos közvetítője az Egyház: benne és érte kapja minden pap a meghívást: általa jön e meghívás. Ebből következően minden pap az Úrtól kapja az Egyház által a meghívást mint *ingyenes ajándékot* (*gratia gratis data*-t, *karizmát*). A hivatást nem személyes feltételek szabásával kell fogadni, hanem a szív egyszerűségével: alázattal és hálával fogadva a körülményeit és feltételeit is, melyeket az Egyház szab.” [102]

A hivatás dialógusa: Isten kezdeményezése és az ember válasza

36. Minden papi hivatás története, miként minden keresztény hivatásé is, egy *Isten és ember közötti elmondhatatlan dialógus története*, a meghívó Isten szeretete és az Istennek válaszoló ember szabadsága közti dialógusé. A meghívás két, egymástól elválaszthatatlan mozzanata – a szabad embernek felkínált ingyenes isteni ajándék – világlik ki nagyon szemléletesen Márk evangélista szavaiból, amikor elmondja a Tizenkét Apostol meghívásának történetét: „Ezután fölment a hegyre, és magához *hívta, akiket kiválasztott*. A választottak *csatlakoztak* hozzá.” [103] Nyilvánvaló, hogy Jézus abszolút szabadon *hív*, a Tizenkét apostol pedig először *odajött*, aztán *követte* Jézust.

Ez az összes meghívás örök „paradigmája”, mintája. Ez minden meghívott azonos útja: a prófétáké és az apostoloké; a papoké és a szerzeteseké; az összes krisztushívóké, azaz mindenkié, akit Isten meghív.

Minden meghívás legfontosabb, sőt megelőző és létrehozó mozzanata a *meghívó Isten szabad és ingyenes beavatkozása*. A meghívás csak Tőle indulhat el. Ez volt már Jeremiás próféta tapasztalata: „És szólt hozzám az Úr, mondván: Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, ismertelek téged, s mielőtt megszülettél volna, megszenteltelek és a nemzetek prófétájává adtalak téged” (1,4-5). Megerősíti ezt Pál apostol, aki minden meghívást Krisztus örök kiválasztásába helyez: „Az Atya kiválasztott minket őbenne a világ teremtése előtt... akaratának tetszése szerint” (Ef 1,5). A megelőző kegyelem ajándékát legjobban Jézus szavai fejezik ki: „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket, és arra rendeltelek, hogy elmenjete, gyümölcsöt hozzatok és a gyümölcsötök maradandó legyen” (Jn 15,16).

Ha tehát a papi meghívás félreérthetetlen módon ugyan, de kiemeli a kegyelem elsőbbségét, Isten embert hívó szabad és szuverén akaratát a legnagyobb tisztelettel kell fogadni, és sem kieroszakolni nem szabad semmi módon, sem emberi akaratnak nem szabad alárendelni. A meghívás ugyanis az isteni kegyelem ajándéka és semmiképpen nem emberi jog; annyira, hogy „a papi életet soha nem szabad egyszerű emberi előmenetelnek, sem a szolgálati küldetést egyszerű személyes vállalkozásnak tekinteni.” [104] Ezért gyökerében ki van zárva a „meghívottak” minden öndicsérő dicsekvése (vö. *Zsid 4,4*). Akik meghívottak érzik magukat, megindult és hálás szívvel, ugyanakkor bizalommal és rendíthetetlen és erős reménnyel fogadják a meghívást, tudván, hogy nem saját erejükre, hanem a meghívó Isten föltétlen hűségére támaszkodnak. „És magához *hívta* azokat, *akiket kiválasztott*. A választottak *csatlakoztak* hozzá” (*Mk 3,13*). A „*csatlakoztak*” vagy az azonos jelentésű „követték Őt” azt a szabad csatlakozást fejezi ki, mellyel a „Tizenkettő” a meghívó Mesternek válaszolt. Péter és András esetében így történt: „és szólt hozzájuk: 'Jöjjetek utánam, én emberhalásszá teszek titeket'. Ők pedig azonnal elhagyván a hajót és atyjukat, követték Őt” (*Mt 4,19-20*). Ugyanezt tapasztalta Jakab és János is (vö. *19,21-22*). Ugyanezt tapasztalja mindenki, mert a meghívásban egyszerre ragyog föl Isten ingyenes szeretete és az emberi szabadság legnagyobb fölmagasztalása, ami abban áll, hogy az ember csatlakozik a meghívó Istenhez és föltétlen bizalommal neki adja magát.

Valójában a kegyelem és a szabadság nem ellentétesek egymással. Épp ellenkezőleg, a kegyelem, kiszabadítván a bűn rabszolgaságából, fölébreszti és megőrzi az emberi szabadságot (vö. *Jn 8,34-36*); gyógyítja, fölemeli és képessé teszi arra, hogy Istennek adja magát és befogadja az Ő ajándékait. S miként senki nem erőszakolhatja ki Isten abszolút ingyenes meghívását, ugyanúgy senki nem térítheti el a szabad emberi választ. Ezért még az az ifjú is, aki vissza merte utasítani Jézus „jöjj és kövess engem” meghívását – jóllehet a saját kárára tette –, a maga szabad voltát hangsúlyozta tettevel: „hallván az ígét szomorúan elment, mert igen gazdag volt” (*Mk 10,22*).

A szabadság tehát a meghívás lényeges mozzanata; s ez a szabadság, ha pozitív választ ad, úgy fogalmazódik meg, mint mély és személyes csatlakozás vagy nagylelkű ajándékozás, pontosabban az ajándékba kapottak visszaajándékozása (tudniillik a meghívó Istennek, kinek a följajánlásban az Ő ajándékait mutatják be). „A meghívás – mondta VI. Pál – mértéke a válaszhoz igazodik, és csak szabad meghívások vannak; azaz az önátadásnak tudatosnak, szabadnak, teljesnek és önkéntesnek kell lennie... följajánlást mondtunk, s épp ebben van a probléma! Krisztus szelíd és átható szava mondja, ma ugyanúgy, mint tegnap, sőt még inkább, mint tegnap: Jöjj! A szabadság tehát a legsúlyosabb döntés helyzetébe kerül: a följajánlás, a bőkezűség, önmaga fölládozása által válaszolhat a meghívásra.” [105]

Önmaga szabad följajánlásának – melyben a meghívó Istennek adott emberi válasz benső és mély értelme rejlik – legerőteljesebb példája s ugyanakkor gyökere Jézus Krisztus (aki az első a „meghívottak” között) teljesen szabad önfelajánlása az Atya akaratának: „Ezért a világba lépve mondja: 'Áldozatot és följajánlást nem akartál, de testet alkottál nekem... akkor mondtam: Íme eljövök... , hogy megtegyem, Isten, a te akaratodat'” (*Zsid 10,5-7*).

Krisztussal bensőséges egységben a szűz és anya Mária is az összes teremtmények között a legjobban megtapasztalta a meghívás igazságát; Isten legnagyobb szeretetére senki sem adott akkora szeretettel választ, mint ő. [106]

37. „Hallván az igét szomorúan elment, mert igen gazdag volt” (Mk 10,22). Ez a gazdag ifjú, akiről az Evangélium beszél, s aki nem követi Jézus meghívását, megmutatja, hogy milyen akadályozó erők tudják megfojtani és kioltani az ember szabad választát; ugyanis nemcsak az anyagi javak képesek elzárni az emberi szívet a lelki értékek és Isten országának radikális igényei elől, hanem korunk társadalmi és kulturális körülményei is fenyegethetik és torzíthatják a meghívás természetét, s így nehézzé vagy teljesen lehetetlenné tudják tenni a meghívás megértését és elfogadását.

Sokakban annyira általános és zavaros istenfogalom él, hogy óvatlanul olyan vallási formákba tévednek, melyektől Isten teljesen távol van, ezért akarata egyáltalán nem ismerhető meg: Istent megváltoztathatatlan és elkerülhetetlen végzetnek tekintik, melyet az embernek passzív türelemmel tudomásul kell vennie. Isten arca azonban, melyet Krisztus kinyilatkoztatni jött, nem ilyen, hanem elsősorban Atya, aki megelőző és örök atyai szeretetével meghívja az embert, s állandó csodálatos dialógusba fogadja; arra hívja, hogy fiúként legyen részese az isteni életnek. Igaz, hogy az ember képtelen önmaga igazsága megismerésére, ha téves istenfogalma van; ebben az esetben semmiféle meghívást nem lehet fölfogni, sem teljes értelmében életté váltani; csak tehernek érzik, amit hordozni vagy elviselni alig lehet.

Az emberfogalom körüli tévedések, gyakran filozófiai vagy tudományos bizonyítással a háttérben, arra viszik az embert, hogy létét és szabadságát kívülről eredő okoktól – például a nevelési, pszichológiai, kulturális vagy környezeti tényezőktől – függőnek vagy meghatározottnak lássa. Mások úgy értelmezik a szabadságot, mintha abszolút autonómiával rendelkezne, s mintha a személyes vágyak egyetlen forrása lenne, mely minden körülmények között meg akarja valósítani önmagát. De ily módon elzárja maga előtt az utat, hogy a szeretet szabad dialógusaként értse és élhesse a meghívást, mely azzal indul, hogy Isten ajándékozik az embernek, és azzal zárul, hogy az ember őszintén odaadja önmagát.

Olyan irányzatok is vannak, melyek az ember Istenhez fűződő kapcsolatát – mint mondják – individualista és intim módon értelmezik. Mintha Isten minden egyes embert csak személyes úton közelítene, kizárva mindenfajta közösséget; azaz mintha Isten csak az egyes meghívottak javát, esetleg üdvösségét akarná, s nem azt, hogy a közösség szolgálata által adják magukat Istennek. Ebben a gondolkodásmódban új és veszedelmesebb fenyegetések rejlenek, melyek lehetetlenné teszik a minden keresztény meghíváshoz, főként a papi hivatáshoz tartozó egyházas jelleg fölismerését és örömteli elfogadását. Helyesen mondja a Zsinat, hogy a szolgálati papság értelme és igazsága a keresztény közösség szolgálatában, s tágabb értelemben a krisztushívők általános papságának támogatásában van. [107]

Ez a kulturális környezet, melynek hatását a keresztények, főként a fiatalok érzik, könnyebben érthetővé teszi a papi hivatások hiányát, mely együtt jár a hit mélyebb válságával. A Szinódus Atyái is kifejezetten mondják, hogy a hivatások válságának gyökere a hívők gondolkodás- és életmódjában van. [108] Ebből következik a „hivatásgondozás” sürgető volta az Egyházban, mely elsősorban arra irányul, hogy megújítsuk „a keresztény gondolkodást”, mely az élő hitből születik és táplálkozik. Ismét csak sürget az evangelizáció, mely Isten igaz arcát akarja megmutatni, tudniillik az Atyát, aki Jézus Krisztusban mindannyiunkat egyenként meghív; mely ugyanakkor vallja az emberi szabadság – az önátadás forrásának és erejének – hiteles értelmét. Csak ily módon alapozható meg, hogy bármely meghívást, főként a papi hivatást igazságának megfelelően fogják föl, szépségének megfelelően szeressék, s mélyebb örömmel és teljes odaadással éljék meg.

A hivatásgondozás elvei és eszközei

38. A meghívás kifürkészhetetlen misztérium, mert az Isten és az ember közötti kapcsolatot érinti. Egyetlen és meg nem ismételt dolog, ezért olyan misztérium, melyet csak mint titokzatosan hívó szót lehet meghallani a lelkiismeret mélyén, mely „az ember legrejtettebb és szent magva, ahol az ember egyedül van Istennel, kinek hangja visszhangzik bensejében”. [109] Ez a meghívás azonban a közösségi, egyházas jellegét nem szünteti meg, mert az Egyház minden papi hivatásban valóságosan jelen van és tevékeny.

Ha mármost a papi hivatás gondozásáról van szó – tudniillik hogy a jelölteket hogyan kell útjukon végig támogatni, kísérni és gondos megfontoltsággal vezetni –, az Egyház számára itt van András példája, aki az elsők közül való, akik elhatározták, hogy követik Jézust. Elújságolta a testvérének, mi történt vele: „Megtaláltuk a Messiást! (ami azt jelenti: a Krisztust)” (Jn 1,41). E „megtalálás” elbeszélése után „odavezette őt Jézushoz” (1,42). Ez azonban nem teszi kétségessé, hogy a meghívás egyedül Jézustól indult ki, mert Ő abszolút szabad és szuverén akarattal hívta meg Simont és adott neki új nevet: „Jézus reá tekintve mondta: Te Simon vagy, János fia; Kéfasnak fognak hívni, ami azt jelenti: Péter” (1,42). E meghívásban azonban Andrásnak is része volt, mert ő serkentette testvérét, hogy találkozzék Jézussal. „Odavezette őt Jézushoz.” Az Egyház minden hivatásgondozó tevékenységének bizonyos értelemben ez a sarkpontja; ezáltal veszi gondjaiba a születő és növekvő hivatásokat, fölhasználva mindazokat az ajándékokat, karizmákat és szolgálatokat, melyeket Krisztustól és az Ő Lelkétől kapott. Az Egyháznak ugyanis mint papi, prófétai és királyi népnek támogatnia kell – elsősorban imádsággal, szentségi élettel, igehirdetéssel, hitre neveléssel, szeretetteljes vezetéssel és tanúságtétellel – mindent, amire a születő és érlelődő hivatásoknak szüksége van.

Az Egyháznak mint papi népnek méltósága és felelőssége, hogy a hivatásgondozás *leglényegesebb és legfontosabb mozzanatait az imádságban és a liturgiában keresse*; a keresztény imádság ugyanis, ha Isten igéjéből táplálkozik, megteremti azt az ideális teret, melyben az ember átérezheti „természetének” igazságát, s fölmérheti, hogy miben áll és milyen természetű az a személyes és meg nem ismételt választás, amit az Atya az ő kezébe adott. Tehát főként a gyermekeket és ifjakat úgy kell nevelni, hogy hűségesen imádkozzanak és elmélkedjenek Isten igéjéről; a csöndben és az Úrra való odahallgatásban fölfoghatják a papságra hívó szót, s készséges és örvendező lélekkel követhetik azt.

Az Egyháznak minden áldott nap meg kell hallania Jézus sürgető szavát: „Kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat aratásába” (Mt 9,38). Engedelmeskedve Krisztus parancsának az Egyház elsősorban hitvallást tesz: miközben ugyanis fölemeli alázatosan kérő szavát a hivatásokért, nemcsak azt ismeri el, hogy életéhez és küldetéséhez szüksége van rá, hanem azt is, hogy minden hivatás Isten ajándéka, ezért kell bizalommal és állandóan könyörögnie érte. Ez az imádság, mivel az egész hivatásgondozás sarka, nemcsak az egyes hívők feladata, hanem az egész egyházi közösségé is. Senki nem vonja kétségbe az egyéni imádság, a külön e célra szolgáló alkalmak, elsősorban a Hivatások Világnapjának jelentőségét; hasonlóképpen támogatni kell mindazon személyek és csoportok kezdeményezéseit, akik tisztában vannak a kérdés súlyával. Ma azonban még a korábbinál is jobban támogatni kell a hivatásokért mondott ima gyakorlatát, hogy egyre gyakoribbá és szélesebb körűvé váljon, mígnem áthatja az egész egyházi közösséget, s megjelenik minden egyházi intézményben. Így válik majd elevenné az apostolok tapasztalata, akik Máriával együtt imádkozva várták az Utolsó vacsora termében a Lélek kiáradását (vö. ApCsel 1,14). A Lélek pedig Isten népe számára gondoskodni fog „az oltár méltó

szolgáiról és az Evangélium bátor és szelíd hirdetőiről”. [110]

A hivatásgondozás szükséges és legjelentősebb tényezője a liturgia, mely az egész Egyház életének, s különösen minden keresztény imádságnak forrása és csúcsa. [111] Benne tapasztalhatók ugyanis Isten ajándékai, ezért lesz az élet iskolája, melyben a meghívottak megtanulnak válaszolni. Minden liturgikus ünneplés megmutatja Isten igaz arcát, s részesít a Húsvét misztériumában, azaz megjeleníti azt az „órát”, melyért Jézus a világba jött, melyre az Atya iránti szabad és önkéntes engedelmességgel készült a világ üdvösségéért (vö. *Jn 13,1*); ugyanakkor megmutatja az Egyház – mint papi nép, s a különböző és egymást kiegészítő karizmákból és hivatásokból jól összeépülő közösség – arcát is. Krisztus megváltásunkért elfogadott áldozata, melyet az Egyház misztériumban ünnepel, különleges erőt ad még a krisztushívő bajainak és betegségeinek is, ha az Úr Jézus szenvedésével egységben törekszenek azokat átélni. Ezért a Szinódus Atyái, miután nagyon a krisztushívők figyelmébe ajánlották a hivatásokért mondott imádságot, hozzáteszik: „Az emberi életben oly gyakori szenvedések följánlásával a beteg keresztény áldozatul ajánlja föl önmagát Istennek Krisztus példája szerint, aki mindnyájunkért szentelte önmagát (vö. *Jn 17,19*). Nagyon sokat számít a hivatások támogatásában, ha szenvedéseiket ilyen szándéokra ajánlják föl.” [112]

39. Az Egyház tudja, hogy prófétai küldetéséhez hozzátartozik az Evangélium hirdetésének (senki másra át nem ruházható) feladata, melyet úgy kell teljesítenie, hogy egyúttal tanúságot is tegyen a „meghívás” keresztény értelméről; azt is mondhatnánk, hogy az Evangéliumot mint a „meghívás Evangéliumát” kell hirdetnie. E küldetésében az Egyház ugyanazt a sürgetést érzi, ami az apostolt erre a kiáltásra fakasztotta: „Jaj nekem, ha nem hirdetem az Evangéliumot!” (*1Kor 9,16*). Ez az intelem elsősorban bennünk, pásztorokban visszhangzik, s velünk együtt szól mindazokhoz, akik az Egyházban nevelők: e meghívási jelleget ugyanis mind a katekézisnek, mind a prédikációnak szem előtt kell tartania. Isten ígését úgy kell magyarázni a krisztushívőknek, hogy meglássák: az élet válasz a meghívó Istennek, s ez készítse föl őket arra, hogy a hit által bármely hivatásban elfogadják a személyes ajándékot.

Mindez, bármennyire jelentős, nem elég: „Kifejezetten is prédikálni kell a meghívás misztériumáról az Egyházban, a szolgálati papság értékéről, s arról, hogy mennyire szükséges Isten népe számára.” [113] Az Egyház minden tagjának személyre szólóan fölkinált és szerves egységet alkotó katekézis ne kétségeket támasszon és egyoldalú vagy téves fölfogásokat terjesszen a szolgálati papságról, hanem nyissa meg a krisztushívők szívét ez „ajándék” várására, s teremtsen jobb föltételeket a hivatások ébredéséhez. Itt az ideje, hogy a papi életről úgy beszéljünk, hogy kiderüljön: fölbecsülhetetlen érték, s a keresztény élet ragyogó és kiváltságos formája. A nevelők, főleg ha papok, ne szégyelljék kifejezetten és bátran úgy bemutatni a papi hivatást, mint reális lehetőséget azon fiatalok előtt, akik a hozzá szükséges képességekkel és ajándékokkal rendelkeznek. Ne féljenek attól, hogy feltételek vagy korlátok közé szorítják a fiatalok szabadságát, mert épp az ellenkezőjéről van szó: a szabad és hiteles válaszra ugyanis akkor nyílik a legnagyobb lehetőség, ha a maga idejében egész világosan és teljes igazságában föltárják a valóságot az előtt, akinek döntenie kell. Az Egyház története egyébként – miként minden egyes, még a legfiatalabb korban született papi hivatás története is – határozottan tanúsítja, milyen gondviselészerű egy pap szava és élete, nemkülönben közelsége egy ilyen döntésnél: életének konkrét és örömteli tanúsága még szavak nélkül is segít kérdések megoldásában, s a végső döntés meghozatalában.

40. Az Egyház mint királyi nép fölismeri, hogy a Lélek életadó törvényében gyökerezik és belőle él (vö. *Róm 8,2*); e törvény lényegében ugyanaz, mint a „szeretet királyi törvénye” (vö. *Jak 2,8*), vagy

a „tökéletes szabadság törvénye” (1,25). Ezért az Egyház küldetését teljesíti, amikor *az összes krisztushívőket arra vezeti, hogy saját meghívásukat szabadságban fedezzék föl és éljék meg, és a szeretetben tegyék tökéletessé.*

Ezért az Egyház nevelő feladatában, s egész különlegesen a gyermekek, serdülők és ifjak nevelésében arra törekszik, hogy fölébressze a vágyat és az akaratot Jézus Krisztus bátor és közeli követésére. A nevelés azonban, bár a keresztény közösség egészének feladata, valójában az egyes személyeknek szól; éppúgy, ahogy maga Isten a meghívás által az egyes emberek szívét érinti meg, s miként a Lélek ugyanígy közli magát a krisztushívőkkel, külön-külön működve minden egyes lélekben (vö. 1Jn 3,24) a különféle karizmák és különleges megnyilvánulások által. Ezért az egyes embereket kell segíteni, hogy fölismerjék, az Úr milyen ajándékot kínál nekik, egyszeri és meg nem ismételt személyeknek, kiknek megadatik, hogy meghallják a szót, melyet Isten Lelke egyedül nekik mond.

Ebben az összefüggésben a papi hivatások gondozásának határozottan javasolnia kell és lehetővé kell tennie az *ügynevezett lelkivezetést*. Újra föl kell fedoznünk azt a régi gyakorlatot, melyet újabb keletű szóval személyes lelki vezetésnek mondanak, mely az Egyház vetését századokon át nagyon bőven termővé tette. Nem zárjuk ki, hogy bizonyos esetekben és bizonyos körülmények között e lelkivezetést támogathatja a pszichoanalízis vagy más pszichológiai segítség, de nem helyettesítheti. [114] A gyermekek, serdülők és ifjak tehát becsülik a lelkivezetés ajándékát, s keressék és tapasztalják meg azt a jogot, hogy az alkalmas vezető önmaguk válasszák meg. A papok elsőként tegyék lehetővé a nevelés és a személyes lelki segítségnyújtás eme eszközét; ne féljenek attól, hogy emiatt elmulasszanak vagy a sorrendben hátrébb soroljanak más, nagyon hasznos és szép tevékenységet, hogy szolgálói és munkatársai legyenek a Léleknek a meghívottak vezetésében.

A keresztény nevelés célja, hogy a növendékek a Lélek hatására elérjék „a Krisztus mértéke szerinti nagykorúságot” (Ef 4,13). Ez akkor történhet meg, ha a Lélek szeretetének utánzása és a benne való részesedés által egész életünk a szeretet szolgálata lesz (vö. Jn 13,14-15); ha lelki tiszteletet ajánlunk föl Istennek (vö. Róm 12,1); végül ha magunkat ajándékozunk a testvéreknek. *Ez a szeretetszolgálat fejezi ki mindenfajta meghívás alapvető tartalmát*, de leginkább a papi hivatásban teljesül: e szolgálatban ismeri föl a pap, hogy arra hivatott, hogy élete által a lehető legradikálisabban valósítsa meg Jézus, az életét bárányaiért adó Jó Pásztor pásztori szeretetét (Jn 10,11).

Ezért az igazi hivatásgondozás el ne mulassza, hogy a gyermekeket, serdülőket és fiatalokat erre az ingyenes szolgálatra, az áldozatok értékelésére, önmaguk föltétlen odaadására nevelje. Itt külön meg kell emlékeznünk az ügynevezett „önkéntesség” megtapasztalásáról, mely iránt a fiatalokban napról napra nő az érdeklődés. Ha ez az önkéntesség evangéliumi célokat szolgál, ha rá tud nevelni a szükségletek értékelésére, ha állhatatos odaadással állandóan gyakorolják; végül ha készségesnek mutatkozik arra a maradandó önátadásra, melyet ha imádság táplál, megszentelt életnek nevezünk, akkor az önkéntesség képes lesz az egész élet ingyenes odaadására, s azokat, akik ezt az életformát választják, alkalmasabbá teszi az isteni hívás, esetleg a papi meghívás meghallására. Így az „önkéntes” – nem úgy, mint az evangéliumi gazdag ifjú – követni fogja a tökéletes szeretet meghívását, mellyel Jézus hívja; önként és serényen fogja követni Jézust, mert kincsei immár az önátadása és életének „ elvesztése.”

Mindannyian felelősek vagyunk a papi hivatásokért

41. A papi hivatás Isten ajándéka, hatalmas kincs elsősorban annak, aki kapja. De nagy ajándék magának az Egyháznak is, mert az ő életéhez és küldetéséhez kapcsolódik minden egyes meghívás. Ezért az Egyháznak kötelessége becsülni, szeretni és őrizni ezt az ajándékot; azaz felelős a papi hivatások ébredéséért és érlelődéséért. Ebből következően a hivatásgondozás aktív alanya, más szóval egyik főszereplője maga az egyházi közösség mint ilyen, e közösség minden változatában: másként az egyetemes Egyház, másként a részegyház, másként a plébánia és másként az Isten népében ma sokféle kisebb csoport.

Főleg ma fontos, hogy terjedjen és gyökeret verjen a meggyőződés: *a hivatásgondozás kegyelme és felelőssége megosztandó az Egyház minden tagjával*, senkit nem zárva ki. A II. Vatikáni Zsinat ezt kifejezetten és nagyon komolyan jelentette ki: „A hivatások ápolásának kötelezettsége az egész keresztény közösségre tartozik, melynek e feladatát elsősorban egészen keresztény életével kell teljesítenie.” [115] A hivatásgondozás csak akkor járja a valóban egyházi utat, ha az összes intézmények, szervezetek és felelős személyek összehangoltan dolgoznak.

A papi hivatások gondozásának első számú felelőse a *püspök*: [116] a gondot neki magának kell viselnie, de természetesen sok munkatársat vehet maga mellé. De ő legyen az atya és jóbarát a presbitériumban, akire a papi szolgálat és karizmák „folytatásának” terhe és gondja nehezedik, aki „kézrátétellel” egyre újabb tagokat kapcsol hozzá; gondoskodjék arról, hogy a hivatás-kérdés jelen legyen a mindennapos pásztori tevékenységben, annak részévé váljon. Az ő kötelessége, hogy előmozdítsa és összehangolja a hivatással kapcsolatos kezdeményezéseket. [117]

Mindazonáltal a püspök ne feledje, hogy támogatást kaphat a presbitériumtól, amennyiben az összes *papok* felelősen összefognak a papi hivatások keresésében és támogatásában. Mert miként a Zsinat mondta: „A hit nevelőinek, a papoknak kötelessége, hogy gondoskodjanak... , hogy az egyes hívők megtalálják az Evangélium szerinti meghívásukat... a Szentlélekben”; [118] és másutt hozzáfűzi: „e kötelesség hozzátartozik a papi küldetéshez, melynek révén a pap az egész Egyház gondjának válik részesévé, nehogy Isten népe valaha is munkások nélkül maradjon itt a földön” . [119] Így tehát a papok élete, föltétlen odaadásuk Isten törvénye iránt, az Úr és az Ő Egyházának szolgálata által tett tanúságuk – mely magán viseli a kereszt jelét, ugyanakkor a hűsvét reményében és örömeiben tett tanúság –, testvéri egyetértésük és a világot evangelizáló buzgóságuk a hivatások első és legbőségesebb forrása. [120]

Különleges felelőssége van *a keresztény családnak*, mely a szentségi házasság révén sajátos módon részese a tanító és anya Egyház küldetésének. Miként a Szinódus Atyái írták: „a keresztény család, mely valóban 'család-Egyház' (LG 11.), a hivatások születési helye volt és marad, mivel azonban ma veszélyben forog a hagyományos család, nagyon törődni kell vele, hogy ismét 'szinte első szeminárium' (OT 2.) legyen, ahol a gyermekek minél előbb elsajátíthatják a jámborság, az imádság és az Egyház iránti szeretet lelkületét”. [121] A szülői és családi nevelés folytatója a vele összhangban dolgozó iskola. Ez mint „nevelő közösség” kulturális szolgálatot végez, melyből nem zárható ki a hivatás kérdése sem, hiszen ez minden emberi érték eredeti és alapvető föltétele. Ha tehát az iskolát keresztény szellem hatja át (ami az egyes országok törvényei szerint az állami iskolában is lehetséges az Egyház jelenléte által, de természetesen a kifejezetten katolikus iskolákban), „a gyermekek és fiatalok szívébe bele tudja plántálni az Isten akarata iránti engedelmisséget, kinek-kinek sajátos hivatása szerint, nem zárva ki a papi hivatást

sem”. [122]

A krisztushívő laikusoknak, főként a katekétáknak, tanítóknak, mindenféle nevelőnek, az ifjúsági lelkipásztorkodás animátorainak, kinek-kinek a maga módján igen nagy szerepe lehet a papi hivatások gondozásában; minél inkább átéljük saját hivatásukat az Egyházban, annál gyorsabban fölismerik a papi hivatás és küldetés mással nem helyettesíthető értékét is.

Az egyházmegyei vagy plébániai közösségeken belül külön megbecsülést és támogatást érdemelnek a hivatásokat támogató csoportok, melyek tagjai följajánlják imádságukat, s főleg betegségüket a papi és szerzetesi hivatásokért, és erkölcsi, olykor anyagi támogatást is nyújtanak.

Meg kell említenünk azt a sokfajta csoportot, mozgalmat és társulatot, melyeket a Szentlélek szerte az Egyházban létrehoz és gyarapít azzal a céllal, hogy tanúságot tegyenek a kereszténység missziós jelenlétéről a világban. Napról napra világosabban látszik, hogy a laikusok e sokféle társulása megszentelt hivatások melegágyai, ugyanis nem kevés fiatal hallotta meg e közösségekben az Úr szavát, mellyel a papi szolgálatra hívta őket, [123] s szabadon és szívesen válaszoltak rá. Támogatni kell tehát az ilyen csoportokat, mert ha az Egyház közösségén belül élnek, nagyban hozzájárulhatnak a hatékony pásztori tevékenységhez.

Mindazok, akik valamilyen közösség tagjaként vállalták a hivatásgondozást, annál hatékonyabban tudnak tevékenykedni, minél inkább képesek kapcsolni tevékenységüket az Egyház közösségeihez, főként a plébániákhoz azért, hogy a papi hivatások kérdését ne úgy értelmezzék, mint ami csak egyes „megbízottakra” (szokás szerint papokra vagy a szemináriumra) tartozik, hanem olyan életkérdésnek lássák, mely legközelebb van az Egyház szívéhez. [124]

ÖTÖDIK FEJEZETTIZENKETTŐT VÁLASZTOTT KI, HOGY TÁRSAI LEGYENÉKA PARNÖVENDÉKEK NEVELÉSE

Krisztust követni az apostolok módján

42. „Ezután fölment a hegyre, és magához hívta, akiket kiválasztott. A választottak csatlakoztak hozzá, Tizenkettőt választott ki, hogy társai legyenek, s hogy elküldje őket hirdetni az Evangéliumot” (Mk 3, 13-15).

„*Hogy társai legyenek*”: nem nehéz e szavakból kiolvasni azt a ma személyes hivatásgondozásnak nevezett folyamatot, mellyel Jézus foglalkozott apostolaival. Miután meghívta, s mielőtt prédikálni küldte – sőt éppen azért, hogy elküldhesse majd – őket, Jézus „időt” fordított formálásukra, arra törekedvén, hogy köztük és közte a közösség és a mély barátság kapcsolata alakuljon ki. Ezért nekik részletesebb katekézist tartott, mint a köréje seregülő sokaságnak (vö. Mt 13, 11), és engedte, hogy tanúi legyenek hosszas imádságainak (vö. Jn 10, 1-26; Lk 22, 39-45).

Ezért az Egyház, valahányszor papi hivatásokkal foglalkozott, törekedett arra, hogy Krisztus példáját kövesse. *Régen is, ma is, több konkrét formája volt annak, ahogy az Egyház gondozta a*

hívásokat, arra törekedvén, hogy ne csupán elkülönítse a papi hívásokat, hanem hogy gondozza is őket. A *lelkület* azonban, melyet ébreszteni és fönntartani kell, *ugyanaz* marad: csak azokat vezeti a papsághoz, akik meghívást kaptak, de őket megfelelően fölkészíti; tudniillik azokat, akik készek arra, hogy a szabad csatlakozás válasza által teljesen átadják magukat Jézus személyének, aki szorosabb életközösségre hívja és üdvözítő küldetésének részesévé teszi őket. A „szeminárium” különböző formái, s hozzá hasonlóan a szerzetesek „tanulmányi házai” elsősorban lelki környezetet biztosítanak az élet kibontakozásához; olyan légkört, mely segíti az egész nevelési folyamatot, mégpedig úgy, hogy akit Isten a papságra hív, az az ordo szentsége által Krisztusnak, az Egyház Fejének és Pásztorának élő képmása lehessen. Helyesen fogalmazták meg a Szinódus Atyái Isten népéhez intézett záróüzenetükben a papnevelő intézet eredeti értelmét, mely nélkül a papságra aligha lehet fölkészülni: „A szemináriumban, az Evangélium iskolájában folyó élet valójában élet Krisztus közelében, mint egykor az apostoloké volt; ez az élet azt jelenti, hogy a lélek engedi, hogy Krisztus nevelje a Szentlélek vezetésével az Atya és az emberek szolgálatára; sőt engedi, hogy Krisztus, a Jó Pásztor magához tegye hasonlónvá, hogy papi szolgálatot tudjon végezni az Egyházban és a világban.

A papságra készülődés személyes válasz Krisztus kérdésére: 'Szeretsz-e engem?' A leendő pap válasza nem lehet más, mint saját életének teljes odaadása.” [125]

Most tehát ezt az Egyházból soha ki nem vesző lelkületet kell lefordítani a mai világ nagyon sokféle és nagyon bonyolult társadalmi, pszichológiai, politikai és kulturális körülményei közé, miként maguk a Szinódus Atyái tanúskodtak róla, amikor a részegyházakról volt szó. Az Atyák ugyanis aggodalommal, ugyanakkor reménnyel telve türelmesen végighallgatták egymást, és hosszan tárgyaltak arról, miként lehet megtalálni az egész Egyház számára a mai papnevelés módját.

Ezért e Buzdításnak – mely összegezni akarja a Szinódus *munkájának gyümölcsét* – először rögzítenie kell a *semmiképp nem változtatható elveket*, ki kell jelölnie a *mindenképp elérendő célokat*, közkinccsé kell tennie a néhol *már kipróbált módszereket és tapasztalatokat*. Egyenként tárgyalja az úgynevezett „*beavató*”, majd a „*folyamatos*” képzést, mindig szem előtt tartva a köztük lévő kapcsolatot, melyből a keresztény és a papi élet útjának szerves egysége fakad. Foglalkozik továbbá *e nevelés úgynevezett „dimenzióival”, emberi, lelki, intellektuális és pásztori minőségével*. Végül néhány dolgot elmond a papnevelés felelős személyeiről és helyeiről.

I. A PAPNEVELÉS DIMENZIÓI

A humán nevelés, mint az egész papnevelés alapja

43. „A megfelelő humán képzés nélkül az egész papnevelés alaptalan lenne.” [126] A Szinódus Atyáinak megállapítása nem csupán olyan „tényt” szögez le, melyet a mindennapi értelmes gondolkodás és tapasztalat megkövetel és bizonyít, hanem olyan igényt fogalmaz meg, melynek mélyebb és sajátos okai magának a papnövendéknek és a majdani szolgálatnak a természetében vannak.

A papnak ugyanis, akit azért nevelnek, hogy Jézus Krisztusnak, az Egyház Fejének és Pásztorának „élő képmása” legyen, el kell érnie azt az emberi tökéletességet, mely Isten emberré lett Fiában ragyog, s különleges fénye van a másokkal való érintkezésben, miként ezt az

evangélisták ránk hagyták. A papszolgálat az igehirdetés, a szentségek kiszolgáltatása, a közösség keresztény szeretetre vezetése „Krisztus nevében és személyében”, de mindez csak konkrét emberekkel történhet meg. „Minden főpapot az emberek közül választanak, s arra rendelnek, hogy az Isten tiszteletében képviselje az embereket” (*Zsid 5,1*). Ezért a pap humán képzésének rendkívüli jelentősége van azokkal kapcsolatban, kikhez küldetése szól. Hogy szolgálata az emberek számára hihető és elfogadható legyen, a papnak olyan emberségesnek kell lennie, hogy ebben az emberek ne akadályt, hanem hidat találjanak, melyen gyorsan elérkezhetnek Jézus Krisztushoz, az ember megváltójához; szükségesnek látszik tehát, hogy a pap Őt követve, aki „tudta, mi lakik az emberben” (*Jn 2,25; vö. 8,3-11*), képes legyen ismerni az emberi lélek mélységét, fölfedezni nehézségeit és kérdéseit, előmozdítani a dialógust és a lelkek közeledését, bizalmat és együttműködést ébresztetni, s higgadt és tárgyilagos ítéletet alkotni mindenről.

Minderről azonban nemcsak a leendő pap saját érlelődése érdekében kell gondoskodni, hanem leendő szolgálatára tekintettel is. A papnövendékek alakítsák ki tehát magukban azokat az emberi tulajdonságokat, melyek a szabad, erős és kiegyensúlyozott „személyiség” alapfeltételei, röviden egy olyan személyiséggé, mely képes hordozni a pásztori felelősséget. A jelölteket úgy kell nevelni, hogy szeressék az igazságot és a hűséget, mindenkit tiszteljenek, mindenben legyenek igazságosak, adott szavukat tartsák meg, legyenek együttérzők, tudjanak állhatatosak és kitartók lenni, s végül hogy helyesen ítéljenek a dolgokról és az emberekről, s mindig a jó mellett döntsenek. [127] Mindezt, ami az emberi neveléshez annyira szükséges, Pál apostol röviden és tömören sorolja föl: „Egyébként, testvérek, ami igaz, szemérmes, igazságos, tiszta, szeretetreméltó, jó hírnevet szerez, ami erényes és dicséretes, arról gondolkozzatok” (*Fil 4,8*). S nem véletlen, hogy ezen emberi erények példajaként önmagát állítja a krisztushívők elé: „Amit tanultatok és elfogadtatok, hallottatok és bennem láttatok, azt tegyétek” (*4,9*).

Különleges jelentőségű a „kapcsolatteremtés és fönntartás képessége”, mely megkönnyíti a mások rendelkezésére állást és az érintkezést: lényeges tulajdonság ez a papok számára, akik a közösségben arra hivatottak, hogy a „közösség művészei” legyenek. Ebből következően a pap ne legyen erőszakos, sem veszekedős, hanem szelíd és kedves, vendégszerető, szavában és érzéseiben őszinte, [128] okos és művelt, jóakarátú és szolgálatkész, barátságos s mások között is kapcsolatot létrehozni képes, megbocsátásra és vigasztalásra kész (*vö. 1Tim 3,1-5; Tit 1,7-9*). A mai emberek, mivel főként a nagy városokban a tömegben elszemélytelenednek vagy, épp ellenkezőleg, elmagányosodnak, egyre inkább vonzódnak a közösség felé: s éppen ez ma az evangéliumi üzenet legbeszédesebb jele és leghatékonyabb útja.

Ebbe az összefüggésbe tartozik az érzelmi érettség, az a nem könnyen megszerezhető, de nagyon meghatározó tulajdonság, mely sarkpontja szinte az egész igaz és felelős szeretetre való nevelésnek.

44. Az *érzelmi érettség* olyan embereket tételez föl, akik meggyőződéssel tudják, hogy a szeretet az emberi lét központja. Miként a *Redemptor hominis* enciklikában írtam: „az ember képtelen szeretet nélkül élni. Érthetetlen marad önmaga számára, értelmét veszti az élete, ha nem talál szeretetet, nem tapasztal szeretetet és nem teszi azt magáévá, s nem részesedhet benne.” [129] Arról a szeretetről beszélünk, mely az egész személyt, azaz testi, pszichikai és lelki természetét érinti, s mely teljes egészében az emberi test „jegyesi tartalmában” fejeződik ki, melynek alapján személyek egymásnak adják magukat és elfogadják a másikat. Az emberi szeretet ezen „igazságának” megértésére és gyakorlására tanít a „szexuális nevelés”. Ez, ha helyesen értelmezik, nagyon segít abban, hogy elkerüljük azokat a társadalmi és kulturális véleményeket,

melyek „vulgarizálják az emberi nemiséget, mert elszegényítve csak a testhez kötik, s nem látnak benne mást, mint az önző gyönyörvágó kielégülését”. [130] Sajnos nemegyszer azokban a családokban is, melyekből papi hivatások jönnek, e téren hiányosságok, olykor súlyos zavarok vannak.

Más összefüggésben nehezebb, de nem kevésbé sürgető a nemiség megnevelése, melynek valóban és egészen személyesnek kell lennie és teret kell biztosítania a tisztaság megbecsülésének és szeretetének; ugyanis a tisztaság az az erény, „mely előmozdítja a személy hiteles érettségét, és alkalmassá teszi arra, hogy tisztelje és támogassa a test 'jegyesi tartalmát’”.

[131]

Így tehát a felelős szeretetre való nevelés, miként maga a személy érzelmi érettsége, külön is szükséges annak, aki papként a *cölibátusra* kapott meghívást, azaz arra, hogy – a Szentlélek kegyelme által és saját akarátának szabad válaszával – minden önmaga iránti szeretetét és önmagáról való gondoskodását följánlja Jézus Krisztusnak és az Egyháznak. Az így felfogott cölibátusnak és az ilyen érzelmi érettségnek magában kell foglalnia emberi kapcsolatok sokaságát, melyekre az őszinte barátság és a mély testvériség, továbbá a Jézus Krisztus iránti nagy, élő és személyes szeretet jellemző. Miként a Szinódus Atyái írták: „Igen nagy jelentőségű az érzelmi érettség kialakulásában az egyetemes odaadásban folytatódó Krisztus iránti szeretet. Így a cölibátusra meghívott papnövendék az érzelmi érettségben szilárd támaszt kap ahhoz, hogy örömmel és hűségesen éljen tiszta életet.” [132]

Mivel a cölibátus karizmája még hiteles és szabad akarral elfogadott formájában sem automatikusan érinti az érzelmi hajlandóságokat és az ösztönös indításokat, annak az érzelmi érettségnek, melyre a papjelölteknek szert kell tenniük, tartalmaznia kell bizonyos okosságot, tudniillik, hogy megtanuljanak lemondani olyan dolgokról, melyek veszedelmesek lehetnek; hozzá kell szokniuk az éberséghez testi és lelki téren egyaránt, sőt még a férfiakkal és nőkkel fönntartott személyes kapcsolatokban szükséges megbecsülés és tiszteletadás tekintetében is. Nagy segítséget jelent számukra, ha megfelelő nevelést kapnak arra a barátságra, melynek példáját maga Krisztus élte meg, amikor az emberek között forgolódott (vö. *Jn. 11,5*).

Az emberi s különösen az érzelmi érettség világos és határozott képzést igényel egy olyan szabadságra, mely szívből fakadó és meggyőződéses engedelmességet jelent saját létének „igazsága”, saját létének „jelentése” iránt, más szóval az „önátadásra”, mely a hiteles önmegvalósítás alapvetően fontos útja (Vö. *GS 24*). Így értve a szabadság megköveteli, hogy a személy valóban ura legyen önmagának; elszántan harcoljon a mindenki életét fenyegető egoizmus és individualizmus különböző formái ellen, és győzze le ezeket; készségesen táruljon ki mások felé; legyen nagylelkű az odaadásban és a szolgálatban a felebarát iránt. Mindez fontos minden meghívásra, főként a papi hivatásra adott válasz, valamint a hivatáshoz és a vele kapcsolatos kötelezettségekhez nehéz pillanatokban is hűséges élet szempontjából. Az éretten felelős szabadsághoz vezető nevelési folyamatban segítséget jelenthet a szeminárium közösségi élete.

A felelős szabadságra neveléssel szorosan összekapcsolódik az erkölcsi lelkiismeret nevelése. E lelkiismeret, miközben a saját én bensejéből serkenti az erkölcsi kötelezettségek iránti engedelmességet, föltárja mély értelmét, tudniillik azt, hogy ez az engedelmesség Isten és az Ő szeretete igényeire szeretetből adott, tudatos és szabad válasz. „A pap emberi érettségének – írják a szinódusi atyák – tartalmaznia kell a lelkiismereti képzést. A papjelöltnek ugyanis, annak érdekében, hogy hűségesen tudja teljesíteni Isten és a Egyház iránti kötelezettségeit és bölcsen tudja vezetni a hívők lelkiismeretét, meg kell tanulnia meghallani Isten szavát, aki a szívében

beszél, s szeretettel és határozottan ragaszkodni az Ő akaratához.” (22. javaslat)

Lelki nevelés az Istennel való közösségben és Krisztus keresésében

45. Az emberi nevelés, ha az az „ember egész igazságát” tekintetbe vevő antropológiai összefüggésben történik, kitárul és kiteljesedik a lelki nevelés által, hiszen minden embert Isten teremtett és Krisztus vére váltott meg, és mindenki arra hivatott, hogy „vízből és Szentlélekből” (vö. *Jn 3,5*) újjászületve „fiú legyen a Fiúban”. Ez a hatékony isteni terv alapozza meg az egész emberi természetet, mely lényege szerint vallásos, miként ez nyilvánvalóan belátható, s még az is elfogadja, aki a gondolkodásban csak az első lépéseket tette meg: az ember nyitott a transzcendens és abszolút valóságra, mert a szíve nyugtalan, amíg meg nem nyugszik az Úrban.

[133]

Ebből az alapvető és el nem hanyagolható vallásos igényből indul ki az a nevelési folyamat, melynek meg kell építenie az Istennel való kapcsolatra és közösségre vezető utat; ezért nevezik *lelki nevelésnek*. E nevelés a kinyilatkoztatás és a keresztény tapasztalat szerint szükségszerűen evangéliumian új. Mivel „a Lélek műve, átfogja az egész személyt; a papjelöltet elvezeti Jézus Krisztussal, a Jó Pásztorral való mélyebb közösségre, s megtanítja, hogy egészen a Lélek irányítása alatt éljen, gyermeki bizalommal legyen az Atya, s hűséges jóakarattal és szeretettel az Egyház iránt. E nevelés legmélyebb gyökerei a kereszt megtapasztalásában vannak, ez az egyetlen út a pap számára, hogy közösségbe kerüljön a húsvét misztériumának teljességével.”

[134]

Nyilvánvaló tehát, hogy a lelki nevelés tágabb értelemben a krisztushívőkre is vonatkozik, de ha a papról és szolgálatáról van szó, alkalmazkodnia kell e sajátos feladatokhoz.

S miként a krisztushívők lelki nevelésének központja és egységesítő elve „keresztény létük” és „keresztény életük” – azaz hogy Krisztusban megszülessék az új teremtményt, aki a Lélek szerint él –, ugyanígy a pap lelki nevelésének egységesítő és éltető szíve is ez (a papi lét és élet), ami miatt a papot papnak nevezik, és valóban az. A Szinódus Atyái ugyanezt egyszerűbb szavakkal így fejezték ki: „Lelki nevelés nélkül alaptalan maradna a pap lelkipásztori nevelése”, [135] főleg azért, mert „a lelki nevelés az egész papnevelés legnagyobb jelentőségű tényezője”. [136]

A papságra vezető lelki nevelés fő témáit a II. Vatikáni Zsinat *Optatam totius* dekrétuma sorolja föl: „... a növendékek tanuljanak meg családias és állandó közösségben élni az Atyával, az Ő Fia, Jézus Krisztus által a Szentlélekben. Mivel a szentelés által Krisztushoz, a paphoz kell hasonlóvá válniuk, szokják meg, hogy mint barátai egész életükkel ragaszkodjanak hozzá. Úgy éljék az Ő Húsvéti Misztériumát, hogy abba később a rájuk bízott népet is be tudják avatni. Tanulják meg Krisztust keresni Isten szavának hívő elmélkedésében az Egyház szent misztériumaiban, elsősorban az Eucharishtiában és a zsolozsmában való tevékeny részvétellel; a püspökben, aki őket küldi, és az emberekben is, akikhez küldetésük vezérli őket, különösen a szegényekben, a gyermekekben, a betegekben, a bűnösökben és a hitetlenekben. Gyermeki bizalommal szeressék és tiszteljék a Boldogságos Szűz Máriát, akit a kereszten haldokló Jézus Krisztus a tanítványnak anyául adott.” [137]

46. E zsinati szöveget gondosan és szeretettel kell fontolóra venni, mert könnyen kivehető belőle, hogy melyek a legfontosabb értékek, s mik a fő igényei minden papnövendék lelkiútjának.

Az első érték és igény, hogy *Jézus Krisztussal bensőséges egységben éljenek*. Ezt a keresztségben gyökerező és az Eucharisziából táplálkozó egységet a mindennapi életben önmaga állandó tökéletes megújításával kell kifejezni. Ugyanis a Szentháromsággal való bensőséges közösség, azaz a kegyelemnek az az új élete, amelytől az emberek Isten Fiaivá válnak – és ez a hívő hatalmas újdonsága –, egész „létüket” és „tevékenységüket” érinti, mert létrehozza a Szentlélek hatása alatt álló emberi lét misztériumát, amiből a keresztény élet új „éthosának” kell fakadnia. A keresztény élet e csodálatos átalakulására, mely az egész lelki élet szívét érinti, Jézus Krisztus tanított meg minket, s azt a szőlőtő és szőlővessző hasonlatával világította meg: „Én vagyok az igaz szőlőtő és az én Atyám a szőlőműves... Maradjatok bennem és én bennetek. Miként a szőlővessző nem teremhet önmagában, csak ha a szőlőtőn marad, úgy ti sem, csak ha bennem maradtok. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad és én őbenne, az sok gyümölcsöt hoz, mert nálam nélkül semmit sem tehettek” (Jn 15,1-5).

A mai kultúrából sem hiányoznak a lelki és vallási értékek, mert minden ember, még ha az ellenkezőjét mutatná is, szüntelenül éhezik és szomjazik Istenre. Másrészt viszont fenyeget az a veszedelem, hogy amikor a keresztény vallást egyszerűen besorolják a sok más vallás közé, a közvélemény nem lát benne egyebet, mint hogy az embereknek nagyon sok szolgálatot tevő társadalmi, etikai értéket képvisel. Így azonban gyakran eltakarják csodálatos történeti újdonságát, mely ha tüzetesebben foglalkoznának vele, még megátalkodott lelkeket is ki tudna fordítani önmagukból, nevezetesen azt a tényt, hogy „misztériumot” nyilatkoztat ki. Ez a misztérium pedig – tudniillik Isten emberré lett Fiának eljövetele hozzánk –, amely mindazoknak, akik befogadják „hatalmat ad arra, hogy Isten Fiai legyenek” (Jn 1,12), az élet és a szeretet Isten és ember közötti személyes szövetségének üzenetévé, sőt ajándékává lesz. Ennek a csodálatos és boldogító újdonságnak örömhírét (vö. 1Jn 1,1-4) a papok csak akkor tudják közölni másokkal, ha megfelelő lelki nevelés révén e misztériummal bensőséges ismeretségbe kerültek és folyamatos tapasztalatot szereznek róla.

E zsinati szöveg, miután kifejezte a keresztény misztérium abszolút transzcendenciáját, nem mulasztja el, hogy rávilágítson: a leendő papok Jézussal való bensőséges közössége *barátság formájában* valósítandó meg. Ezt azonban nem szabad valami abszurd emberi törekvésnek tartani: egyedül Krisztus ajándéka, aki apostolainak mondta: „Már nem mondalak titeket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura; hanem barátainak mondalak titeket, mert mindazt, amit az én Atyámtól hallottam, megismertettem veletek” (Jn 15,15).

A másik nagy érték a zsinati szöveg szerint Jézus keresése: „tanulják meg Krisztust keresni”. E *krisztuskeresés az istenkereséssel* együtt a keresztény lelkiesség klasszikus témája, s különlegesen is szó van róla, amikor az apostolok meghívását mondja el az Evangélium. János ugyanis, elmondván, mi történt Jézus első két tanítványával, rávilágít arra is, hogy a történetekben mekkora szerepe volt ennek a keresésnek, amikor Jézust mutatja be kezdeményezőként: „Mit kerestek?” Mindkettő viszontkérdez: „Rabbi, hol laksz?” – s az evangélista folytatja: „mondta nekik: 'Jöjjetek és lássátok'. Jöttek tehát és látták, hol lakik, és aznap nála maradtak” (Jn 1,37-39). Ebből nyilvánvaló: a papságra készülők lelki életének e keresés a meghatározója és elsődleges alapja.

A papnövendék minden erejével arra törekszik, hogy a Mestert megtalálja, kövesse Őt és közösségben maradjon vele. Később a papi életben és szolgálatban állandóan folytatandó ez a keresés, mert a Krisztus életében és példájában való részesedés és az Ő követésének hatalmas misztériuma soha ki nem meríthető. Ugyanígy folytatandó a Mester „megtalálása”, mégpedig mások javára, tudniillik, hogy másokban is föltámadjon a vágy e Mester megtalálására. Saját életünk tapasztalatával ugyanis meg lehet indítani másokat, hogy megosszák velünk

fölfedezésünket. Ez volt az az út, melyen Andrása testvérét, Simont odavezette Jézushoz: „András ugyanis – mondja az evangélista – elsőnek a testvérével, Simonnal találkozott, és mondta neki: 'Megtaláltuk a Messiást' (ami azt jelenti: a Krisztust), és odavezette őt Krisztushoz” (Jn 1,41-42). Ezután Simon is meghívást kapott, hogy apostol legyen: „Jézus rátekintett és mondta: 'Te vagy a Simon, János fia; Kéfás lesz a neved' (ami azt jelenti: Péter)” (1,42).

De mit jelent a lelki életben Krisztust keresni? És hol találjuk meg Őt? „Mester, hol laksz?” Az *Optatum totius* zsinati dekrétum három utat jelöl meg válaszul: „Isten igéjének hívó elmélkedését; aktív részvételt az Egyház szent misztériumaiban; a szeretet szolgálatát a gyengébbek iránt, vagy más szóval, magunkhoz ölelni a 'kisdedeket’”. Ezzel három nagy értéket mutat meg a Zsinat, melyek köré épül a papnövendékek lelki nevelése.

47. *A lelki nevelés első lényeges eleme Isten igéjének olvasása, a beszélő Isten alázatos és szeretettel teljes meghallgatása.* Ugyanis csak akkor lehet fölfedezni a saját meghívást és teljesíteni a saját küldetést, ha mindkettőt Isten igéjének világosságával és erejével fedezzük föl, értjük meg és szeretjük; ha mindkettőt így tettük magunkévá. Olyannyira, hogy az egész emberi lét csak akkor nyeri el teljes és egységes értelmét, ha úgy jelenik meg, mint Istennek az embert meghívó, illetve az embernek az Istennek válaszoló szava. Az Isten igéjével való bensőséges kapcsolat megkönnyíti a megtérés útját: a megtérés ugyanis nemcsak annyi, hogy elvetjük a rosszat és egyedül a jóhoz ragaszkodunk, hanem az is, hogy az elme és a szív egyedül Isten megismerésével táplálkozik, ezért egyedül az Igére válaszként megélt hit lesz az emberek és a dolgok, az események és a kérdések új ítéletalkotási és értékelési kritériuma.

Mindez föltételezi, hogy az ember odamenjen Isten igéjéhez, s úgy hallgassa, mint isteni Szót; így megtalálható Isten, aki szól az emberhez; de megtalálható Krisztus is, Isten Igéje, az Igazság, aki ugyanakkor Út és Élet is (vö. Jn 14,6). Az „Írást” olvasva ugyanis meghalljuk az „igéket”, mégpedig Isten „Igéjét”. Miként a Zsinat mondja: „A Szentírás könyvei Isten igéjét tartalmazzák, s mert sugalmazottak, e könyvek valóban Isten Igéje.” [138] Továbbá azt mondja a Zsinat: „E kinyilatkoztatásban a láthatatlan Isten (vö. Kol 1,15; 1Tim 1,17) szeretetének bőségéből mint barátait szólítja meg az embereket (vö. Kiv 33,11; Jn 15,14-15), és társalog velük, (vö. Bár 3,38) hogy meghívja őket és befogadja a vele való közösségbe.” [139]

E szeretve megszerzett ismeret és az Isten igéjével az imádság által kialakult családi kapcsolat különleges jelentőségű a papok prófétai szolgálata számára; e kettő olyan alapföltétel, melyek nélkül alig végezhető a szolgálat, főként az „új evangelizáció” összefüggésében, melyre a mai Egyház hivatott. Méltán figyelmeztet a Zsinat: „A klerikusoknak tehát, elsősorban Krisztus papjainak, és mindazoknak, akik mint diakónusok vagy hitoktatók törvényesen az Ige szolgálatában állnak, szakadatlan buzgó olvasással és gondos tanulmányozással kell ragaszkodniuk a Szentíráshoz, nehogy 'Isten igéjének lélektelen hirdetője legyen kifelé az, aki nem hallgatója bensőleg.’” (PL 38,966: Szent Ágoston: Sermo, 179,1) [140]

Az Igére adott válasz első és legfőbb formája az *imádság*, mely ugyanakkor minden lelki nevelés értéke és elsődleges követelménye. A lelki nevelésnek ugyanis el kell vezetnie a

papnövendékeket oda, hogy tapasztalatból ismerjék meg a *keresztény imádság igazi értelmét*, tudniillik azt, hogy élő és személyes találkozás az Atyával az egyszülött Fiú által a Szentlélek hatása alatt; azaz dialógust hoz létre, mely része lesz annak a gyermeki beszélgetésnek, melyet Jézus az Atyával mindörökre megkezdett. Az sem mellékes a pap küldetésében, hogy „nevelnie kell az imádságra”; de csak akkor lehet mások imádságra nevelője, ha ő maga megtanult

imádkozni és Jézus iskolájában állandóan tanulja az imádságot. Az emberek ezt várják a paptól: „A pap ugyanis *Isten embere*; olyan ember, aki Istenhez tartozik és arra kész, hogy Istenről gondolkozzunk. Amikor a *Zsidókhoz írt levél* Krisztusról beszél, úgy írja le, mint 'irgalmas és hűséges főpap az Istenhez tartozó dolgokban' (vö. 2,17) ... Joggal várják tehát a krisztushívők, hogy a papban nemcsak olyan emberre találjanak, aki fogadja, jóindulatúan meghallgatja és tanácsokkal támogatja őket, hanem *elsősorban olyan embert, aki Istenhez vezeti őket és tekintetüket Őrá irányítja*. A papnak tehát úgy kell nevelődnie, hogy alkalmas legyen az Istennel való bensőségebb társalgásra. Tudják meg tehát a papságra készülők, hogy a papi élet teljességét csak akkor érhetik el, ha teljesen Krisztusnak és általa az Atyának ajándékozzák önmagukat.” [141]

Egy olyan zajjal és reklámokkal fertőzött korban, mint a miénk, az imádsághoz vezető út szükségképpen a „csönd tiszteletére” és mély emberi jelentőségére való nevelés. A csend ugyanis olyan lelki atmoszférát hoz magával, mely a lelki élet hagyománya szerint szükséges Isten jelenlétének megérezésére és a neki szóló önátadáshoz (vö. 1Kir 19,11).

48. A keresztény imádság csúcspontján az *Eucharisztia* áll, mely *a szentségek és a zsolozsma forrása és csúcsa*. Ezért a *liturgikus nevelés* minden krisztushívő, de főként a pap nevelése szempontjából elengedhetetlen, mégpedig azért, hogy általa a lélek teljesen és élő formában lehessen részese a meghalt és föltámadott Krisztus húsvéti misztériumának, melyet úgy mutat be, mint az Egyház szentségeiben jelenlévő és hatékony valóságot. Az egész lelki élet kiindulópontja, az Istennel való közösség ugyanis a szentségek gyümölcse és ajándéka: ugyanakkor feladat és felelősség, melyet a szentségek a hívő szabadságára bízhatnak, akinek ezek után törekednie kell vágyaiban, döntéseiben, megszokásaiban és a mindennapi élet gyakorlatában e közösség megélésére. Ebben az értelemben a „kegyelem”, mely megújítja a keresztény életet, a meghalt és föltámadt Krisztus kegyelme, melyet az Ő szent és megszentelő Lelke állandóan kiáraszt a szentségek által: ezért a szentségek az „új szívbe” írják az „új törvényt”, melynek vezérelnie kell és szabályokkal kell ellátnia a keresztény életet. Az Isten és a testvérek iránti szeretet törvénye Isten emberszeretetének szinte folytatása és válasza, miként ezt a szentségek jelzik és megvalósítják. E teljes, tudatos és tevékeny részvétel [142] értéke könnyen fölfogható a szentségek kiszolgáltatásában a „pásztori szeretet” ajándéka és feladata miatt, mely a papi szolgálat lelke.

Mindez leginkább az Eucharishtiában érvényesül, mely Krisztus áldozati halálának és dicsőséges a föltámadásának emlékezete, „a jámborság szentsége, az egység jele, a szeretet köteléke”; [143] húsvéti lakoma, „Krisztust vesszük rajta, lelkünket kegyelem tölti el, s a jövő dicsőség záloga nekünk adatik”. [144] A papok mint a szent dolgok szolgálói ezt teszik a szentmise áldozatában: [145] kiknek helyét, mint tudjuk, senki más nem foglalhatja el, az eucharisztikus följánlást ugyanis csak a pap viheti Isten elé.

Ebből kiviláglik az Eucharisztia egyedülálló jelentősége a papi élet és szolgálat számára, következésképpen a hely is világos, melyet a papnövendékek lelki nevelésében el kell foglalnia. Engedjétek meg, hogy egyszerűen és konkrétan fejezzem ki magamat, s megismételhessem: „Nagyon helyes, hogy a seminaristák naponta részt vegyenek a szentmisén, hogy ennek egyenes folytatása lehessen az a kötelezettség, hogy papként *naponta* misézzenek. Azt is szokják meg, hogy a szentmisét a *nap legfontosabb mozzanatának* tartásuk, melynek aktív részesei legyenek, és semmiképpen se csak megszokásból végezzék. Ami pedig a nevelésben nagyon

fontos, a papnövendékek törekedjenek elsajátítani az Eucharisztia által megkívánt föltételeket: *hálásak legyenek* – hiszen az Eucharisztia 'hálaadás' – Istennek az égi ajándékokért; *főljánló lelkület* legyen bennük, azaz legyenek hajlandók Krisztus eucharisztikus főljánlásával együtt saját személyük főljánlására is. Gyakorolják a szeretetet, melyet a szentség táplál, s egységre és közösségre vezet. Végül ápolják magukban a kontempláció és az imádság vágyát, hiszen az eucharisztikus színek a valóságosan jelenlévő Krisztusról beszélnek.” [146]

Ha lelki nevelésről van szó, semmiképpen nem mellőzhető, sőt nagyon határozottan hangsúlyoznunk kell a fölhívást, hogy fedezzük fel: *mennyi szépség és öröm van a bűnbánat szentségében*. A mai kultúrában – mely az önigazolás följújtott és kifinomult formáival már odáig ért, hogy végzetesen elveszti a „bűn iránti érzéket”, s következésképpen nem tudja, mennyi öröm és vigasztalás van a kért és kapott megbocsátásban (vö. *Zsolt 50, 14*) s az „irgalomban gazdag” (*Ef 2,4*) Istennel való találkozásban – a leendő papokat nagyon rá kell nevelni a bűnbánat erényére, melyet az Egyház folyamatosan és bölcsen tanít a liturgikus esztendő időszakaival és ünnepeivel, s mely a kiengesztelődés szentségében éri el a maga teljességét. A bűnbánat erényéből fakad az aszketikus, más szóval a belső önfegyelem érzéke, az áldozatos és önmegtagadó lelkület, a fáradtság és kereszt elfogadása. Mindezek nagyon értékes elemei a lelki életnek, annak ellenére, hogy legyőzhetetlen akadályként jelennek meg azon papnövendékek előtt, akik kényelmes körülmények között nőttek föl, s nagyon messze kerültek ezeknek az értékeknek a megértésétől, amely értékektől nagyon távol állnak azok a példaképek és álmok is, melyeket a tömegtájékoztató eszközök terjesztenek, még a világ nagyon szegény részein is. Emiatt, de főként Krisztusnak, a Jó Pásztornak példája miatt fontos, hogy a papnövendékek a „radikálisabb önátadást” is gyakorolják, mert ez a pap sajátos jellemzője. A Szinódus Atyái írták: „A gyönyörhajhászásra és vagyonszerzésre készítő mai, elvilágiasodott kultúrákra a papnak válaszolnia kell; ezért van szüksége arra, hogy közeli kapcsolatba kerüljön a húsvéti misztérium magvát jelentő kereszt mély és üdvözítő értelmével. A megfeszített Krisztussal való azonosulás révén, hiszen az Ő szolgájáról van szó, a világ a szegénység, a szenvedés és a vértanúság értékét is fölfedezheti, még a mai, gyönyörhajhászásra és vagyonszerzésre készítő, elvilágiasodott kultúrában is.” [147]

49. A lelki nevelés azt is magával hozza, hogy a pap megtanulja *Krisztust keresni az emberekben*.

A lelki élet rejtett, belső dolog, Istennel való bensőséges kapcsolat, az imádság és a szemlélődés élete. Azonban ez az Istennel való találkozás és annak fölfedezése, hogy az isteni szeretet az Atya szeretete mindenki iránt, magával hozza azt a figyelmen kívül nem hagyható követelményt, hogy a lelki életet élő ember találkozzék a felebaráttal és adja oda magát mások javáért egy olyan alázatos és szíves szolgálatban, melyre Jézus szinte életprogramként adott példát, amikor megmosta tanítványai lábát: „Példát adtam nektek, hogy miként én tettem veletek, ti is úgy cselekedjetek” (*Jn 13, 15*).

E nagylelkű és ingyenes önajándékozásra való nevelés – melyet a papságra készülők közösségi élete is támogat – alapföltétel azok élete számára, akik úgy döntöttek, hogy az életét a juhaiért adó Jó Pásztor képmásai, epifániái akarnak lenni (vö. *Jn 10, 11-15*). Ebből a szempontból a lelki nevelést, melynek ki kell tárulnia a pásztori és karitatív tevékenységre is, nagyon segíti a Jézus Szíve iránti helyes, azaz erős, de gyengéd tisztelet, miként a Szinódusi Atyák mondták: „Jézus Szívének lelkiségében nevelni a leendő papokat azt jelenti: megtanulnak a pap és Jó Pásztor Krisztus szeretetével és érzületével összhangban élni; azzal a szeretettel, mellyel Ő szereti az Atyát a Szentlélekben, és szereti az embereket egészen addig, hogy életét adja értük.” [148]

A pap tehát „*a szeretet embere*”, és úgy kell nevelni, hogy képes legyen másokat Krisztus követésére és a felebaráti szeretet parancsának teljesítésére nevelni (vö. *Jn 15,12*). Ehhez azonban az kell, hogy elhiggye: a Szentléleknek szüntelenül nevelnie kell őt Krisztus szeretetére. Ebből nyilvánvaló, hogy a papságra való fölkészítés nem hanyagolhatja el a szeretetre való nevelést; arra a szeretetre, melyet ma „a szegényebbek különleges és őket pozitíven megkülönböztető szeretetének” mondunk, ugyanis a hit e szegényebbekben fedezi föl Jézus jelenlétét (vö. *Mt 25,40*) és az Ő bűnösök iránti irgalmas jóságát.

A szeretet szeretetből való önátadásra vezető útján találja meg a maga helyét a pap lelki nevelésében *a szegénységre, a cölibátusra és az engedelmességre való nevelés*. [149] Ezt a Zsinat a következőképpen látta, amikor a papnövendékekhez szólt: „A papnövendékek világosan értsék meg, hogy nem uralkodásra és nem rangok viselésére hivatottak, hanem arra, hogy teljesen Isten szolgálatára és a pásztori szolgálatra szenteljék magukat. Nagyon törekedve a papi engedelmességre, a szegény életstílusra és az önmegtagadó lelkületre, úgy alakuljanak, hogy készségesen le tudjanak mondani a megengedett, de nem hasznos dolgokról, és hasonlóvá tudjanak válni a megfeszített Krisztushoz.” [150]

50. A cölebsz életre meghívottak lelki nevelésének tehát különös figyelmet kell fordítania arra, hogy a jelölteket megtanítsa a cölibátus mibenlétére, értékelésére, s arra, hogy igazi mivoltában szeressék és éljék, és csak evangéliumi, lelki és pásztori célért vállalják. A fölkészítésben első helyre teendő a tisztaság (*castitas*) erénye, mely méltóságot kölcsönöz az emberi kapcsolatoknak, és képessé tesz a „Krisztus példája szerinti őszinte, emberi, testvéri, személyes és áldozatos szeretetre mindenki, különösen a szegények, a szenvedők iránt”. [151]

A papi cölibátus a tisztaság erényét gazdagítja néhány sajátossággal, melyek miatt a papok „a mennyek országa kedvéért lemondanak a házastársi közösségről (vö. *Mt 19,12*), az Újszövetségnek nagyon megfelelő és a jövődőlőtámadásról tanúskodó, osztatlan szeretettel ragaszkodnak az Úrhoz (vö. *Lk 20,36*); s nagyon alkalmas segítséget nyernek annak a tökéletes szeretetnek szüntelen gyakorlásához, mellyel a papi szolgálatban mindenkinek mindene lehetnek”. [152] Ezért a papi cölibátust nem lehet pusztán jogi előírásnak vagy külső feltételnek tekinteni, mely nélkül nem bocsátanak az ordo szentségéhez, hanem olyan értéket kell benne látni, mely mélységesen összefügg a papot Krisztushoz, a Jó Pásztorhoz és az Egyház Vőlegényéhez hasonlóvá tevő szenteléssel; ugyanis a cölibátus a Krisztus és az Egyház iránti nagyobb és osztatlan szeretet választása, annak érdekében, hogy a pap a szív teljes örömeivel tudjon szolgálni. A cölibátust tehát különleges kegyelemnek, ajándéknak kell tartani: „Nem mindenki fogja föl, hanem csak azok, akiknek megadatott” (*Mt 19,11*). A cölibátus tehát a kegyelem egyik fajtája, mely a befogadót nem teszi passzívvá, hanem épp ellenkezőleg, különös erejű, tudatos és szabad választ vár tőle. E lelki karizma elegendő kegyelmet hoz magával ahhoz, hogy akik a cölibátust választják, egész életükön át hűségesen ki tudjanak benne tartani és szíves örömmel tudják viselni a vele kapcsolatos terheket. A papképzésben ezért elsősorban „az Istentől kapott drága ajándék” [153] tudatát kell ébreszteni. Ez tanítja meg a papot imádkozni és virrasztani. nehogy valamilyen veszedelemben e nagy ajándékot elveszítse.

Így tehát a cölibátusban élő pap teljesen Isten népe szolgálatára szentelheti magát. Miközben pedig tanúságot tesz a szüzesség evangéliumi értéke mellett, a keresztény házastársakat is serkenti, hogy mélyebben éljék a „nagy szentséget”, a Vőlegény Krisztusnak a Menyasszony Egyház iránti szeretetének jelét; ezért a pap hűsége a cölibátusban a házastársi hűség támasza.

[154]

A papok cölibátusra nevelésének súlya és kényes volta a mai társadalmi, kulturális körülmények között arra indította a Szinódus Atyáit, hogy felsoroljanak néhány dolgot, melyeket az Egyháznak mint bölcs anyának ébersége már hosszas gyakorlattal kipróbált. A magam tekintélyével ezeket újra felsorolom mint kritériumokat, melyeket a cölibátus tisztaságára nevelésben alkalmazni kell: „A püspökök a szeminárium rektorával és lelki igazgatójával (spirituálisával) határozzák meg az elveket, a kritériumokat és segédeszközöket a tárgyra vonatkozó döntés meghozatalához.

Döntő fontosságú a püspök gondoskodása és a papok közti testvéri kapcsolat a cölibátusra nevelésben.

A szeminárium nevelői programjában világosan, kétértelműségek nélkül és pozitív módon kell bemutatni a cölibátust. A seminaristának pszichés és szexuális érettséggel és egészséges imaélettel kell rendelkeznie, továbbá egy lelki atya vezetése alá kell helyeznie magát. A spirituálisnak segítenie kell a seminaristát az érett és szabad döntés meghozatalában, melynek alapjai a papi barátság és az önfegyelem értékelése, a magány elfogadása és a kiegyensúlyozott fizikai és pszichés alkat. Mindehhez a seminaristáknak jól kell ismerniük a II. Vatikáni Zsinat tanítását, a *Sacerdotalis Caelibatus* enciklikát és a Nevelési Kongregáció 1974-ben a cölibátusra nevelésről kiadott instrukcióját.

Hogy a seminarista a mennyek országáért szabad döntéssel választhassa a papi cölibátust, ismernie kell, hogy mi a szexualitás keresztény és igaz emberi értelme és célja a házasságban és a cölibátusban. A krisztushívőket is meg kell tanítani a papi cölibátushoz tartozó evangéliumi, lelki és pásztori okokra, és arra kell nevelni őket, hogy együttműködéssel, megértéssel és barátsággal segítsék a papokat.” [155]

Az értelmi képzés: a hit megértése

51. Az értelmi képzésnek megvannak a maga sajátosságai, mégis oly szorosan kapcsolódik az emberi és lelki neveléshez, hogy azoknak szükségszerűen kifejeződése lesz: úgy jelenik meg, mint az értelem követelménye, mellyel az ember „az isteni értelem fényének részesévé válik”, [156] s próbálja elsajátítani azt a bölcsességet, mely fölfedezi az Istenhez vezető utakat és a Hozzá kötődés módját.

A papnövendékek értelmi képzésének sajátosságát a fölszentelt szolgálat természete határozza meg, s ma különösen fontosá teszi az „új evangelizáció” kihívása, melyre az Úr a harmadik évezred küszöbén serkenti Egyházát. „Ha minden kereszténynek készen kell állnia arra, hogy megvédje a hitet és a reményt, mely bennünk él (vö. 1Pt 3, 15), akkor sokkal inkább fordítsanak gondot a papnövendékek és a papok értelmi képzésére a képzésben és a lelkipásztori tevékenységben, hogy a testvérek üdvössége érdekében egyre mélyebb ismereteket szerezzenek az isteni misztériumokról.” [157] A mai körülmények – tudniillik a nagy vallási közömbösség, az értelem objektív és egyetemes igazságot megismerő képességébe vetett bizalom megingása, továbbá a tudományos és technikai fölfedezések által fölvetett új és bonyolult problémák – fokozottan igénylik a mélyebb értelmű képzést, melynek révén a papok is alkalmasabbá válnak arra, hogy Krisztus változatlan Evangéliumát e körülmények között is hirdetni tudják és az emberi értelem jogos követelményeinek megfelelően hihetővé tudják tenni. Mindehhez csatlakozik még a

pluralizmus jelensége; e pluralizmus, melyet a mai emberek nem csupán polgári, hanem az egyházi közösségekben is napról napra jobban érzékelnek, különleges megkülönböztetési készséget igényel: s e nehézség további oka annak, amiért jobban kell törődni az értelmi képzéssel.

Az értelmi képzés e „pásztori” szempontja csak megerősíti az egész nevelési folyamat föntebb említett egységét, mert a sok tényezőt ez fogja össze. Ezért a tanulást, mely a papnövendékek életének nagyobbik részét teszi ki, semmiképpen nem szabad a hivatásbeli és lelki, keresztény és emberi érlelődés másodlagos vagy pusztán külsőséges elemének tekinteni; valójában ugyanis a tanulás, főként a teológia tanulása révén a leendő pap Istenigéjével kerül kapcsolatba, a tanultakkal naponta gyarapítja lelki életét és egyre alkalmasabbá válik a pásztori feladat vállalására. A Szinódus szerint a pásztori szempont az összes teológiai tanulmányok egységesítő mozzanata: [158] „Hogy ez az értelmi képzés a lelkipásztorkodás igényeinek valóban megfeleljen, összekapcsolandó azzal a lelki úttal, melyen Isten személyes megtapasztalása történik: tudniillik hogy a növendékek ne csupán fogalmi ismeretekben gyarapodjanak, hanem jussanak el arra a szívbéli intuícióra, mely által Isten misztériumait 'először ők maguk képesek látni, azután közölni tudják a testvérekkel.'” [159]

52. Az értelmi képzésben különös jelentősége van a *filozófiai tanulmányoknak*, melynek eredményeként mélyebb megértés és értelmezés születik az ember személyéről, szabadságáról, a világgal és Istennel való kapcsolatáról. A filozófia tehát nagyon szükségesnek látszik, nemcsak azért, mert kapcsolat van a filozófiai témák és az üdvösség misztériuma között, amely kapcsolatot a teológia tudománya a hit magasabbrendű világosságánál vizsgál, [160] hanem a mai kultúra állapota miatt is, mely parancsoló sürgetéssel a „szubjektivizmust” az igazság mércéjévé és kritériumává teszi. Csak egy helyes filozófia képes a papnövendékekben kialakítani annak tudatát, hogy az értelem közvetít az emberi lélek és az igazság között, mely igazságot a maga teljességében csak Krisztus nyilatkoztatja ki nekünk. Nem kevésbé jelentős a filozófia az „igazság bizonyosságának” megvédésében, mert csak erre támaszkodhat az a teljes és személyes odaadás, mellyel a pap Jézusnak és az Egyháznak adja magát. Bárki könnyen megérti ugyanis, hogy miért kapcsolódnak a legkonkrétabb kérdések – például, ki a pap és miben áll missziós küldetése? – olyan szorosán például ahhoz a nagyon elvont kérdéshez, hogy mi az igazság: ha ugyanis nem lehetünk bizonyosak az igazság felől, ki teszi kockára az életét, vagy ki várhatja el mástól, hogy életét adja érte?

A filozófia nagyban hozzájárul az értelmi képzéshez az „igazság tiszteletének”, tudniillik az igazság szeretetteljes *megbecsülésének* növelésével, minek eredményeként az *igazságot* az emberek nem emberi alkotásnak tekintik, mellyel kényük-kedvük szerint bánhatnak, hanem isteni ajándéknak, aki végsősoron Ő maga, a legfőbb Igazság; az *emberi értelmet* olyannak ismerik meg, mely jóllehet nehezen és gyakran korlátozottan, de föl tudja ismerni az egyetemes és objektív igazságot, legalábbis azt, mely Istenre és saját létének értelmére vonatkozik; belátják, hogy a hit nem nélkülözheti az értelmet és a „gondolkodás” fáradságát a maga témakörében, miként ezt oly kiválóan tanúsítja Szent Ágoston: „Vágytam arra, hogy értelemmel lássam, amit hittem, és sokat vitatkoztam és fáradoztam.” [161]

Az ember és az emberi társadalom folyamatainak mélyebb megértésében nagy segítséget jelentenek az úgynevezett „*embertudományok*” – ilyenek a szociológia, a pszichológia, a közgazdaságtan és a politika, valamint a tömegtájékoztatás tudománya –, s e megértés következtében a pásztori szolgálat jobban „meg tud testesülni”. Mindezek, legalábbis a pozitív és leíró tudományok nagyon segíthetik a leendő papot annak a korszerűségnek megélésében,

melyet Jézus Krisztustól tanul. „Krisztus ugyanis – miként VI. Pál mondta – korának konkrét embereivel lépett kapcsolatba, és nem röstelt a nyelvükön szólni. Aki tehát hűséges akar maradni Hozzá, törekedjen arra, hogy az Ő korszerűségét a mai emberekkel érintkezve folytassa.” [162]

53. A leendő pap értelmi képzésének természetes és fő alapja a *szent tudomány*, azaz a teológia. Ennek értéke és hitelessége a teológia természete iránt tanúsított féltő tisztelettől függ, melyet összefoglalva a Szinódus Atyái így fejeztek ki: „Az igazi teológia hitből fakad és hitre akar vezetni.”

[163] Ez az, amit az Egyház, s főként Tanítóhivatala mindig meg akart őrizni, s ugyanezt követték azok a nagy teológusok, akik századokon át folyamatosan gazdagították az Egyház letéteményét. Szent Tamás nyíltan a teológia habitusának, azaz megmaradó cselekvési elvének nevezi a hitet,

[164] és szerinte az egész teológia arra van rendelve, hogy a hitet táplálja. [165]

A teológus ezért hívő ember, azaz hitből táplálkozik; de olyan hívő, aki kérdez is a hitről (*fides quaerens intellectum*), hogy mélyebben megértse. Ezért e kettő, a hit és érett magyarázata teljesen összefonódik; az igazi teológia természete e kettő egymásra rendeltségéből és egymás átjárásából következik, s ez határozza meg tartalmát, módszereit és szellemét, ahogyan a *szent tudományt* kidolgozza és vizsgálja.

Miként a teológia kiindulási és végpontja, a hit személyes kapcsolatot tesz lehetővé a hívő és Krisztus között az Egyházban, úgy a teológiának is belülről fakadóan krisztológiai és ekkleziológiai vonásai vannak, melyeket a papságra készülők tudatosan vállalnia kell, nemcsak a saját élete, hanem pásztori szolgálata miatt is. Amint Isten igéjének elfogadása, a hit azonnal átfordul a hívő Jézus Krisztusnak – Isten világnak mondott tökéletes és végső Igéjének (*vö. Zsid 1, 1*) – adott radikális válaszává, ugyanúgy a teológiai reflexió középpontja sem lehet más, csak Jézus Krisztus, Isten bölcsessége. Következésképpen az érettebb reflexió úgy tekintendő, mint a Krisztus gondolataiban való részesedés (*vö. 1Kor 2, 16*), emberi tudomány formájában (*scientia fidei*). Egyidejűleg a hit a hívőt az Egyházhoz köti és életében részesíti, hiszen az Egyház „a hit közössége.” Ebből következik, hogy a teológiának komoly egyházi jellege van, mert nem más, mint az Egyház egy tagjának, a teológusnak az Egyház hitéről kiérlelt elmélkedése. [166]

A teológiához természete szerint hozzátartozó krisztológiai és ekkleziológiai vonások a papnövendékeket segítik a tudományos munka elsajátításában, s abban, hogy napról napra jobban szeressék Krisztust és az Ő Egyházát; e szeretet, miközben lelki életüket gazdagon táplálja, örömet és erőt ad szolgálatukhoz. Ez volt a II. Vatikáni Zsinat szándéka, amikor az egyházi tanulmányok felülvizsgálatáról szólva így nyilatkozott a filozófiai és teológiai tudományokról: „A filozófiai és teológiai tantárgyakat jobban egyeztessék, és egységesen arra irányítsák, hogy a növendékek lelkében egyre jobban föltáruljon Krisztus misztériuma, mely az egész emberi nem történelmét érinti, az Egyházra szüntelenül árad, s főként a papi szolgálat révén működik.” [167]

A teológiai képzés és a lelki élet, különösen az imádság, nagyon jól megférnek egymással s kölcsönösen támogatják egymást, mert sem az imádság és a lelki élet nem akadályozza a szorgalmat, sem a teológia nem veszi el az imádság ízét és illatát. Helyesen figyelmeztet Szent Bonaventura: „Ne higgye senki, hogy elég neki az olvasás kenet nélkül, a spekuláció áhítat nélkül, a kutatás csodálkozás nélkül, a szemlélés ujjongás nélkül, a tevékenység jámborság nélkül, a tudomány szeretet nélkül, a megértés alázatosság nélkül, a tanulás isteni kegyelem nélkül, a tükör az Istentől sugallt bölcsesség nélkül.” [168]

54. A teológiai képzés összetett és nagyon fáradságos munka. A papnövendéket úgy kell vezetni, hogy Isten Jézus Krisztusban kinyilatkoztatott igazságairól *egységes látásra* jusson, s megtapasztalja az Egyház által megélt, teljes és csorbítatlan hitet. De éppen ez a nehézség: hogyan lehet megismerni az „összes” keresztény igazságot, és pedig úgy, hogy ne önkényesen válogassanak bennük? A papnövendéket segíteni kell abban, hogy a különböző teológiai tantárgyak szintézisét kapja, mely tárgyaknak egyébként csak akkor van igaz értékük, ha mélységes kapcsolat van köztük.

A teológia tudománya a hit földolgozásában két irányt követ: az első Isten Igéjének kutatása, tudniillik a Szentírásban leírt Igéjé, melyet az Egyház élő hagyománya őriz és az egyházi Tanítóhivatal tekintéllyel magyaráz; ebből született a szentírástudomány, „melynek az egész teológia lelkének kell lennie”; [169] továbbá a patrisztika és a liturgika, az egyháztörténelem és az egyházi tanítás története. A másik irány az ember útja, aki párbeszédben van Istennel, az emberé, aki meghívást kapott arra, hogy „higgye”, „élje” és másokkal „közölje” a hitet, ami más szóval a keresztények „éthosza”; ebből született a dogmatika, az erkölcssteológia, a lelki élet teológiája, a kánonjog és a lekipasztorkodás teológiájának tudománya.

A hívő emberre figyelve a teológiai tudománynak vizsgálnia kell a *hit és az értelem közötti állandó kapcsolatokat*, ezzel foglalkozik a *fundamentális teológia*, melynek tárgya a keresztény kinyilatkoztatás ténye és annak egyházi továbbadása; valamint a *társadalmi és kulturális körülményeket* az adott korszakban, ide tartoznak azok a tudományágak, melyek az emberi szellem égető kérdéseire válaszolva részletesebben foglalkoznak egy-egy kérdéssel: ilyen például az Egyház *szociális tanításának* tudománya, mely „a teológiához, egész különlegesen az erkölcssteológiához tartozik” [170] és az új evangelizáció lényeges eleme; [171] a *missziológia*, az *ökumenizmus*, s a zsidósággal, az iszlámmal és a többi nem keresztény vallással foglalkozó tudományok.

55. A mai teológiai képzésnek tartózkodnia kell azoktól a problémáktól, melyek nem ritkán nehézségeket, feszültséget és zavart keltenek az Egyház belső életében. Gondolni lehet például a Tanítóhivatal döntései és a teológiai kutatás közötti kapcsolatra, melyet nem mindig a kölcsönös összhang és együttműködés jellemez.

Valójában „az Egyház élő Tanítóhivatala és a teológia – jóllehet ajándékaik és feladataik különbözőek – egyazon végső célra irányul, tudniillik, hogy Isten népét a szabaddá tevő igazságban megőrizze, s így a 'nemzetek világossága' legyen. Az egyházi közösség e teológiai szolgálata és a Tanítóhivatal között kölcsönös kapcsolat van. A *Tanítóhivatal* dolga, hogy az apostolok tanítását hitelesen adja tovább, a teológusok munkája segítségével oldja föl a hittel szemben támasztott ellenvetéseket, s távolítsa el a hitet eltorzító tényezőket, sőt a Jézustól kapott tekintéllyel új tételeket fogalmazzon meg, melyeknek azonban összhangban kell lenniük a kinyilatkoztatott tanítással: ezt fejti ki vagy alkalmazza az új konkrét körülményekre. A teológia dolga, hogy állandóan mélyebbre hatoljon Isten Igéjében, amint azt a Szentírás őrzi és a Tanítóhivatal vezetésével az Egyház hagyománya továbbadja; a kinyilatkoztatott tanítást az értelem igényei szerint kell napról napra jobban tisztázni és rendszereznie.” [172] Ha pedig a Tanítóhivatal és a teológia közti összhang valami miatt sérülne, óvakodni kell attól, hogy kétértelműség vagy zavar támadjon, ugyanis mindenkinek világosan különbséget kell tennie „az Egyház általános tanítása és a teológusok véleményei, illetve bizonyos divatos irányzatok között”. [173] Az Egyházban ugyanis semmiféle „párhuzamos Tanítóhivatal nem létezik, mert az csak egy van, tudniillik Péteré és az apostoloké, a pápáé és a püspököké”. [174]

Egy másik kérdés akkor vetődik föl, amikor a seminaristák a teológiát egyetemen tanulják. E kérdés a szigorúan tudományos teológia és e tudományok lelkipásztori rendeltetése közti kapcsolatról, azaz a teológia pásztori természetéről szól. A teológia és a teológiai képzés tudományos és lelkipásztori jellege összeegyeztethető, bár más dolog a teológia és más annak pedagógiai módszere, s ezeket nem szembeállítani kell egymással, hanem különböző irányokból mindkettőnek a „hit megértése” felé kell hatnia. Amikor azt mondjuk, hogy a teológiának lelkipásztori jellegűnek kell lennie, ez nem azt jelenti, hogy kevésbé tudományos legyen, vagy hogy el kell vetni a tudományos módszereket, hanem azt, hogy a tanárok gondoskodjanak arról, hogy a papnövendékek az adott hely kulturális körülményei között jól fölkészüljenek az Evangélium hirdetésére, és apostoli tevékenységüket megfelelő teológiai szemlélettel végezzék. Így egyrészt a teológiai szaktárgyak szigorú tudományos követelményeinek megfelelő tanulmányok segíteni fogják a lelkipásztorok teljes és mélyreható képzését abban, hogy a hit tanítómesterei lehessenek; másrészt a lelkipásztori cél érzékelése valóban hatékonyra fogja tenni a papnövendékek számára a teológia komoly tudományos elsajátítását.

További kérdés adódik abból, hogy ma sokan érzik a „*kultúrák evangelizációjának*”, más szóval a „*hithirdetés inkulturációjának*” szükségességét. A kérdés elsősorban pásztori jellegű, és a papnövendékek képzésében egyre inkább tekintettel kell lenni rá: „a mai körülmények között, amikor a világ különböző részein mind az ősi, mind a modern kultúrákban idegen elemnek tekintik a keresztény vallást, nagyon fontos, hogy az egész értelmi és humán nevelésben szükségesnek és lényegesnek tekintsék az inkulturációt”. [175] Ehhez pedig elsősorban biztos és igaz teológia szükséges, melyet az Egyház inkulturációról vallott egészséges elvei hatnak át. Ezek az elvek, mivel Isten Igéje megtestesülése misztériumával és a keresztény antropológiával kapcsolatosak, az inkulturáció igaz fogalmát is meg tudják világítani. Ez ugyanis nem egyéb, mint engedelmesség – a különböző és helyenként szembenálló kultúrák közepette – az Úr Krisztus parancsának, hogy az Evangéliumot *minden nemzetnek* a föld szélső határáig kell hirdetni. Ez az engedelmesség azonban nem vezet szinkretizmushoz, nem is adaptálhatja egyszerűen az evangéliumi üzenetet, hanem azt kell elérnie, hogy az Evangélium elevenen behatolva e kultúrákba szinte „megtestesüljön” bennük, elutasítva a keresztény hittel és étellel össze nem egyeztethető kulturális elemeket, s elfogadva és fölemelve a valós értékeket, hogy a szóban forgó kultúra eljusson az üdvösség Krisztustól eredő misztériumához. [176] Nagyobb figyelmet kell szentelni az inkulturáció kérdésére, ha maguk a papnövendékek valamely erős, régi kultúrából jönnek, s egy új életformát kell fölfedezniük. Útjukon két dologra kell figyelni: egyrészt nem szabad alacsonyabb követelményeket állítani eléjük, nehogy emberi, keresztény és papi értékeik kevésbé bontakozhassanak ki, másrészt indokolatlanul meg ne fozsák őket saját kultúrájuk és hagyományuk értékeitől. [177]

56. A II. Vatikáni Zsinat tanítása és a *Ratio fundamentalis* kezdetű gyakorlati irányelvgyűjtemény alapján kezdődött meg a szemináriumok filozófiai és teológiai oktatásának megújítása. E megújulás, bár vannak még alakítandó vagy továbbfejlesztendő részletkérdések, sokat javított az értelmi képzés állapotán.”A Szinódus Atyái gyakran és világosan kifejezték, hogy föltétlenül meg kell valósítani a szemináriumokban és tanulmányi házakban a nemzeti és egyetemes *Ratio fundamentalist*.” [178]

Határozottan szembe kell szállni a tanulmányok komolyságát föllazító irányzattal, mely néhány egyházi intézményben mutatkozik a filozófiai és teológiai tanulmányokat megkezdő növendékek hiányos alapképzése vagy erkölcsi fogyatékoságai miatt. A jelen bonyolult helyzet azt javallja, hogy csak azokat nevezzék ki tanárnak, akik szellemileg uralják a kor problémáit, s tudásukkal,

valamint érvelésük mélységével és érthetőségével válaszolni tudnak a mai ember kérdéseire, melyekre nincs teljes és végső válasz, csak Jézus Krisztus Evangéliumában.

A lelkipásztori képzés: részesedni Jézus Krisztusnak, a Jó Pásztornak szeretetében

57. A papnövendékek hosszas képzése arra irányul, hogy amennyire csak lehet, tanuljanak meg Krisztusnak, a Jó Pásztornak szeretetében részesedni. E nevelésnek tehát minden egyéb előtt pásztori jellegűnek kell lennie. A nagyszemináriumokról szólva az *Optatam totius* zsinati dekrétum világosan kimondta: „Bennük az egész nevelésnek arra kell irányulnia, hogy a növendékek Jézus Krisztusnak, a Tanítónak, Papnak és Pásztornak példája szerint igazi lelkipásztorokká formálódjanak. Készüljenek föl tehát az *Ige szolgálatára*, hogy Isten kinyilatkoztatott szavát egyre jobban megértsék, szívükben hordozzák, ajkukkal és tetteikkel kifejezzék; az *istentisztelet és a megszentelés szolgálatára*, hogy imádkozva és a liturgia szent cselekményeit végezve az Eucharisztia áldozata és a szentségek által megvalósítsák az üdvösség művét; a *pásztori szolgálatra*, hogy meg tudják jeleníteni az emberek előtt Krisztust – aki nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy Ő szolgáljon és életét adja megváltásul sokakért (Mk 10,45; vö. Jn 13,12-17) –, s hogy mindenki szolgálóiként sokakat megnyerjenek (vö. 1Kor 9,19).” [179]

Ugyanez a dekrétum hangsúlyozottan ajánlja a humán, a lelki és az értelmi képzések közötti kapcsolatot, nem feledkezve meg a lelkipásztori célról sem. Így a lelkipásztori cél sajátos jelleget ad a humán és a lelki képzésnek, célratörővé és egységessé teszi a papnövendékek egész nevelését.

A lelkipásztori képzés a többihez hasonlóan szellemi elfogadást és gyakorlati alkalmazást tételez föl, és a lélekben gyökerezik, mely minden erő és fejlődés forrása.

A lelkipásztorkodás teológiájának vagy gyakorlati teológiájának teológiai tantárgynak – a Szentlélek erejéből a történelemben naponta épülő Egyház tudományos megközelítésének – kell lennie.

Tárgya tehát az Egyház mint az „üdvösség egyetemes szentsége” [180], mint a Jézus Krisztusban, az Igében, a Szentségben és a Szeretet szolgálatában jelenlévő üdvösség jele és élő eszköze. A pásztori tevékenység ugyanis nem mesterség vagy módszerek, kísérletek és szervezések halmaza, hanem teológiai méltósága van, mert alapelveit és gyakorlati szempontjait a századok során az Egyház lelkipásztori tevékenységében a hitből meríti. Annak az Egyháznak tevékenységében, mely napról napra szüli önmagát Szent Béda Venerabilis tétele szerint: „Az Egyház is naponta szüli az Egyházat”. [181] Ezen elvek és szempontok között különösen fontos annak a társadalmi, kulturális és egyházi környezetnek a megítélése, melyen belül a lelkipásztori tevékenység folyik.

A lelkipásztorkodás teológiájának meg kell világítania a gyakorlatot, ami általa történik, hogy a papnövendékek fokozatosan s mindig összhangban a nevelés egészével, kezdenek bekapcsolódni a lelkipásztori szolgálatba. Az itt szerzett „tapasztalatokból” szabályos „lelkipásztori gyakorlat” állhat össze, mely meghatározott ideig tart és módszertani kiértékelés kíséri.

A lelkipásztori tudomány és gyakorlat belső forrásból fakad, melyet a nevelésnek őriznie és értékelnie kell. E forrás a *napról napra mélyebb közösség Jézus pásztori szeretetével*, mely

miként az Ő egész üdvözítő művének elve és ereje, ugyanúgy az ordo szentségében kiáradó Szentlélek erejéből a papi szolgálat elve és ereje lesz. A lelkipásztori képzés tehát nemcsak elméleti szakértelmet és gyakorlati rátermettséget akar nyújtani, hanem és elsősorban annak a lelkiületnek növekedését célozza, melyben Krisztusnak, a Jó Pásztornak vágyai és szándékai élnek: „Ugyanaz az érzület éljen bennetek, ami Krisztus Jézusban is volt” (Fil 2,5).

58. Ha a lelkipásztori képzést így értjük, akkor nem fokozható le valami előgyakorlattá, mintha a papnak elegendő volna elsajátítani valami pásztori gyakorlatot. A szemináriumnak föl kell ébresztenie növendékeiben a lelkipásztori érzéket, hogy tudatosan és éretten vállalják kötelezettségeiket, megtanulják mérlegelni a problémákat, megállapítani sorrendjüket és kiválasztani a megoldásukhoz megfelelő utakat és eszközöket; s mindezt úgy, hogy a hitre és a lelkipásztorkodás teológiájára támaszkodnak.

A papnövendékek már a szolgálat első próbálgatásaival be tudnak kapcsolódni részegyházuk élő pásztori hagyományába; lépésről lépésre haladva előre megtanulhatják egyre tágabb látókörben szemlélni a problémákat, s az egyetemes Egyház életének missziós jellegét érzékelve próbálgassák az együttműködést egymással és a papokkal, akik mellé e gyakorlatra küldik őket. Ezeknek a szemináriummal kapcsolatban álló lelkipásztoroknak szintén nem csekély nevelői felelősségük van.

A lelkipásztori gyakorlat helyének megválasztásánál külön figyeljenek a plébániára [182], a lelkipásztori tapasztalat szerzésének eleven sejtjére, ahol a pap később a konkrét problémákkal találkozni fog. A Szinódus Atyái konkrét példákat soroltak föl (beteglátogatás, menekültek, kivándoroltak és nomádok gondozása, szeretetszolgálat, szociális törődés), amikor ezt írták: „A papnak Krisztus szeretete tanújának kell lennie, aki 'átvonult jót cselekedvén' (ApCsel 10,38), az anya és tanítómester Egyház gondoskodása látható jelévé kell válnia. A mai embert annyi nyomorúság sújtja, főként a harmadik világban, ahol embertelen szegénység, vak erőszak és igazságtalan kizsákmányolás szorongatja, ezért Isten minden jóra kész emberének (vö. 2Tim 3,17) harcolnia kell jogaiért és méltóságáért, óvakodva attól, hogy hamis ideológiákhoz csatlakozzék, nehogy dicsőségre törekedvén megfélemedezzenek arról, hogy a világot egyedül Krisztus keresztje váltotta meg.” [183]

A lelkipásztori tevékenység lassan ráneveli a leendő papnövendéket arra, hogy „tekintélyi” küldetését a közösségben „szolgálatként” élje meg, távol tartva magától minden felsőbbrendűséget és a hatalom olyan gyakorlását, amit nem igazol a pásztori szeretet. A lelkipásztori képzés érdekében a papnövendékek tapasztalatainak „szolgálati” jellegűeknek kell lenniük, azaz szorososan kell kapcsolódniuk az egész papképzés egyéb szükségleteihez, s anélkül, hogy hátráltatnák a tanulást, az igehirdetésre, a liturgiára és a kormányzásra kell fölkészítsenek. Mindez konkrétan a lektorok, az akolitusok és a diakónusok szolgálatában valósulhat meg.

59. A lelkipásztori tevékenységnek természete szerint azt az Egyházat kell építenie, mely lényege szerint „misztérium”, „közösség” és „küldetés”, s ezekre a szolgálatban tekintettel kell lenni, illetve meg kell valósítani őket.

E szempontból alapvető annak tudata, hogy az *Egyház misztérium*, tudniillik isteni mű, Krisztus Lelkének gyümölcse, a kegyelem hatékony jele, a keresztény közösségben jelenlévő Szentháromság. Ennek tudata, anélkül, hogy csökkentené a pásztor kötelességérzetét, meggyőzi arról, hogy az Egyház növekedése a Lélek ingyenes ajándéka, s a maga pásztori szolgálata – mely Isten kegyelméből van rábízva a szabad és felelős emberre – nem egyéb, mint a

„haszontalan szolgálata „evangéliumi szolgálata (vö. Lk 17, 10).

Az a tudat, hogy az *Egyház közösség* a papnövendéket alkalmassá teszi arra, hogy a közösség tevékenységét végezze, együtt dolgozván az Egyház többi munkásával: a püspök a papokkal, az egyházmegye papok a szerzetesekkel, a papok a laikusokkal. Ez az együttműködés azonban megköveteli a sokfajta hivatal, a különböző hivatások, karizmák és ajándékok – melyeket a Lélek ajánl föl és ad Krisztus teste tagjainak – ismeretét és megbecsülését; megkívánja az Egyházon belül önmaga és mások identitásának pontos érzékelését, s végül a kölcsönös bizalmat, türelmet, kedvességet, megértést és figyelmességet; forrásának pedig az Egyház szeretetében kell lennie, mely erősebb minden egyéb – önmagára, saját csoportjára vagy társaságára irányuló – szeretetnél.

Nagyon jelentős a papnövendékek fölkészítése a *laikusokkal való együttműködésre*. A Zsinat szerint „szívesen hallgassák meg a laikusokat, testvériesen mérlegeljék kívánságaikat, s ismerjék el az emberi tevékenység különböző területein tapasztalataikat és illetékességüket, hogy velük együtt képesek legyenek fölismerni az idők jeleit”. [184] A legutóbbi rendes Püspöki Szinódus így nyilatkozott a laikusok lelkipásztori tevékenységéről: „A papnövendék válják képessé arra, hogy a krisztushívő laikusoknak, főként a fiataloknak be tudja mutatni a különböző – a házasságra, a szolgálatra, az apostolkodásra, a lelkipásztori szolgálatban való részvételre, a megszentelt életre, a politikusi pályára, a tudományos kutatásra, a tanításra szóló – hivatásokat, és serkenteni tudja őket. Legyen képes feladataikat elismerve és tisztelve megtanítani a laikusokat arra, hogy hivatásukat az Evangélium fényénél éljék meg.” [185]

Végül annak tudata, hogy az Egyház „*missziós*” közösség, a papnövendéket arra neveli, hogy szeresse és élje meg az Egyház missziós természetét és tevékenységét; legyen nyílt és készséges az Evangélium hirdetésének sokféle alkalmára, nem feledkezvén meg azokról a lehetőségekről, melyeket a tömegtájékoztató eszközök nyújtanak; [186] hogy belsőleg kész legyen a Lélek indításainak követésére, s esetleg arra, hogy a püspök az ország határain kívüli misszióba küldi. [187]

II. A PAPNEVELÉS SZÍNHELYEI

A nagyszeminárium nevelő közössége

60. A nagyszemináriumot s a hozzá hasonló szerzetesházakat a II. Vatikáni Zsinat szükségesnek ítélte a papnövendékek neveléséhez, [188] amit a Szinódus a következő szavakkal erősített meg: „A nagyszeminárium intézményét mint a nevelés legjobb helyét újra meg kell szilárdítanunk. Ez a kifejezetten a papnövendékek nevelését szolgáló ház, megfelelő elöljárókkal a közösségi és hierarchikus élet fizikailag is rendes tere. Az intézmény századok óta nagyon sok gyümölcsöt termelt az egész földkerekségen.” [189]

A szeminárium úgy jelenik meg, mint meghatározott tér egy bizonyos időre; mindazonáltal a szeminárium elsősorban fokozatosan nevelő közösség: egy olyan közösség, melyet a püspök alapított, hogy mindazoknak, akiket az Úr, mint az apostolokat, szolgálatra hívott, olyan nevelésben részesítse, mint amelyet az Úr az apostoloknak tartott fenn. Az Evangéliumokból ugyanis látszik, hogy az apostoli szolgálat föltétele a Jézussal hosszabb időn át megélt közösség.

Ez a Tizenkettőtől megkövetelte, hogy önként és határozottan elhagyják szülőhelyüket és megszokott munkájukat, sőt még legközelebbi hozzátartozóikat is, amit bizonyos értelemben az Úr minden tanítványától megkíván (vö. Mk 1,16-20; 10,28k; Lk 9,23.57-62; 14,25-27). Már többször szoltunk arról a Márk által ránk hagyományozott kapcsolatról, mely az apostolokat Krisztushoz és egymáshoz kötötte: mielőtt ugyanis az Úr elküldte őket prédikálni és beteget gyógyítani, „magához hívta őket” (Mk 3,14).

A szeminárium tehát természete szerint folytatása az Ő szavát hallgató, a húsvét felé zarándoló, s a Szentlélek ajándékát a küldetéshez váró, Jézus körül élő apostolok közösségének. Ez az eszmény arra indítja a szemináriumot, hogy a sokféle változás és viszontagság közepette, melyekben mint *emberi intézménynek* része volt, találja meg azt a formát, melyben hű tud maradni az evangéliumi értékekhez és megfelelő választ tud adni a kor szükségletei és körülményei szerint.

A szeminárium önmagában *az Egyház életének egyedülálló megtapasztalása*. Benne ugyanis a püspök a rektor és a többi nevelők közös és felelősségteljes szolgálata által van jelen. E szolgálatot a püspöknek kell szüntelenül buzdítania, hogy a tanítványok a megfelelő pásztori és apostoli nevelés által éretté váljanak. A közösség minden egyes tagját a Lélek gyűjti össze testvéri egységben a szemináriumban, s valamennyien a saját ajándékukkal járulnak hozzá, hogy a növendékek a hitben és a szeretetben növekedjenek, méltón készüljenek a papság fölvételére, s így meg tudják jeleníteni az Egyházban Krisztust, a Jó Pásztort.

Már pusztán emberileg is arra kell törekednie a nagyszemináriumnak, hogy „mély barátsággal és szeretettel összefogott közösség, szinte egy örömben élő család legyen”. [190] Keresztény szempontból, miként a Szinódus Atyái tanítják, a szemináriumnak „az egyházi közösség” képévé kell válnia... „az Úr tanítványainak közösségévé, melyben ugyanazt a liturgiát végzik, az imádságos lelkületet életté váltják, s melyet naponta Isten Igéjének elmélkedése, az Eucharisztia vétele, a testvéri szeretet és az igazságosság gyakorlása formál; olyan közösséggé, melyben a közösségi élet folyamán Krisztus Lelke és az Ő Egyháza iránti szeretete ragyog föl.” [191] Az egyházi életről, melyet a szemináriumban ki kell alakítani és gyakorolni kell, a Szinódus Atyái ezt tanítják: „Mint egyházi közösség – legyen akár egyházmegyei, egyházmegyeközi vagy szerzetesi szeminárium – ápolja a püspökkel és a presbitériummal való összetartozás érzését a jelöltekben, azáltal, hogy megtanítja őket osztozni azok reményében és aggodalmaiban, s e nyitottságukat fokozatosan kiterjeszti az egyetemes Egyház szükségleteire is.” [192] A papnövendékek lelkipásztori képzése és szolgálata érdekében – mely természete szerint egyházi jellegű – a szemináriumot ne egyszerűen kollégiumnak vagy iskolának tekintsék, hanem bensőséges és sajátosan egyházi közösségnek, mely föleleveníti a Tizenkettő Jézus körüli életét. [193]

61. A szeminárium tehát *nevelő egyházi közösség*, sőt egész különlegesen nevelő közösség. Természetét sajátos célja határozza meg: az a feladat, hogy a leendő papok hivatását tevékenyen kísérelje, hivatásukról igaz ítéletet alkosson, s egyben megadja a szükséges segítséget ahhoz, hogy a meghívottak válaszolni tudjanak a meghívásra, s jól föl tudjanak készülni az ordo szentségének fogadására; hogy azután sajátos kegyelmi ajándékaikkal tudatosan vállalni tudják kötelességeiket, melyek által hasonlónak válnak Jézushoz, az Egyház Fejéhez és Pásztorához, s képesek lesznek az Ő üdvözítő küldetését az Egyházban és a világban teljesíteni.

Az egész szemináriumi élet mint nevelő közösség összes megnyilvánulásával a papnövendékek humán, lelki, értelmi és lelkipásztori képzését célozza. E képzésnek, bár nagyon sok közös eleme

van az Egyház többi tagjának humán és keresztény képzésével, vannak mozzanatai, formái és sajátosságai, melyek céljából, a papnevelésből fakadnak.

A nevelői feladat témái és formái megkövetelik, hogy a szemináriumnak – részben szerves egysége, részben célja és létének indoka, a papnevelés érdekében – hiteles természetét kifejező, saját életrendje legyen. A Szinódus Atyái ezt írták: a szemináriumnak „mint nevelő közösségnek jól meghatározott, egységes és harmonikus programmal kell rendelkeznie, aminek biztosítéka a vezetés, a rektor és munkatársainak egysége, s a napirend, a különböző gyakorlatok, a közösségi élet és a tanulás közti összhang. E programnak – sajátos célja s egyedüli indoka érdekében, mely a leendő papok, az Egyház Pásztorainak képzése – biztosnak és határozottnak kell lennie.” [194]

A program valóban hatékonyá tétele végett az általános alapelvekből konkrét szabályokat kell leszűrni, melyek rendezik a közösségi életet és előírnak bizonyos napirendet és teendőket.

Egy másik szempontot is meg kell említenünk: a nevelés természete szerint történeti személyek kísérése egy cél felé vezető úton, mely a választott életforma. Ezért világosan kell látni az elérendő célt, a hozzá vezető utat, az úton járó embert, s neki minden nehézségét, kérdését és növekedését. Ez bölcs és szelíd lelkületet kíván, mely erkölcsi kérdésekben és a lelkiismeret dolgaiban nem hajlandó kompromisszumokra, de igaz szeretettel és megértéssel van a papságra törekvő ember iránt. Ez nemcsak egyes személyekre, hanem azokra a társadalmi és kulturális körülményekre is érvényes, melyekben a szemináriumok élnek. Ebben az értelemben a nevelés állandó megújításra szorul, amit a Szinódus Atyái világosan láttak: „Megerősítvén a szeminárium klasszikus formáit, a Szinódus óhajtja, hogy konzultációk kezdődjenek a püspöki konferenciákban a mai képzés szükségleteiről, miként ezt az *Optatam totius* dekrétum és az 1976. évi Szinódus elrendelte. Fölül kell vizsgálni az egyes nemzetek vagy szertartások szabályzatait, akár püspöki konferenciák kérésére, akár a szemináriumok apostoli vizitációja alkalmából, hogy beépítsék azokba a képzésnek azokat a kipróbált formáit, melyeknek illeszkedniük kell a népek *úgynevezett bennszülött kultúrájához*, a késői hivatásokhoz, a missziós hivatásokhoz stb.” [195]

62. A nagyszeminárium nevelési célja és sajátos természete megkívánja, hogy a papságra meghívottak *bizonyos előkészület* után lépjenek be. Ez az előkészület semmiféle komolyabb problémát nem jelentett a legutóbbi évtizedekig, addig ugyanis a papjelöltek többnyire kissemináriumokból jöttek, s a keresztény egyházi közösségek is elegendő hitbeli ismerettel rendelkeztek.

A helyzet azonban nagyon sokfelé megváltozott: igen nagy eltérések vannak a gyermekek, serdülők és ifjak életmódja és alapműveltsége – jóllehet keresztények és őszintén részt vesznek az Egyház életében – és a szeminárium sajátos életmódja és követelményei között. Ilyen körülmények között a Szinódus Atyáival egyetértésben szükségesnek látom, hogy megfelelő időt szánjanak a szemináriumi nevelés előkészítésére: „A nagyszeminárium jelöltjei számára hasznosnak látszik egy humán, keresztény, intellektuális és lelki előkészítő kurzus, melynek eredményeként rendelkezniük kell a megfelelő tulajdonságokkal: jó szándékkal, megfelelő szintű emberi érettséggel és hittani ismeretekkel, bizonyos tájékozottsággal az imádság módjaiban és a keresztény hagyománnyal egyező erkölcsökkel. Ismerniük kell saját földrajzi környezetük hitet és az istenkeresést kifejező szokásait is (vö. *Evangelii nuntiandi*, 48.)” [196]

A „megfelelő hittani ismeretek”, melyről a Szinódus Atyái beszélnek, a teológia föltétele: a *hit megértése* ugyanis lehetetlen, ha valaki nem ismeri, hogy a *hit önmagában* mit tartalmaz. Ezt az

ismerethiányt a hamarosan elkészülő egyetemes Katekizmus könnyen pótolhatja.

Általános a vélemény, hogy a nagyszeminárium megkezdése előtt előkészületre szükség van, de már eltérnek a vélemények arról, mi legyen a tartalma és elsődleges célja: a lelki nevelés, a hivatás pontosabb fölismerése vagy az értelmi és kulturális nevelés? A nagy különbségeket, melyek nemcsak az egyes jelöltek, hanem a különböző körzetek és országok között is mutatkoznak, nem szabad figyelmen kívül hagyni. Éppen ezért gondolkodási és próbaidőt kell hagyni, hogy ez az előkészület – vagy ahogy mondják, propedeutikus periódus – pontosan meghatározható legyen: meddig, hol és milyen formában tartsák, milyen témái legyenek, s ezek hogyan illeszkedjenek a későbbi szemináriumi neveléshez? A Szinódus Atyái által megfogalmazott igényt magamévá téve újra a Katolikus Nevelés Kongregációja elé terjesztem: „A Szinódus óhajtja, hogy a Katolikus Nevelés Kongregációja gyűjthesse össze a korábbi és folyamatban lévő kezdeményezések minden információját. A Kongregáció ezeket az információkat alkalmas időben közölje a püspöki konferenciákkal.” [197]

A kyszeminárium és más hivatásnevelő intézmények

63. Nagyon széleskörű tapasztalatokból tudjuk, hogy a papi hivatás első jelei már gyermekkorban vagy az ifjúkor elején megmutatkoznak: még azokban is, akik érettebb korban lépnek a szemináriumba, gyakran születik meg a fölismerés, hogy Isten hívása már jóval korábban ott volt a szívükben. Maga az egyháztörténelem mint a hivatások állandó tanúja tudja, hogy az Úr milyen korán képes adni a meghívást. Szent Tamás például Jézus János apostol iránti szeretetét „zsenge korával” magyarázza, és ezt a következtetést vonja le belőle: „Ebből megérthetjük, hogy az Isten milyen különlegesen szereti azokat, akik kora ifjúságuktól szolgálatába állnak”. [198]

A gyermekek szívében sarjadó hivatásokról az Egyház különlegesen is gondoskodik a kyszeminárium intézményével, s a hivatás kezdeti fölismerésével és őrzésével.

E kyszemináriumok szerte a világban nagyon értékes nevelő munkát végeznek, melynek célja a papi hivatás csíráinak őrzése és ápolása, hogy a tanítványok később könnyebben fölismerhessék és alkalmasabbak legyenek követésére. Nevelői céljuk ugyanis az, hogy emberi, kulturális és lelki képzéssel fölkészítsék és megalapozzák a nagyszemináriumba lépést. „*A megváltó Krisztus nagylelkű és tisztaszívű követése*”: ez a kyszeminárium célja, amit az *Optatam totius* dekrétumban olvasunk, abban a részben, ahol a növendékekről írja: a tanítványok „a szülőkkel együttműködő elöljárók atyai irányítása alatt olyan életet éljenek, mely a serdülők életkorával, lelki világával és fejlődésével összhangban van, és mindenben alkalmazkodik a józan pszichológia törvényeihez; kellően ismerjék tehát az életet, és tartsák fenn az érintkezést a családjukkal”. [199]

A kyszeminárium a hivatásgondozás helye is lehet az egyházmegyében azáltal, hogy tájékoztatja a még kereső fiatalokat, vagy befogadja azokat, akik már elhatározták magukat a papságra, de családi vagy tanulmányi körülményeik miatt csak később léphetnek nagyszemináriumba.

64. Ahol a kyszeminárium – mely „sok helyen szükségesnek és hasznosnak látszik” – megvalósíthatatlan, gondoskodni kell más megfelelő „intézményekről”, [200] például „*hivatástámogató csoportok* serdülők vagy ifjak részére”. Az ilyen csoportok, még ha nem is maradandóak, egy adott közösségen belül segíthetnek a hivatás fölismerésében és érlelődésében. Bár tagjai a családban élnek, s látogatják a hivatásukat támogató keresztény

közösséget, e fiúkat és ifjakat nem szabad magukra hagyni, mert mindenképpen szükségük van egy olyan különleges csoportra vagy közösségre, melyhez tartozhatnak, hogy hivatásuk útján a Szentlélek bennük megkezdett ajándéka beteljesedhessék.

Ami az Egyház története során a legrégebb időktől kezdve mindig előfordul, ma fokozott mértékben és újdonságként tapasztalható: azoknak a papi hivatásoknak nagy ajándéka, melyek *már érett korban*, hosszabb-rövidebb polgári foglalkozás után jelentkeznek. De nem mindig lehetséges, s nem is mindig jó a már felnőtteket arra buzdítani, hogy azt a nevelési utat járják végig, amit a nagyszeminárium kínál. Gondoskodni kell tehát arról, hogy e hivatások hitelességéről való megbizonyosodás után a nekik megfelelő formában kapják meg a szükséges lelki és értelmi képzést. [201] A többi papnövendékkel fönntartott kapcsolat és a nagyszeminárium közösségében eltöltött időszakok biztosíthatják e hivatások beilleszkedését az egy presbitériumba, s a bensőséges és őszinte közösséget vele.

III. A PAPNEVELÉS FŐSZEREPLŐI

Az Egyház és a Püspök

65. Mivel a papnövendékek képzése az Egyház hivatásgondozó tevékenységéhez tartozik, joggal állítható, hogy az Egyház olyan közösség, mely rendelkezik a kegyelemmel és a tekintéllyel ahhoz, hogy mindazokat kísérelje útjukon, akiket az Úr arra hív, hogy a papságban szolgáljanak.

Az Egyház misztériumának átélmélkedése segít abban, hogy a papneveléssel foglalkozó személyek és testületek mibenlétét és teendőit jobban meg lehessen határozni.

Az Egyház ugyanis természete szerint Krisztus jelenlétének és velünk foglalkozásának emlékezete és szentsége; üdvözítő jelenlétéhez tartozik a papi hivatás, de nemcsak az, hanem a követés módja is, annyira, hogy aki meghívást kapott, annak föl kell ismernie az Úr kegyelmét, és szabadon és szeretettel kell rá válaszolnia. Jézus Lelke pedig világosságot és erőt ad a hivatással kapcsolatos döntésekre és annak követésére. *A hiteles papnevelés tehát nem történhet másként, csak Krisztus Lelkének hatása alatt.* Ezt minden nevelőnek tudnia kell. Ki ne ismerné ezt a nagy „segítséget”, mely teljesen ingyenes és rendkívül hatékony, s melynek a papnevelésben hatalmas „súlya” van? Kit ne töltene el öröm a nevelő méltósága láttán, aki a papnövendékek számára Krisztus helyettese? Ha tehát a papnevelés lényegében a jövő „pásztorának” fölkészítése Jézus Krisztusnak, a Jó Pásztornak példája szerint, ki adhatná meg a pásztori szeretetet, ha nem maga Jézus – aki maga is e szeretetből élt a teljes önátadásig (vö. *Jn 15,13; 10,11*), s akarja, hogy az összes papok is hasonlóképpen éljenek –Lelkének kiárasztása által?

A püspök az első, aki a papnevelésben Krisztust képviseli. A püspökről, bármely püspökről elmondhatók a Márktól már többször idézett szavak: „Magához hívta azokat, akiket kiválasztott. A választottak csatlakoztak hozzá, Tizenkettőt választott ki, hogy társai legyenek, s hogy elküldje őket...” (3, 13-14). Ezért a püspök feladata, hogy hiteles hivatásnak ismerje el a lélek belső hivatását. Ha minden hívő *odamehet* a püspökhöz, mert mindannyiuknak Pásztora és Atyja, akkor az összes papok is – azon az alapon, hogy egy és ugyanazon papságban és szolgálatban részesülnek – odamehetnek hozzá: a püspök, buzdít a Zsinat, „testvéreinek és barátainak”

tekintse a papokat. [202] Ugyanezt joggal kell mondanunk mindazokról, akik a papságra készülnek. Az, hogy „vele vannak”, csodálatosan kifejezi a püspök tekintélyét és különleges felelősségét a papjelöltek képzéséért, s abban nyilvánul meg, hogy gyakran meglátogatja őket, s bizonyos értelemben „velük marad”.

A püspök jelenlétének különös értéke van, nemcsak amiatt, mert segíti a szeminárium közösségét a részegyházba való szerves beilleszkedésben s a Pásztorral való egységben, hanem amiatt is, mert megerősíti azt a pásztort, mely az első helyet foglalja el az egész papképzésben. Végül jelenlétével s azzal, hogy maga is részt vesz a növendékek lelkipásztori gyakorlataiban, a püspök nagyon segíti az „egyházias érzék” érlelődését, mely mint kiemelkedő lelki és pásztort érték, szinte központja a papi szolgálatnak.

A szeminárium nevelő közössége

66. A szeminárium nevelő közössége több nevelő – lelki igazgató vagy spirituális, előjárók, professzorok – körül alakul ki. E nevelőknek érezniük kell, hogy alapjában összetartoznak a püspökkel, s ezt különféle módokon fejezzék ki; ugyanígy ápolják egymás között az őszinte és jóakarátú közösséget, s működjenek együtt testvériesen; a nevelők közötti egység ugyanis nem csupán megkönnyíti a nevelési célok elérését, hanem a papnövendékeknek hatásos példát és indítást is ad a keresztény élet és a pásztort szolgálat alapjául szolgáló egyházi közösségben való részvételre.

Nyilvánvaló, hogy mind emberi, mind evangéliumi szempontból nagyrészt a nevelők érett és hiteles személyiségéből ered a nevelés hatékonysága. Ezért *a legnagyobb gonddal kell kiválasztani a nevelőket*, és buzdítani kell őket arra, hogy *egyre alkalmasabbak legyenek megbízatásuk teljesítésére*. A Szinódus Atyái, tudván, hogy mennyire függ a papnövendékek fölkészítése a nevelők kiválasztásától és képzésétől, hosszasan elidőztek az irántuk támasztott igények pontos megfogalmazásánál. Ezeket írták: „A papnövendékek nevelése a nevelőktől nem csupán technikai, pedagógiai, lelki, humán és *teológiai* fölkészültséget kíván, hanem a közösség és az együttműködés lelkületét is a program végrehajtásában, annak érdekében, hogy *a rektor vezetése alatt* mindig megőrizzék az egységet a szeminárium pásztort tevékenységében. A nevelőtestület a valóban evangéliumi élet és az Úr iránti teljes odaadás tanúja. E testület összetétele bizonyos állandóságnak örvendjen és lakóhelye a szeminárium közösségén belül legyen. Szorosan kapcsolódjék a püspökhöz, mint a papnevelés első számú felelőséhez.” [203]

Legelőször a püspöknek kell felelősséget éreznie a papnevelők képzéséért. Papnevelőnek olyan papokat válasszon ki, akik közismerten józan életű és erényes férfiak. Legyenek „emberileg és lelkileg érettek, tapasztalt pásztorok, szakképzettek, hivatásukban kiegyensúlyozottak, együttműködésre képesek, a feladatukhoz mérten az embertudományokban (különösen a pszichológiában) fölkészültek, s *a kollektív cselekvés módjainak ismerői*. A lelki nevelésben normális körülmények között a nevelőnek papnak kell lennie. *A nevelők és tanárok érezzenek felelősséget a nevelés egészéért.*” [204]

Tiszteletben tartva a külső és belső fórum különbségét és a gyóntató megválasztásának szabadságát, és azzal az okossággal és diszkrécióval, mely a lelkipásztort sajátja, az egész papi nevelőtestület egyetértően vállaljon felelősséget s vegyen részt a papnövendékek nevelésében. E

testületre tartozik ugyanis – tiszteletben tartva a püspök és a rektor tekintélyének ítéletét – a növendékek alkalmasságának megismerése és gyarapítása mind lelki, emberi és szellemi adottságaikat, mind jámborságukat, hitbeli tudásukat, szeretetben való buzgóságukat, valamint a cölibátus karizmáját tekintve. [205]

Ezenkívül szem előtt tartva azokat a *Christifideles laici* apostoli buzdítás és a *Mulieris dignitatem* apostoli levél által felsorolt [206] és a Szinódus Atyái által is említett figyelmeztetéseket, melyek föltárlják a laikus lelkiségből és a női karizmából eredő, minden nevelési folyamatban megmutatkozó, pozitív hatásokat, hasznosnak látszik, hogy az adott kultúra összefüggéseiben és okosan meghatározott formákban *laikus férfiak és nők* is részt vegyenek a papnevelésben. Az egyházjog törvényeinek keretein belül karizmáik és kipróbált szakértelmük alapján gondosan kell őket kiválasztani. A papnevelőkkel való felelős együttműködésükből remélhető, hogy jó gyümölcsök teremnek az egyházas érzék és a papi identitás érlelődése szempontjából. [207]

A teológiai tanárok

67. Mindazok, akik a leendő papokat a szent tudományra oktatják, különlegesen felelősek a nevelésükért is, mert a tapasztalatok szerint a papi személyiség kifejlődésében a tanárnak gyakran nagyobb jelentősége van, mint a nevelőknek.

A teológiai tanárok, még mielőtt a tanítás kapcsolatába kerülnének a papnövendékekkel, felelősek azért, hogy milyen fogalmuk van a teológia természetéről és a papi szolgálatról, s hogy milyen lelkülettel és stílusban oktatják a teológiát. Helyesen nyilatkozták a Szinódus Atyái: „A teológus nem feledkezhet meg arról, hogy amikor tanít, nem a magából merít, hanem az Úr és az Egyház nevében a hit megértését tárja föl és közli. Ily módon annak ellenére, hogy fölhasznál minden tudományos lehetőséget, az Egyház megbízásából végzi munkáját, s együttműködik a püspökkel a tanítás feladatában. Mivel a teológusok és a püspökök ugyanabban az Egyházban a hit gyarapodását szolgálják, s a kölcsönös bizalom szellemében kell megoldaniuk a feszültségeket és a konfliktusokat is.” [208]

Aki teológiát tanít, annak, mint bármely más nevelőnek, közösségben kell maradnia és együtt kell működnie a többi papnevelővel, ugyanakkor tudományos megalapozottsággal, nagylelkű és alázatos szeretettől buzgó lélekkel kell végeznie nagyon értékes munkáját, mely nem egyszerűen egy tanítás közlése – még ha szent tanításé is –, hanem elsősorban egy olyan egységesítő szempont fölkinálása, mely az összes emberi tudományt és az élet minden megnyilvánulását átfogja.

Ezenkívül az a különleges hatás, mely a teológiai tanárokból sugározhat, nagyban függ attól, hogy ők maguk olyanok-e, amilyeneknek lenniük kell: „Hittel és az Egyház iránt szeretettel teljes férfiak, akik meg vannak arról győződve, hogy a keresztény misztérium megismerésének egyetlen megfelelő alanya az Egyház; meg vannak arról győződve, hogy tanítói feladatuk hiteles egyházi szolgálat, lekipásztori érzékkel nemcsak vitatkoznak, hanem meg is találják e szolgálat alkalmas és helyes formáit. Egész pontosan a tanároktól elvárjuk a Tanítóhivatal iránti hűséget. Ők ugyanis az Egyház nevében tanítanak és a hit tanúi.” [209]

A papnövendéket adó közösségek és az ifjúsági mozgalmak

68. Azok a közösségek, melyekből a papjelölt jön, bár el kell szakadnia tőlük, továbbá is el nem hanyagolható hatással vannak a leendő pap alakulására; ezért tudatában kell lenniük különleges felelősségüknek.

Első helyen említendő a *család*: a keresztény szülőknek, testvéreknek, s a szűkebb család tagjainak óvakodniuk kell attól, hogy fogva ne tartsák a leendő papot annak a nagyon emberi logikának kötelékeivel, melyet – ha nem is világi – látszólag őszinte érzelmek határoznak meg (vö. *Mk 3,20-21.31-35*). Ehelyett ugyanazzal a lelkiállattal, mint a papnövendék – tudniillik, hogy „teljesítsék Isten akaratát” –, imádsággal, tisztelettel, a családi erények példájával, lelki és anyagi segítséggel (főleg nehezebb körülmények között) kísérik a nevelés egész útját. A tapasztalat szerint e segítségnyújtás döntő lehet a papjelölt számára. Ha pedig a szülők és a családtagok közömbösek vagy netán ellenségesek a hivatással szemben, álláspontjuk higgadt és világos tudomásulvétele, s az ebből fakadó indítások nagyban segíthetik a papi hivatás tudatosabb és határozottabb érlelődését.

A családhoz szorosan kapcsolódik a *plébániai közösség*, s e kettő a hitre nevelésben kiegészíti egymást. Az ifjúság nevelésében és a hivatások ébresztésében a család szerepét gyakran tölti be a plébánia. Különösen értékes a leendő pap nevelésében, amit a plébánia tud tenni. A plébániai közösségnek a maga élő részének kell éreznie minden papság felé tartó ifjút, imádságával kell kísérenie, a szünetekben tárt szívvel kell fogadnia; s miközben halad előre a papság felé, mindig tisztelje és segítse, alkalmakat és erős ösztönzéseket adván arra, hogy megbizonyosodhasson hivatásáról.

Az ifjúsági mozgalmak és társulások – melyek a Lélek által az Egyházban szüntelenül árasztott életerő megnyilvánulásai – hozzájárulhatnak és hozzá is kell járulniuk a papságra készülő nevelésének támogatásához, főleg azok esetében, akik közülük kerültek ki. Azok a fiatalok tehát, akik az első nevelői hatást az ilyen csoportoktól kapták, s ezekben találkoztak először az Egyházzal, ne gondolják, mintegy belső indításra, hogy szakítaniuk kell a múlttal, s el kell vágni a kapcsolatokat azzal a csoporttal, mely nem kis segítséget nyújtott hivatásuk kialakulásához és növekedéséhez; azokat a lelkiismereti sajátosságokat sem kell kitörölni magukból, amit ott tanultak és átéltek, amennyiben azok jók, épületesek és erényesek voltak. [210] Tehát számukra is segítségforrás és menedék lehet ez a származási hely a papságra készülés idején.

A hitre nevelés, a keresztény és egyházi gyarapodás minden alkalmát, melyeket a Lélek oly sok fiatalnak fölkinál, a sokféle evangéliumi ihletésű csoportban, társulásban, mozgalomban, úgy kell fogadni és átélni, mint az éltető lélek ajándékát az intézményen belül, sőt ennek szolgálatára. Egy mozgalom vagy egy sajátos lelkiesség „nem az intézménnyel szembenálló másik szervezet. Épp ellenkezőleg, egy olyan jelenlét forrása, mely állandóan megújítja az intézmény történeti és lényegi hitelességét. Ezért a papnak a mozgalomban világosságot és meleget kell találnia, hogy így a püspök iránt hűséges, az intézményes feladatok iránt készséges, az egyházi fegyelem megtartásában éber lehessen, s ezáltal hite és hűsége növekedjen.” [211]

A fiataloknak tehát, akik egyházi csoportokból és mozgalmakból érkeznek a szeminárium új, a püspök által összegyűjtött közösségébe, meg kell tanulniuk, hogy „tiszteljük a más lelkiismereti utakat, a dialógus és az együttműködés lelkiismeretét”, bizalommal és jó akarattal fogadják a püspök és a szemináriumi nevelők nevelői célzatú intézkedéseit, s őszinte hittel bízzák rá magukat vezetésükre és ítéletükre. [212] Ez a magatartás előkészíti s bizonyos értelemben elővételezi azt a papságot, mely Isten népének a presbitérium közösségében és a püspök iránti

engedelmességben szolgál.

A szeminárium növendékeinek s a már fölszentelt papoknak a különböző lelkeségi mozgalmakban való részvétele önmagában kétségtelenül jótékony hatású belső fejlődésük és a papi testvériség ápolása szempontjából. Azonban nem akadályozhatja, hanem segítenie kell azt a lelki életet és szolgálatot, mely az egyházmegyes pap sajátja, aki „mindig az egész a csoport pástora marad. Ő nem csupán a mindenki számára rendelkezésre álló 'jelenlét', hanem elnök az összegyűlték között – név szerint ő a plébános –, hogy mindenkinek megnyílják az az út a közösségben és az egységforrásában, az Eucharisziában, mely őt jogosan megilleti, bármi legyen lelkipásztori feladata vagy sajátos lelkesége.” [213]

A papnövendék

69. Végezetül nem szabad megfélemezni magáról a papnövendékről, aki annyira „főszereplő”, hogy a nevelési folyamatban semmivel sem helyettesíthető: minden nevelés ugyanis, s így végső soron a papnevelés is, önnevelés. Senki nem helyettesíthet bennünket a felelős szabadságban, amellyel mindannyian rendelkezünk.

A leendő papnak, s elsőként őneki kell tudnia, hogy nevelésének „főszereplője” a szó szoros értelmében maga a Szentlélek, aki az új szív ajándékával teszi hasonlóná Jézus Krisztushoz, a Jó Pásztorhoz: a jelölt szabadságáról tesz tanúságot, ha elfogadja a Szentlélek nevelő tevékenységét. De e tevékenység elfogadása azt is jelenti, hogy a papnövendéknek el kell fogadnia azokat a „közvetítőket”, akiket a Szentlélek fölhasznál. Éppen ezért különböző nevelői tevékenységek csak akkor lesznek valóban hatékonyak, ha a leendő pap őszintén és jóakarattal együttműködik velük.

HATODIK FEJEZETFIGYELMEZTETLEK, HOGY ÉLESZD FÖLD MAGADBAN ISTEN BENNED LÉVŐ AJÁNDÉKÁT

E képzés teológiai gyökerei

70. „Figyelmeztetek, hogy éleszd föl magadban Isten benned lévő ajándékát” (2Tim 1,6).

Az Apostol Timóteus püspökhöz intézett szavait joggal alkalmazhatjuk arra az állandó képzésre, melyre az összes papok hivatottak a szentelésben kapott „isteni ajándék” alapján. E szavak megértetik velünk a papok sajátos állandó képzésének teljes igazságát. Segítségünkre jön Pál apostol azon szava, amikor így figyelmezteti Timóteust: „Ne hanyagold el magadban a kegyelmet, melyet prófétai szó alapján a papság kézföltételével kaptál. Ezekről elmélkedj, ezekben tarts ki, hogy előrehaladásodat mindenki lássa. Ügyelj magadra és a tanításra; tarts ki benne; ha ezt teszed, magadat is és hallgatódait is üdvözíted” (1Tim 4,14-16).

Az Apostol azt kéri Timóteustól, hogy „élessze föl”, azaz lobbantsa föl, mint hamu alól a tüzet, Isten ajándékát, annak érdekében, hogy befogadja és élje a „maradandó újdonságot” – amely újdonságot Isten minden ajándékaról állíthatjuk, hiszen Attól valók, aki újjáalkot mindent (vö. Jel 21,5) –, soha el ne veszítse és meg ne feledkezzék róla, hanem mindig viruló

szépségében őrizze.

Ez a „fölélesztés” nem csupán Timóteus személyes felelősségére tartozó teendő, nem csak egy emlékezetben élő s az akaratban ható ígélet gyümölcse, hanem elsősorban az Isten ajándékából fakadó kegyelem erejének hatása: ajándékát tehát maga Isten éleszti föl, aki képes arra, hogy a kegyelmeit és azokban foglalt felelősséget életre keltse.

A fölszentelő és küldő Szentlélek szentségi kiáradása a papot Jézus Krisztushoz, az Egyház Fejéhez és Pásztorához teszi hasonlónvá és a pásztori szolgálatra küldi. Ezért a pap a maga természetébe eltörölhetetlen és örök jegyet kap mint Jézus és az Egyház szolgálója: maradandó és meg nem változtatható életállapotba kerül, s megbízatást kap a pásztori szolgálatra, mely miután a természetébe oltatott, egész létét maradandóan meghatározza. Az ordo szentsége a papnak olyan szentségi kegyelmet hoz, mely nemcsak Jézus „hatalmának” és üdvözítő „szolgálatának”, hanem pásztori „szeretetének” is részesévé teszi; egyidejűleg a papra áraszt minden aktuális kegyelmet, melyeket mindig megkap, valahányszor szüksége van rájuk és hasznosak a vállalt szolgálat méltó tökéletes és teljesítésére.

Így az állandó képzés alapja és igazi oka az ordo szentségének dinamizmusában van.

Vannak olyan egyszerű emberi indokok is, melyek a papot állandó továbbképzésre készítetik. Követelménye ugyanis ez mindennek, ami a tökéletessége felé tart: minden élet út az érettség felé, az érettség pedig a folyamatos képzésben halad előre. A papi szolgálat is követeli, már akkor is, ha csak a többi szolgálattal együtt nézzük, mint másoknak nyújtott szolgálatot: nincs ugyanis foglalkozás, hivatal, munka, mely a mai körülmények között ne követelne továbbképzést. A „lépéstartás” a történelemmel olyan emberi indok, mely igazolja az állandó képzést.

Mindehhez hozzáveendők azok a *teológiai indokok*, melyeket már említettünk, és még lehet őket részletezni.

Az ordo szentségét „jel” természete miatt, mely minden szentség sajátja, úgy is föl lehet fogni, mint *Isten szavát*; és valóban Isten *hívó és küldő* szava; ez a papi hivatás és küldetés végső jelentése. Az ordo szentségével *Isten az Egyház színe előtt hívja a jelöltet a papságra*. Jézus „Jöjj és kövess engem!” felszólítása a maga teljes és végső kimondását az Egyház szentségének kiszolgáltatásában kapja meg: ekkor hangzik el az Egyház hangján a püspök szájából, aki imádkozik és ráteszi a kezét; a pap pedig így válaszol a hívó Jézusnak: „Jövök és követlek téged.” Ekkor veszi kezdetét az a válasz, melyet mint alapvető döntést az évek múlásával állandóan megismétel és megerősít más gyakori válaszokkal, s melyeknek gyökere és éltető forrása az az „amen”, mely magából a szent rendből fakad.

Ebben az értelemben beszélhetünk *hivatásról a papságban*. Isten ugyanis folyamatosan hív és küld, megmutatván a pap életére, illetve az Egyház és a társadalom életére és kapcsolatára vonatkozó üdvözítő akaratát a történelemben. Ebben a távlatban mutatkozik meg a folyamatos képzés igaz és sajátos értelme: szükséges Isten folyamatos hívásának és akaratának fölismeréséhez és követéséhez. Így hívta Jézus Péter apostolt követésre azután is, hogy föltámadottan rábízta a nyáját: „Mondta neki: 'Legeltesd bárányaimat. Bizony, bizony mondom neked, amikor fiatalabb voltál, felövezted magad és jártál, ahol akartál; mikor majd megöregszel, kitéröd kezedet és más övez föl téged, és oda vezet, ahová nem akarsz.' Ezt pedig azért mondta, hogy jelezze, milyen halállal fogja megdicsőíteni Istent. S miután ezt mondta, mondta neki: 'Kövess engem!' ” (*Jn 21, 17-19*). Olyan „követés” ez, mely kíséri az apostol életét és küldetését;

olyan „követés”, mely a hivatást és a halálig tartó hűséget tanúsítja (vö. *Jn 21,22*); olyan „követés”, mely önátadásával bizonyítja *Krisztus követését* a vértanúságban. [214]

A Szinódus Atyái rávilágítottak arra a mozzanatra, mely a folyamatos képzést szükségessé teszi, ugyanakkor természetét is kifejezi, amikor úgy határozták meg, hogy *hűség a papi szolgálathoz*, illetve *az állandó megtérés folyamata*. [215]

A szentségben kiáradt Szentlélek őrzi meg a papot e hűségben, és serkenti az állandó megtérés útján. A Szentlélek ajándéka azonban nem szünteti meg a pap szabadságát, hanem felelős együttműködésre készíti, valamint arra, hogy rábízott feladatként vállalja a folyamatos képzést. Így tehát a folyamatos képzés a pap szolgálata, sőt természete iránti hűségének követelménye és megnyilvánulása, azaz szeretet Jézus Krisztus iránt, és hozzátartozás. De *az Isten népe iránti szeretet tanúságtétele is*, melynek szolgálatára küldték a papot. Sőt *saját igazságosságának tanúságtétele*: a pap ugyanis Isten népének adója, mert el kell ismernie és fogadnia e nép jogát, mégpedig alapvető jogát ahhoz, hogy hozzájusson Isten Igéjéhez, a szentségekhez és a szeretet szolgálatához, melyek a pap lelkipásztori szolgálatának lényeges, elidegeníthetetlen elemei. Szükség van tehát a folyamatos képzésre, hogy a pap megfelelően tudjon válaszolni Isten népe e jogára.

A pap folyamatos képzésének lelke és meghatározója a pásztori szeretet: a Szentlélek árasztja ugyanis a papba a pásztori szeretetet, s Ő vezeti egyre tovább Krisztus misztériumának – melynek gazdagságát nem lehet kimeríteni (vö. *Ef 3,14*) – és azzal együtt a keresztény misztériumnak megismerésében. Ugyanez a pásztori szeretet indítja a papot mindazok reményeinek, szükségleteinek, nehézségeinek, törekvéseinek mélyebb megismerésére, akiknek szolgálata szól, bármilyen személyi, családi vagy társadalmi körülmények között élnek.

Minderre törekszik a folyamatos képzés, mely okos és szabad törekvés arra, hogy megnyilvánuljon a pásztori szeretet ereje, és a Szentléleké, aki e szeretetnek forrása és örök táplálója. Ebben a fölfogásban a folyamatos képzés az ajándékba és a szentségi szolgálatba foglalt igény, mely mindig és mindenütt szükséges marad. A mi korunkban még sürgetőbbnek látszik nem csupán a papok által szolgált népek és egyes emberek gyors kulturális és szociális változásai miatt, hanem az „új evangelizáció” miatt is, mely az Egyház halasztást nem tűrő, vele született feladata itt az ezredfordulón.

A folyamatos képzés formái

71. Mind az egyházmegyés, mind a szerzetes papok folyamatos képzése természetes és szükséges folytatása annak a művelésnek, mely a pap személyének szól, s amely a szemináriumban vagy egy szerzetesházban kezdődött, ott növekedett a szentelésig. Nagyon fontos figyelni és őrzeni *a szentelés előtti és utáni nevelés közötti szoros összefüggést*. Ha ugyanis következtelenség vagy ellentét volna e két nevelés között, annak azonnal nagyon súlyos következményei volnának a lelkipásztori tevékenységre és a papok közti testvéri közösségre nézve, főleg a különböző korosztályok között. A folyamatos képzés azonban nem a szemináriumi nevelés egyszerű ismétlése, átgondolása vagy új elemekkel való bővítése, hanem új tartalmak, s főként új módszerek megismerése életszerű egységben, mely a maga folyamatában – a szemináriumi képzésre támaszkodva – módosításokat, korszerűsítést, alkalmazkodást igényel, anélkül azonban, hogy emiatt töredékessé válna az élet. Már a nagyszemináriumban elő kell

készíteni a folyamatos képzést, s a leendő papokban föl kell ébreszteni iránta a vágyat, megmutatván nekik a továbbképzés szükséges és hasznos voltát, s biztosítva a szükséges föltételeket.

Mivel a folyamatos képzés szerves folytatása a szemináriumi nevelésnek, célja nem lehet újabb lelkipásztori fogások közkinccsá tétele, hanem inkább a folyamatos érlelődés ébrentartására kell törekedni mind a korábbi – emberi, lelki, értelmi, lelkipásztori – nevelés részterületeinek, mind e részek pásztori szeretetben való összefüggésének elmélyítésével.

72. A folyamatos továbbképzés első mozzanata tehát az *emberiesség* elmélyítése. A papnak naponta az emberek között forogva és életüket tapasztalva kell felnőnie és megszereznie azt az emberi érzéket, mellyel képes megérteni a szükségleteket és elfogadni az igényeket; megérteni a ki nem mondott kéréseket, megosztani a reményt és várakozásokat, a közös élet örömeit és fáradalmait; hogy képes legyen mindenkivel találkozni és dialógust folytatni. Részvétellel közeledvén az emberi szenvedés minden formájához – a szegénységtől a betegségig, a kitesztottságtól a tudatlanságig, magányig, erkölcsi és anyagi szegénységig – a pap embersége egyre hitelesebbé és áttetszőbbé válik a növekvő és buzgó felebaráti szeretetben. Az emberi műveltségét tökéletesítő pap különleges segítséget kap Jézus Krisztus kegyelméből: a Jó Pásztor szeretete ugyanis nem csupán az emberi üdvösség ajándékával nyilvánult meg, hanem abban az életben való részesedés által is, melynek örömeit és nehézségeit a „testté” lett Ige (vö. *Jn 1,14*) megismerte, fáradságát megtapasztalta, érzelmeit és szomorúságát átélte. Emberként, emberek között és az emberekkel élve Jézus Krisztus az emberiesség legtökéletesebb formáját mutatta meg: ott látjuk a kánai menyegzőn, meglátogatja barátai házát, szánakozik az Őt követő tömegen, a beteg és halott gyermeket visszaadja szüleinek, megsiratja a halott Lázárt...

Isten népe, amikor látja, hogy a papban több az emberiesség, ugyanazt mondja, amit a Zsidókhoz írt levél Jézusról mond: „Nem olyan főpapunk van, aki ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, a bűntől azonban mentes maradt” (4,15)

A pap képzésének *lelki* elmélyítése az új és evangéliumi életből táplálkozik, melyre az ordo szentségében kiáradt Szentlélek különlegesen hívja őt. A Szentlélek ugyanis, amikor a papot fölszenteli és Jézus Krisztushoz, a Főhöz és Pásztorhoz teszi hasonlóvá, egy olyan köteléket teremt a pap létében, melyet személyesen, azaz tudatosan és szabadon kell megélnie és magáévá tennie a szeretet és az élet egyre gazdagabb közösségében, s érzületének és tetteinek egyre inkább Jézus Krisztussal való megosztásában. Ez a Krisztus és a pap közötti ontológiai és pszichológiai, szentségi és erkölcsi kötelék alap s ugyanakkor erő ahhoz a „Lélek szerinti élethez” és „evangéliumi radikalizmushoz”, melyre minden pap hivatott, s lelki elmélyítését a folyamatos képzés segíti. E képzés a papi szolgálat szempontjából is szükséges, hogy igaz és lelkileg termékeny legyen. „Törödsz-e a lelkekkel?” – kérdezte önmagától Borromei Szent Károly, s így válaszolt a kérdésre egy papoknak mondott beszédben: „Emiatt ne hanyagold el magad, s ne is adj magadból másoknak annyit, hogy magadnak ne maradjon semmi. Szemed előtt kell tartanod a lelkeket, kiknek pásztorja vagy, de ne feledkezz meg magadról. Értsétek meg, testvérek, semmi másra nincs annyira szüksége az egyházi embereknek, mint a cselekedeteinket megelőző elmélkedésre: énekelek, mondja a Próféta, és elmélkedem (vö. *Zsolt 100,1*). Ha szentséget szolgáltatasz ki, testvér, elmélkedd át, mit teszel. Ha misézel, elmélkedd át, mit ajánlasz föl. Ha a kórusban zsoltározol, elmélkedd át, mit és kinek mondasz. Ha lelkeket vezetsz, elmélkedd át, kinek a vére fürdette meg őket, és 'mindent szeretetben tegyetek' (*1Kor 16,14*). Így fölébe tudunk kerekedni a naponta tapasztalt nehézségeknek. Egyébként ezt követeli tőlünk a ránk bízott hivatal. Ha így teszünk, magunkban is, másokban is meg tudjuk szülni Krisztust.” [216]

Szorosabban véve a vallási élet szorul állandó „megújításra” a papban. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy a pap imádságában nem élhet a múltból: nemcsak a következetes hűséggel mondott napi imádság – főleg a zsolozsma és a magánimádság – szükséges, hanem keresnie kell a személyes találkozást Jézussal, a bizalmas beszélgetést az Atyával és a Szentlélek mély megtapasztalását is.

Amit Pál apostol minden hívőről mondott, tudniillik, hogy mindenkinek „el kell jutnia a tökéletes férfikorra Krisztus nagykorúságának mértéke szerint” (*Ef 4,13*), azt a papokról különösen is elmondhatjuk, akik a szeretet tökéletességére, vagyis az életszentségre hivatottak, már azért is, mert pásztori szolgálatuk az összes hívő eleven példaképévé akarja tenni őket.

A pap képzésének *intellektuális* elmélyítése megkívánja, hogy folyamatosan az egész papi életen át történjen, főként tanulással és meglévő ismereteinek megalapozott és pontos korszerűsítésével. Jézus prófétai küldetésének részeseként s az Egyház – az Igazság Tanítója – misztériumában élve a pap arra hivatott, hogy Isten arcát tárja föl Jézus Krisztusban. [217] Ez azonban megkívánja, hogy a pap ezt az arcot keresse és tisztelettel és szeretettel szemlélje (vö. *Zsolt 26,8; 41,2*), mert csak így tudja másoknak megmutatni. A teológiai tanulmányok folytatása elsősorban azért szükséges, hogy a pap az Igét világosan és egyértelműen, minden népszerű és ünnepezt közzéleménytől függetlenül tudja hirdetni. Így valóban szolgálatára lesz Isten népének, és segíteni fogja abban, hogy számot tudjon adni a keresztény reményről (vö. *1Pt 3,15*). Továbbá „a teológiát állhatatosan és okosan tanulmányozó pap személyesen ismeri meg az Egyház kincseit. Ezért teljesíteni tudja küldetését, mely elvárja tőle, hogy megfeleljen az igaz katolikus tanítással szemben fölmerülő nehézségekre, s le tudja győzni magában is, másokban is a Tanítóhivatallal és a Hagyománnyal szembeni vonakodást.” [218]

A pap képzésének lelkipásztori elmélyítését nagyon szépen fejezik ki Péter apostol szavai: „Aszerint, hogy ki-ki milyen ajándékot kapott, legyenek egymás szolgálatára, hogy Isten sokféle kegyelmének jó letéteményesei legyenek” (*1Pt 4,10*). A papnak, hogy naponta a kapott kegyelem szerint éljen, egyre serényebb lelkűnek kell lennie, s egyre jobban fogadnia kell Krisztus pásztori szeretetét, melyet a Szentlélek a szentelés alapján ajándékozik. Miként az Úr minden cselekedete pásztori szeretetének gyümölcse és jele volt, úgy a papi szolgálat tetteinek is ilyennek kell lenniük. A pásztori szeretet egyszerre ajándék és feladat, kegyelem és felelősség, melyhez hűségesnek kell lenni: azaz el kell fogadni és erejével élni kell a végső következményekig. Ez a pásztori szeretet, mint fentebb mondtam, képessé teszi és serkenti a papot, hogy egyre jobban megismerje azoknak az embereknek helyzetét, akikhez küldetése szól, hogy a konkrét történelmi helyzetben fölismerje a Lélek indításait, s végül hogy alkalmasabb és eredményesebb formákat találjon szolgálata végzéséhez. Így a pásztori szeretet serkenti és fönntartja a pap emberi törekvéseit, hogy pásztori tevékenysége friss, hihető és hatékony legyen. Ez azonban igényli a folyamatos lelkipásztori képzést.

Az érlelődés útja nemcsak azt kívánja a paptól, hogy állandóan elmélyítse képzettségének különböző elemeit, hanem és leginkább azt, hogy a különböző elveket, ahogyan előre halad az időben, egyre inkább *egységbe fogja*: ezt biztosítja a pásztori szeretet. Ez ugyanis nemcsak a különálló elemeket rakja és kapcsolja össze, hanem sajátos karaktert ad a pap képzésének, aki Jézusnak, a Jó Pásztornak szolgálja, eleven képe, látható megjelenése.

A folyamatos képzés segíti a papot annak a kísértésnek legyőzésében, hogy elveszen egy

önmagáért hajszott, mértéktelen tevékenységben; teljesen személytelenül közvetítsen bármilyen lelki vagy szent értéket, vagy hogy pusztán hivatalnok legyen az egyházi adminisztrációban. Csak a folyamatos képzés tudja megsegíteni a papot, hogy *éber szeretettel őrizze a misztériumot, melyet az Egyház és az emberiség javára hordoz magában.*

A folyamatos képzés igazi értelme

73. A folyamatos képzés egyes részeinek összefüggései segítenek igazi tartalmuk megismerésében. A képzés ugyanis segíti a papot, hogy létében és cselekedeteiben Jézusnak, a Jó Pásztornak lelkületével és stílusával legyen pap.

Az igazságot meg kell tenni! Szent Jakab így figyelmeztet: „A tanítást váltsátok tettekre, s ne csak hallgassátok, különben magatokat csaljátok meg” (1,22) A papok arra hívtak, hogy „megtegyék” saját létük „igazságát”, azaz hogy „szeretettel” (vö. Ef 4, 15) éljék meg önmagukat és a szolgálatot az Egyházban és az Egyház javára. Mindig élénken tudatában kell lenniük Isten ajándékának és soha nem szabad megfeledkezniük róla. Erre szólítja föl Timóteust Pál: „Őrizd a jó letéteményt a Szentlélek által, aki bennünk lakik” (2Tim 1, 14). A már többször említett ekkleziológiai összefüggésben a folyamatos papi képzés értelme úgy fogható föl, mint ami itt és most történik az Egyházban, mely *misztérium, közösség és küldetés.*

A „*misztérium-Egyházon*” belül a pap a folyamatos képzés által arra hivatik, hogy *őrizze és bontakoztassa ki a hitben létének egész gazdagságát*, hiszen Krisztus szolgálja és Isten misztériumainak gondnoka (vö. 1Kor 4, 1). Pál kifejezetten kéri a keresztényeket, hogy eszerint vélekedjenek róla, de Ő az első, aki tudatában van az Úrtól kapott ajándékának. Ugyanígy kell cselekednie minden papnak, ha meg akar maradni igazi mivoltában. Ez azonban csak a hitben lehetséges, ha Krisztus szemével lát.

Ebben az értelemben elmondható, hogy a folyamatos képzés arra irányul, hogy a pap higgyen és napról napra jobban higgyen: mindig Krisztus szemével tekintsen önmaga igazságára. Ezt az igazságot pedig örömteli szeretettel kell őriznie. Amikor papi szolgálatát végzi, meg kell újítania hitét. Valahányszor Isten embereknek adott kegyelmének közvetítője és eleven eszköze, Krisztus szolgájának és Isten emberek iránti szeretete szentségének kell tekintenie magát. Ezt az igazságot paptestvéreiben is el kell ismernie, ez a papok közötti megbecsülés és szeretet principiuma.

74. A „*közösség-Egyházon*” belül a folyamatos képzés segíti a papot annak a tudatnak érlelésében, hogy szolgálata végső soron arra való, hogy *Isten testvéri szeretettel élő családját összegyűjtse*, s Krisztus által a Szentlélekben az Atyához vezesse. [219]

A papban növekednie kell *a tudatnak, hogy milyen szoros közösségben van Isten népével:* tudniillik hogy nemcsak az „Egyház színe előtt”, hanem főként az „Egyházban” él, testvér a testvérek között. A keresztség által megkapta Isten fiai szabadságát és méltóságát, s Krisztus egyetlen testének tagja lett (vö. Ef 4, 16). E közösség tudata fölkelti és növeli a társfelelősséget az üdvösség egyetlen és közös küldetésében mindazon karizmák és hivatalok készséges és emberies gyakorlására, melyekkel a Szentlélek ellátja a hívőket az Egyház épülésére. A papnak,

aki természete szerint Isten népe javára rendeltetett, pásztori szolgálata által kell tanúsítania, hogy mindenkiel szoros közösségben van, miként VI. Pál írta: „Testvérként kell tennünk mindent, amivel ki akarjuk fejezni, hogy az emberek pásztorai, atyái és tanítói akarunk lenni. A dialógust ugyanis mind a barátság, mind a szolgálat nagyon elősegíti.” [220]

Még inkább érlelnie kell a papnak önmagában annak tudatát, hogy *tagja annak a részegyháznak*, melybe inkardináltak, azaz jogi, lelki és pásztori kötelekkel lett a tagja. Ez a tudat föltételezi és növeli a saját Egyház iránti szeretetet. Ez a részegyház ugyanis a pásztori szeretet élő és maradandó tárgya, se szeretet vezérli a pap életét arra, hogy maga is megtapasztalja a részegyház életét és történetét, értékeivel és törékenységgel, nehézségeivel és reményeivel együtt, s hogy gyarapodásáért dolgozzon benne. A papoknak tehát érezniük kell, hogy gazdagodnak a részegyházból, s legyenek fáradhatatlanok építésében mindazokkal együtt, akik részt vesznek a lelkipásztori munkában, melyet az elődök kezdtek meg. A saját részegyház iránti pásztori szeretet elmaradhatatlan része a jövővel törődés, azaz a papnak meg kell találnia pásztori szolgálatának folytatóit.

A papban növekednie kell a különböző részegyházak közötti közösség tudatának is, mely közösség abban áll, hogy a részegyházak a maguk helyén Krisztus egyetemes Egyházát képviselik. A részegyházak közötti közösség tudata segíteni fogja „az ajándékok kölcsönös cseréjét”, főként az olyan élő és személyes ajándékokét, amilyenek maguk a papok. Ebből fakad a törekvés, sőt a serény gondoskodás a klérus egyenletesebb elosztására. [221] A részegyházak között külön említendők, melyek a „szabadság” hiánya miatt nem rendelkeznek saját hivatásokkal, illetve melyek csak minap szabadultak meg az üldözéstől és segítségre szorúlnak. E segítséget tartósan, folyamatosan és testvéri módon kell nyújtani. [222]

Az egyházi közösségen belül a papnak *növekednie kell* a maga változhatatlan igazságában, *a püspökkel egységben lévő presbitériumon belül*.

A presbitérium a maga teljes igazságában *misztérium*; természetfölötti valóság, mert az ordo szentségében gyökerezik. Ez eredete és forrása; születésének és növekedésének „helye”. Ugyanis „a papokat az ordo szentsége által személyes és feloldhatatlan kötelek kapcsolja az egyetlen paphoz, Krisztushoz. Egyenként kapják a szentelést, de a püspökkel egységben lévő presbitérium közösségébe iktatódnak be (LG 28; PO 7-8).” [223]

E szentségi eredet jelenik meg és folytatódik a papi szolgálat végzése közben: *misztériumtól misztériumig*. „A papok püspökkel való és egymásközi egysége nem idegen elemként csatlakozik szolgálatukhoz, hanem annak lényegét fejezi ki, amennyiben a szolgálat a Pap Krisztus gondoskodása a Szentháromság egységéből összegyűlt népéről.” [224] E pásztori szeretetből kibontakozó papi egység Jézus Krisztus tanújává teszi a papokat, aki azért könyörgött az Atyához, hogy „mindnyájan egyek legyenek” (Jn 17,21).

A presbitérium tehát *egy igazi család, testvériség* vonásait viseli, melynek kötelei nem a testből és a vérből, hanem az ordo kegyelméből valók: e kegyelem föltételezi és fölemeli a papok közötti emberi, lelki, érzelmi, baráti és szellemi kapcsolatokat; a rájuk áradó kegyelem a kölcsönös segítségnyújtás formájában mutatkozik meg, nemcsak lelki, hanem anyagi dolgokban is. A papi testvériség senkit nem zár ki, de bizonyos rangsort ismer: a rangsor evangéliumi, azaz azoké az elsőbbség, akik nagyobb segítségre vagy több buzdításra szorúlnak. „E testvériségnek különös

gondot kell fordítania a fiatal papokra, szívélyes és testvéri dialógust kell folytatnia a középkorúakkal és az öregebbekkel, s főleg azokkal, akik valamilyen nehézséggel küzdenek; még azokat sem hagyja el, hanem még nagyobb gonddal törődik velük, akik a papságot elhagyták vagy nem megfelelő módon élnek.” [225]

Az egyetlen presbitérium részei más jogcímen a részegyházban lakó és dolgozó szerzetes papok is. Jelenlétük gazdagítja a többi papot, s a különböző karizmák – miközben arra buzdítják a többieket, hogy gyarapodjanak saját papságuk ismeretében –, hozzájárulnak a folyamatos papképzés megszervezéséhez és megvalósításához. A szerzetesi élet ajándéka – ha az egyházmegyében őszinte megbecsülésre talál és tiszteletben tartják minden intézmény és lelkeség sajátosságait – kitágítja a keresztény tanúságtétel határait, s nagyon gyarapítja a papi lelkeséget, különös tekintettel a részegyház és Isten népe egyetemes Egyházának kapcsolataira. A szerzetesek ügyeljenek az egyházi közösség lelkületére, szívesen vegyenek részt az egyházmegye életében és a püspök rendelkezéseinek megvalósításában azáltal, hogy saját karizmájukkal mindenki épülésére vannak a szeretetben.

Az egyházi közösség és a presbitérium összefüggésében jobban szembe lehet nézni a *pap magányának* problémájával, mellyel a Szinódus Atyái is foglalkoztak. Van olyan magány, melyet mindenki megtapasztal, s egészen természetes; de olyan is van, mely különböző nehézségekből ered és újabb nehézségeket okoz. „Az aktív részvétel az egyházi presbitériumban, a rendszeres kapcsolat a püspökkel és a többi pappal, a kölcsönös együttműködés, a papok életközössége, továbbá a családias együttlét a plébánia aktív híveivel nagyon hasznos eszközök a magány negatív hatásainak ellensúlyozására, melyeket a pap olykor megtapasztalhat.” [226] A magány azonban nemcsak nehézségeket szül, hanem a papi élet nagyon hatékony alkalmait is megteremti: „Az imádságos lelkülettel elfogadott és a Jézus Krisztussal való bensőséges kapcsolatban keresett magány az imádság és a megismerés elmélyítésének, a megszentelődésnek és az emberi fejlődésnek lehet eszköze”. [227] A magány bizonyos formája része a folyamatos képzésnek. Jézus gyakran vonult vissza, hogy egyedül imádkozzék (Mt 14,23). A magány őrzése a belső élet ápolásának szükséges föltétele. Olyan magányról van szó, melyben az Úr lakik, aki a Szentlélek világosságában összeköt bennünket az Atyával. Így értve a szilencium és a „pusztai” magány keresése szükséges a folyamatos képzéshez. Ugyanebben az értelemben, aki nem tudja jól megélni a maga magányát, nem képes az igazi testvéri közösségre.

75. A folyamatos képzés arra irányul, hogy *a pap egyre inkább tudatára ébredjen: részese az Egyház üdvözítő küldetésének. A küldetés-Egyházban a pap folyamatos képzése nem csupán szükséges föltétel, hanem mellözhetetlen eszköz is arra, hogy a küldetés tartalma állandóan eleven maradjon, s hűségesen és nagylelkűen teljesítsék. E képzés segíti a papot abban, hogy fölfogja a küldetés egész súlyát és nagyszerű kegyelmét, ami egyrészt kötelesség, mely nem hagyja tétlenkedni, s miként Pál, ő is elmondhatja: „Ha hirdetem az Evangéliumot, azzal nem dicsekedhetem, hiszen kényszerű kötelességem. Jaj nekem, ugyanis, ha nem hirdetem az Evangéliumot!” (1Kor 9,16); másrészt elvárás, mely az Istentől szüntelenül üdvösségre hívott emberek részéről kimondva vagy kimondatlanul érkezik.*

Csak a folyamatos képzés tudja megtartani a papot abban, ami számára lényeges és meghatározó, tudniillik a hűségben, miként Pál apostol írja: „A gondnokoktól (tudniillik Isten misztériumainak gondnokaitól) egyet várnak el: hogy hűségesnek bizonyuljanak” (1Kor 4,2). A papnak, bármilyen nehézségekbe ütközik, vagy bármilyen önmagában érthető kellemetlen vagy fárasztó körülmények közé kerül, minden erejével és mindhalálig hűségesnek kell lennie. Pál

példájának minden papot ösztökélnie kell: „Senkinek sem okozunk semmiféle botrányt, hogy ne becsmérelhessék szolgálatunkat. Ehelyett mindenben úgy viselkedünk, mint Isten szolgálói: sok türelemben, megpróbáltatásokban, szükségben, szorongatásban, verésekben, börtönökben, lázadásokban, fáradságban, virrasztásban, böjtölésben, tisztaságban, tudományban, hosszantűrésben, a Szentlélekben, őszinte szeretetben, az igazság Igéjében, Isten erejében; jobbról és balról az igazság fegyverzete által, dicsőség és megszegyenülés, jó hírnév és gyalázat által; mint csalók és igazmondók, mint ismeretlenek és ismertek, mint halálra szántak, és íme, élünk, mint megfenyítettek, de meg nem haltak, mint szomorúak, de mindig örvendezők, mint szűkölködők, de sokakat gazdagítók, mint akiknek semmijük nincs és mindent birtokolnak” (2Kor 6,3-10).

Minden életkorban és minden körülmények között

76. A folyamatos képzést, éppen mert „folyamatos”, a papoknak *mindig* fogadniuk kell; minden életkorban és minden körülmények között, bármilyen egyházi hivatalt viseljen valaki, természetesen azon lehetőségek között, melyeket a különféle hivatalok és életállapotok hoznak magukkal.

A folyamatos képzésben elsősorban a *fiatal papoknak* kell részt venniük: a periodikusan ismétlődő találkozások részben folytatják a szemináriumban kapott képzést, részben bevezetik a fiatalokat Isten ajándéka, a papság egyes részleteinek megértésébe és megélésébe, részben tudatosítják bennük a presbitériumhoz tartozást, a közösséget és a társfelelősséget a többi paptestvérekkel.

Meg lehet érteni a „telítettség” érzését, mellyel a szemináriumból épp kikerült fiatal pap idegenkedik az újabb tanulási és találkozási alkalmaktól. Mégis el kell utasítanunk, mint téves és veszedelmes véleményt, azt az elgondolást, hogy a papképzés a szeminárium elhagyásával lezárult.

A folyamatos képzés találkozóin résztvevő fiatal papok a többi résztvevővel kicserélhetik tapasztalataikat és elgondolásaikat annak a papi és szolgálati eszménynek megvalósításáról, melyet a szemináriumi évek alatt magukba szívtak; ugyanakkor az idősebb papok számára jelenlétük példa és ösztöke, és a jól képzett papokat igénylő részegyház egész presbitériuma iránti szeretet megnyilvánulása lehet.

A fiatal papok támogatására életük és szolgálatuk ezen első és kényes szakaszában nagyon alkalmas, ha nem kifejezetten szükséges is manapság, létrehozni egy olyan – megfelelő felkészültségű papokból álló – támogató szervezetet, melytől megkaphatják a szükséges segítséget ahhoz, hogy jól tudják megkezdeni papi szolgálatukat. A kellően gyakori és megfelelő hosszúságú találkozókon lehetőleg egy házban tartózkodjanak, és legyen idejük a nyugalomra, az imádságra, az elmélkedésre és a testvéri beszélgetésre. Így könnyebb lesz nekik kezdetől fogva evangéliumi módon berendezni papi életüket. Ha pedig az egyes részegyházak ezt a szolgálatot nem tudják nyújtani fiatal papjaiknak, a szomszédos egyházak közösen teremtsék meg az anyagi feltételeket, s dolgozzák ki a megfelelő programokat.

77. A folyamatos képzés a középkorú papok kötelezettsége is. Ugyanis sok veszedelem között foroghatnak, már csak életkoruk miatt is, mint például a túlzott tevékenység és bizonyos rutin a szolgálat végzésében. Ez megkísérti a papot, hogy túlságosan bízson önmagában, mintha személyes tapasztalatát már nem kellene semmivel összevetnie vagy mérlegelnie. Nem ritka,

hogy a középkorú pap bizonyos veszedelmes, belső fáradtságtól szenved, mely a sikertelenségek és a nehézségek következtében kialakult lemondó csalódottság jele. Erre az állapotra válasz a folyamatos képzés, a saját megoldások és önmaga állandó és tárgyilagos mérlegre tétele, a feladat végrehajtásához szükséges eszközök folyamatos keresése: így a pap megőrzi lelkében az éberséget és a készséget az üdvösség örök és mégis új követelményei iránt, melyet tőle mint „Isten emberétől” mindenki elvár.

A folyamatos képzésnek az idősebb, sőt a már öreg papokat is érintenie kell, akik nem kevés részegyházban már nagyobb részét alkotják a presbitériumnak. Hálás lelkületet kell tanúsítani irántuk a Krisztusnak és az Egyháznak tett szolgálatukért, s érezniük kell, hogy a fiatalabbak szolidárisak velük. Az öreg papoktól a folyamatos képzés nem annyira a legújabb tudományos kutatások eredményeinek megtanulását követeli, mint inkább a presbitériumon belül még betöltött szerepük megerősítését, mely nem csupán a lelkipásztori szolgálat valamilyen formája, hanem lehetőség is, hogy tapasztalataik birtokában a többi pap jó mesterei legyenek.

A folyamatos képzés azokat a papokat is megsegítheti, akik fáradtság vagy betegség miatt fizikailag vagy erkölcsileg legyöngült állapotban vannak. Segítheti őket, hogy továbbfolytassák szolgálatukat az Egyházban, ne szigetelődjenek el sem a közösségtől, sem a presbitériumtól, s külső tevékenységüket csak olyan teendőkre korlátozzák, melyek alkalmasak papságuk értelmének és örömeinek megőrzésére. A folyamatos képzés különösen abban segítheti őket, hogy megmaradjon bennük a meggyőződés – amit ők maguk a hívőkben próbáltak kialakítani –, hogy változatlanul aktív részesei az Egyház épülésének akkor is, s főleg akkor, amikor a szenvedő Krisztussal – és annyi más testvérrel, aki az Egyházban részese az Úr szenvedésének – vannak közösségekben, s újraélik Pál lelki tapasztalatát: „Most örülök értetek viselt szenvedéseimben, és kiegészítem azt, ami hiányzik Krisztus szenvedéséből, testemben az Ő testéért, mely az Egyház” (Kol 1,24). [228]

A folyamatos képzés felelős személyei

78. Azok a körülmények, melyek között ma sok helyen folyik a papi szolgálat, nem könnyítik a képzés komoly munkáját. A feladatok és szolgálatok sokasodása, általában az emberi élet s azon belül a keresztény közösség életének bonyolultsága, a lázas tevékenység és egyre többre törekvés, melyek oly sok helyen jellemzik társadalmainkat, sokszor megfosztják a papokat attól az időtől és erőtől, melyet önmagukra kellene fordítaniuk (1Tim 4,16).

Mindennek növelnie kell a felelősséget a nehézségek legyőzéséért, sőt kihívásként kell hatnia a folyamatos képzésre, hogy az megfelelő válasz legyen Isten nagy ajándékára és korunk elvárásaira és követelményeire.

A folyamatos képzés felelőseit a „közösség”-Egyházban kell megtalálni. Így a püspökkel az élén az egész részegyházat terheli a kötelesség, hogy megfelelő módon megszervezze a papok folyamatos képzését. A papok ugyanis nem önmagukért, hanem Isten népéért vannak: ezért miközben a folyamatos nevelés gyarapítja a papok emberi, lelki, értelmi és pásztori érettségét, olyan érték keletkezik, melynek Isten népe maga válik részesevé. Ezenkívül maga a papi szolgálat teremt kölcsönös kapcsolatokat a papok és a hívők élete között. Éppen az élet bölcs megosztása a papok és a közösség között sajátos témája a folyamatos képzésnek, mely nem zsugorítható egyszerű eseménnyé vagy elszigetelt kezdeményezéssé, hanem ki kell terjednie az egész papi életre és szolgálatra.

Ugyanis az egyszerű és alázatos emberek keresztény tapasztalata, az istenszerető lelkek buzgósága, a hit bátor megélése a keresztények részéről a polgári és társadalmi élet minden feladatkörében a pap számára világosság és jelentős lelki táplálék. Másrészt a különböző személyes és társadalmi állapotok előtti elbizonytalanodás, késlekedés, a kísértés, hogy mindent elvessen, vagy kétségbeessen a szenvedés, a betegség és a halál órájában, összefoglalóan mindazok a nehézségek, mellyel az ember a hit útján találkozik, a pap szívében testvéri részvételt keltenek; s miközben mások számára keresi a választ, elsősorban önmagának válaszol.

Így a papok folyamatos képzésében Isten egész népe, s annak minden tagja nagy segítség lehet, és kell is lennie. Ebben az értelemben időt kell hagyni a papoknak a tanulásra és imádságra, csak azt szabad tőlük elvárni, amire Krisztus küldte őket és nem mást; együttműködést kell fölkinálni nekik a pásztori szolgálat különböző területein, főleg amelyek az emberi haladást és a szeretet szolgálatát jelentik, szívélyes és testvéri kapcsolatokat kell velük tartani, és ébreszteni kell bennük a tudatot, mellyel ők is elmondhatják minden krisztushívőnek: „Nem uralkodni akarunk hiteteken, hanem örömtök segítői vagyunk” (2Kor 1,24).

A részegyház felelőssége a folyamatos képzésért abban a kapcsolatban konkretizálódik és oszlik meg, melyet a képzés résztvevőivel és elsősorban magával a pappal fenntart.

79. Bizonyos értelemben pontosan ő, *személy szerint a pap a főszereplője a folyamatos képzésnek az Egyházban*. Valójában minden egyes papnak kötelessége, hogy az ordo szentsége alapján hűséges legyen Isten ajándékához és a mindennapos megtéréshez, mely az ajándékból fakad. Sem az egyházi hatóság ide vonatkozó rendelkezései, sem más papok példája nem tudják kívánatossá tenni a folyamatos képzést, ha a pap személy szerint nincs meggyőződve szükségességéről, s nem szánta el magát a fölkinált formák, idők és alkalmak kihasználására. A folyamatos képzés őrzi meg a lélek „ifjúságát”, melyet kívülről senki sem tud megadni neki, hanem mindenkinek belül kell megtalálnia. Csak az van ennek az „ifjúságnak” birtokában, aki e szüntelen tanulás és növekedés vágyát elevenen őrzi magában.

Alapvető a *püspök* és a *presbitérium* felelőssége. A püspök felelőssége azon alapszik, hogy a papok általa kapták papságukat, s osztoznak vele az Isten népére vonatkozó pásztori gondban. Ő felelős a folyamatos képzésért, mely arra irányul, hogy minden papja nagylelkűen hűséges legyen a kapott ajándékhoz és szolgálathoz, miként Isten népe azt jogosan elvárja tőle. E felelősség indítja a püspököt és az egész presbitériumot arra, hogy a folyamatos képzést úgy tervezzék meg és bonyolítsák le, hogy ne ötletszerű, hanem jól végiggondolt legyen, s lépésről lépésre egy kerek egész bontakozzék ki belőle. Kötelességének a püspök nemcsak azzal tesz eleget, ha a papságnak helyet és időt biztosít a folyamatos képzésre, hanem azzal is, ha emberségesen és szívvel-lélekkel maga is jelen van az összejöveteleken. Helyes, olykor szükséges, hogy a határos egyházmegyék vagy egy egyházi körzet püspökei egyeztessék egymás között terveiket, s egyesítsék erőiket, hogy a folyamatos képzés magasabb színvonalú lehessen. Ilyen kezdeményezések például a biblikus, lelkipásztori, teológiai kurzusok, a továbbképző hetek, a konferenciák, lelkipásztori megbeszélések, melyek alkalmat adnak a presbitérium és az egyházi közösség útjának értékeléséhez.

A püspök segítségül hívhatja a teológiai fakultásokat, a teológiai és lelkipásztori intézeteket, a szemináriumokat, s mindazokat az intézményeket és társulatokat, melyekben papok, szerzetesek és hívők dolgoznak a papnevelésért.

A részegyházon belül kiváltságos szerepe van a családoknak, amennyiben azok „család-

egyházak”, ugyanis bennük valósul meg a papok által vezetett egyházi közösség élete. Külön kiemelendők azok a családok, melyekből papok származnak. Miután egy ilyen család teljesítette azt az isteni tervet, hogy a hivatás bölcsője s kibontakozásának környezete legyen, teljesen tiszteletben tartva a fiú döntését, hogy egészen Istennek és felebarátainak szenteli magát, mindig a pap küldetését megerősítő, kísérő, s abban a maga módján résztvevő, hűséges tanúnak kell maradnia.

A folyamatos képzés ideje, formája, eszközei

80. Jóllehet bármely pillanat „alkalmas idő” (2Kor 6,2) lehet arra, hogy a Szentlélek a papot gyarapítsa imádságban, tudományban és pásztori küldetésének tudatában, vannak „kiváltságos” idők, annak ellenére, hogy általánosak és előre megtervezettek.

Első helyen kell említenünk a *püspök és presbitériumának* találkozásait, melyek lehetnek liturgikusak (főként a nagycsütörtöki koncelebrált krizmaszentelő mise), lelkipásztori vagy kulturális jellegűek, amikor véleményt cserélnek lelkipásztori kérdésekről vagy aktuális teológiai problémákról.

Ilyen alkalmak a papok lelki összejövetelei, például lelki gyakorlatok, rekollektációs napok és más hasonlóak. Ezek alkalmat adnak a lelki és pásztori gyarapodásra, a hosszabb és nyugodt imádkozásra, a papi élet gyökereihez való visszatérésre, melyekből megújul a hűség és a pásztori tevékenység.

Nagy jelentőségűek a *tudományos találkozók* és a *közös elgondolkodások* alkalmai: ezek akadályozzák meg a lélek elszegényedését, s a lelki restségből fakadóan az apostolkodás területén kényelmes közhelyek elfogadását; érettebb szintézis kialakulását teszik lehetővé a lelki, apostoli és szellemi élet elemei között; kitárják a lelket és a szellemet a történelmi kihívások és a Szentléleknek az Egyház számára adott új készletései iránt.

81. Ezenkívül még sok segédeszközzel lehet élni a folyamatos képzésben annak érdekében, hogy a papok számára az élet egyre bőségesebb megtapasztalását hozza. Köztük megemlíthető a papok *közös életének különböző formái*, melyek az Egyházban különböző módokon és eltérő gyakorisággal mindig megvoltak: „Ma nem lehet nem ajánlani, főként azoknak, akik ugyanazon a helyen lelkipásztorkodnak. Túl azon, hogy segíti az apostoli életet és tevékenységet, a papok e közös élete a szeretet és az egység ragyogó példáját nyújtja mindenkinek, a többi papnak és a laikus hívőknek egyaránt.” [229]

Más jellegű segítséget nyújthatnak a *papi társulatok*, főleg az egyházmegyei jellegű papi világi intézmények, melyek szorosabb köteléket jelentenek a püspökkel és a „megszentelt állapot formái, melyekben a papok fogadalmakkal vagy más szent kötelékekkel kötelezik magukat az evangéliumi tanácsok megélésére.” [230] A „papi testvérület” bármely Egyház által jóváhagyott formája nemcsak a lelki, hanem az apostoli és lelkipásztori életnek is javára válik.

A *lelkivezetés* hasonlóképpen nagyon hasznos lehet a papok állandó képzése szempontjából. Hagyományos eszköz, de akár a lelki fejlődést, akár a papi szolgálatban való hűség és nagylelkűség megőrzését tekintve semmit sem veszített jelentőségéből. Erről írta a későbbi VI. Pál még mint Montini bíboros: „A lelkivezetés a legszebb munka, s mondhatjuk, az ifjúság lelki és

erkölcsi gyarapodásához nagyon szükséges, mert az igazságot követve segít fölismerni és követni kinek-kinek a maga hivatását. Jótékony hatását megőrzi végig az életen, amikor egy okos tanács szeretete és fénye megerősít a jóban, vagy vigasztal a nagylelkűen végzett szolgálat közben érzett keserűségben. A lelkivezetőt tekintve nagy okosságot igénylő, igen hatásos pedagógiai eszköz, s nagy pedagógiai és pszichológiai jártasságot igénylő művészet; a vezetettet tekintve az alázatosság és a bizalom gyakorlása.” [231]

BEFEJEZÉS

82. „Szívem szerinti pásztorokat adok nektek.” (*Jer 3,5*). Az Úr ígérete az Egyházban ma is él, és élte azt. Az Egyház ugyanis úgy érzi, hogy e szavak neki szólnak, s oly sok helyen, pontosabban oly sok emberi szívben, főleg a fiatalokéban fölismeri beteljesedésüket. A világ nagy és sürgető szükségleteit látván óhajtja, hogy a harmadik évezred küszöbén ez az isteni ígélet új módokon – bőségesebben, erősebben és hatékonyabban – teljesejék mint a Szentlélek különleges pünkösdi kiáradása.

Az Úr ígérete az Egyházban fölélést a lélekből az imádságot és a bizalomteljes kérést az Atya szeretetéhez, hogy miként elküldte Jézust, a Jó Pásztort, az apostolokat, majd azok utódait és a papok megszámlálhatatlan seregét, úgy a mai embereknek is mutassa meg hűségét és jóságát ígérete teljesítésében.

Az Egyház pedig kész arra, hogy válaszoljon erre a kegyelemre. Fölfogja ugyanis, hogy Isten ajándéka úgy várja a nagylelkű választ, mint egy előénekes a kórusét: ezért Isten egész népének szüntelenül imádkoznia és fáradozania kell a papi hivatásokért; a papnövédeknek nagyon komoly lelkülettel kell fogadniuk és élniük az isteni ajándékot, tudván, hogy az Egyháznak és a világnak szüksége van rájuk; a Jó Pásztor Krisztus szeretetének kell magával ragadnia őket, és szívüket az Ő szívéhez kell hasonlónvá formálnia; készen kell állniuk arra, hogy a világ útjait az Ő képmásaiként járják, tudniillik mindenkinek megmutatva Krisztus útját, igazságát és életét.

Külön is föl hívjuk a családok figyelmét: a szülők s főként az édesanyák szívesen adják oda gyermeküket az Úrnak, ha az Úr papságra hívja, és örömmel támogatják hivatását, tudván, hogy ezáltal növelik termékenységük keresztény és egyházi jellegét, s bizonyos értelemben megtapasztalhatják Máriának, a Szűzanyának boldogságát: „Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse” (*Lk 1,42*).

A mai fiataloknak azt mondom: legyetek fogékonyabbak a Lélek szava iránt; engedjétek, hogy lelketek mélyén fölhangozzék Krisztus hívó szava; érezzétek meg, hogy Jézus szerető tekintete megnyugszik rajtatok, és kövessétek Őt.

E kegyelemre válaszol az Egyház, amikor a papok vállalják az ordo szentsége által tőlük elvárt folyamatos képzés terhét, és részt vesznek benne. A papok valamennyien ismerjék föl, hogy ma szükségük van a képzésre: az új evangelizáció ugyanis új evangelizálókat kíván, tudniillik olyan papokat, akik az evangelizálásra mint az életszentség sajátos útjára kötelezik el magukat.

Isten ígérete arra szól, hogy nem akármilyen, hanem „szíve szerinti” pásztorokat fog adni az Egyháznak. Isten szíve teljesen föltárult előttünk a Jó Pásztor Krisztus szívében. Krisztus szíve ma is szánakozik a sokaságon és adja az embereknek az igazság kenyerét, a szeretet és az élet kenyerét (*vö. Mk 6,30*), és továbbdobog a papok szívében: „Ti adjatok nekik enni!” (*6,37*). Az embereknek ki kell jönniük a sötétségből és a félelemből, de ehhez ismerni kell és a nevükön kell szólítani őket, hogy biztonságban járassák az élet ösvényeit; ha elvesztek, meg kell találni őket;

szeretni kell őket, hogy megtalálják az üdvösséget, Isten szeretetének legnagyobb ajándékát: mindezt Jézus, a Jó Pásztor teszi; Ő maga és vele a papok.

Apostoli buzdításom végén a papnövendékekre tekintek és a papokra, akik szerte a földön – olykor nehéz, sőt félelmetes körülmények között, de mindig az Isten iránt hűséges munka örömeiben és a nyáj fáradhatatlan szolgálatában – naponta följánlják életüket a ma élő lelkek, a mai férfiak és nők körében a hit, a remény és a szeretet növekedéséért.

Drága papok, azért teszitek ezt, mert maga az Úr Lelkének erejével meghívott titeket, hogy egyszerű életetek törékeny edényében megmutassátok a Jó Pásztor mérhetetlen szeretetének kincsét.

A Szinódus Atyáival s a földkerekség minden részegyháza püspökének nevében kifejezem irántatok azt a tiszteletet, amelyet hűségetek és szolgálatotok megérdemel. [\[232\]](#)

S miközben mindnyájatoknak kívánom a kegyelmet – hogy naponta újítsátok föl magatokban az ajándékot, mely a kézföltétel által bennetek van (vö. *2Tim 1,6*); hogy megtapasztalhassátok a Krisztussal és a többi paptestvérrel összefűző bensőséges barátságot; hogy örülni tudjatok Isten nyája gyarapodásának és növekedjete az Isten és minden ember iránti szeretetben; hogy kialakuljon bennetek a derűs bizonyosság, hogy „aki megkezdte bennetek a jó művet” (*Fil 6,1*) be is fogja teljesíteni Krisztus Jézus napjára –, valamennyiőtökkel együtt *imádkozom Máriához, papságunk anyjához és nevelőjéhez.*

A papképzés minden formája visszavezethető a Boldogságos Szűz Máriához, aki minden engedmességnél jobban válaszolt a meghívó Istennek: annyira szolgálója és tanítványa lett az Igének, hogy lelkével és testével fogadni tudta a megtestesült Igét, hogy odaajándékozta az emberi nemnek. Ő azt a meghívást kapta, hogy nevelje föl a egyetlen és örök Papot, aki engedelmesen meghajolt anyai tekintélye előtt. A Boldogságos Szűz példájával és közbenjárásával állandóan virraszt a hivatások ébresztése és a papok megerősítése fölött az Egyházban.

Ezért nekünk, papoknak fokoznunk kell magunkban a Szűz Mária iránti szeretetteljes áhítatot, s erről sok imádsággal és az ő erényeinek követésével kell tanúságot tennünk.

Mária,

Jézus Anyja és a papok Anyja,
engedd, hogy így szólítsunk téged,
hogy ünnepelhessük anyaságodat,
s Fiad és fiaid papságát szemlélhessük nálad,
Istennek szent Anyja!

Krisztus Anyja,
aki a Szentlélek fölkenése által a pap Messiásnak
embertestet adtál,
hogy üdvözítse a szegényeket és megtört szívűeket;
őrizd meg szívedben és az Egyházban a papokat,
Megváltónak Anyja!

Hitnek Anyja,
 aki elkísérted a templomba az Emberfiát,
 hogy beteljesítse az atyáknak adott ígéreteket;
 ajánld az Atyának az Ő dicsőségére Fiadnak papjait,
 Szövetség Szent Szekrénye!

Egyháznak Anyja,
 aki az utolsó vacsora termében a tanítványok között
 az új népért és pásztoraikért imádkoztál;
 eszközöld ki a papoknak az ajándékok teljességét,
 Apostolok Királynője!

Jézus Krisztus Anyja,
 ki Fiad mellett álltál élte kezdetén és küldetésében,
 kerested Őt, a Mestert a sokaságban,
 mellette álltál, amikor fölmagasztalták a földről,
 s odaadta magát egyetlen és örök áldozatul;
 aki fiadként kaptad meg Jánost,
 fogadd el az öröktől fogva meghívottakat,
 oltalmazd növekedésüket,
 kísérd életükben és szolgálatukban a te fiadat,
 Papok Édesanyja! Ámen.

*Kelt Rómában, Szent Péternél, pápaságom 14. esztendejében, 1992. március 25-én,
 Gyümölcsoltó Boldogasszony napján.*

II. János Pál pápa

Jegyzetek

[1] 2. javaslat

[2] L'Osservatore Romano 1990. X. 28. (A pápa X. 27-i beszéde a Szinódus bezárásakor)

[3] A Neovulgatában: „És fölment a hegyre, és magához hívta azokat, akiket maga akart, s azok odajöttek hozzá. És megalkotta a Tizenkettőt, hogy vele legyenek és ördögűző hatalom birtokában elküldje őket prédikálni” (Mk 3,13-15). (A ford. megj.)

[4] Vö. 1. javaslat

[5] Vö. LG 28.

[6] AAS 62:321-384. (Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis)

[7] L'Osservatore Romano 1990. X. 28. (A pápa X. 27-i beszéde)

[8] Ua.

[9] L'Osservatore Romano 1990. X. 29-30. (A Szinódus Atyáinak üzenete Isten népéhez)

[10] L'Osservatore Romano 1990. I. 15-16. (A pápa beszéde a I. 14-i Úrangyala után)

[11] Uo.

- [12] Vö. 3. javaslat
- [13] AAS 58:55. (VI. Pál homíliája XII. 7-én)
- [14] Vö. 3. javaslat
- [15] Vö. uo.
- [16] Vö. Püspöki Szinódus : A mai papképzésről. „Líneamenta” 5-6.
- [17] GS 4.
- [18] L'Osservatore Romano 1990. X. 29-30. (A Szinódus Atyáinak üzenete Isten népéhez)
- [19] A Neovulgatában: „Az Úr Lelke rajtam; azért kent föl engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek; elküldött, hogy hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak a látást, hogy elbocsássam a megtörteket elengedésben, és hirdessem az Úr kedves esztendejét” (4,18-19; vö. lz 61,1-2). (A ford. megj.)
- [20] L'Osservatore Romano 1990. X. 28. (A pápa X. 27-i beszéde) 4.; vö. L'Osservatore Romano 1991. III. 15. (A pápa nagycsütörtöki levele a papokhoz)
- [21] Vö. LG, PO, OT, Ratio fundamentalis, az 1971. évi Rendes Püspöki Szinódus
- [22] 7. javaslat
- [23] LG 5.
- [24] 8. p., vö. az 1985. évi Rendkívüli Püspöki Szinódus
- [25] Vö. 7. javaslat
- [26] Vö PO 7-8. p.
- [27] LG 1.
- [28] Vö. 7. javaslat
- [29] Uo.
- [30] Vö. 7. javaslat
- [31] A rendes püspöki szinódus általános ülésének „A mai papképzésről” szóló fogalmazványa. 16. p. Vö. 7. javaslat.
- [32] L'Osservatore Romano, 1990. II. 26-27. (A II. 25-i Úrangyala imádkozásakor mondott beszéd)
- [33] Vö. PO 7-9.
- [34] Ua. 8. p. Vö. 7. javaslat.
- [35] Vö. PO 9. p.
- [36] Vö. LG 10. p.
- [37] Vö. 7. javaslat
- [38] PO 10.
- [39] OT 20.
- [40] 12. javaslat
- [41] L'Osservatore Romano 1990. X. 29-30. (A Szinódus Atyáinak üzenete Isten népéhez) l11,1.
- [42] LG 40.
- [43] PO 12.
- [44] PL 38,1483. (Sermo 340,1)
- [45] Uo.
- [46] Vö. 8. javaslat
- [47] Vö. PO 2,12.
- [48] Vö. 8. javaslat

- [49] PLS 2:637. (Senno Morin Guelferbytanus, 32,1)
- [50] A Húsvét 4. vasárnapi szentmise koromunió-antifónája
- [51] Mulieris dignitatem, 26. p.
- [52] 7. javaslat
- [53] II. János Pál: Insegnamenti, 12,2: 785. (Szöulban 1989. X. 7-én a szentségimádás alkalmával mondott homília)
- [54] CCL 36,678. (Szent Ágoston: In Ioannis Evangelium Tractatus, 123,5)
- [55] Insegnamenti III,2: 1055. (Beszéd a papokhoz 1980. XI. 4-én)
- [56] PO 14. p.
- [57] Uo.
- [58] Uo.
- [59] AAS 68: 64. (VI. Pál: Evangelii nuntiandi ap. buzdítás, 75. p.)
- [60] 8. javaslat
- [61] PO 12.
- [62] Szent Ágoston: In Ioannis Evangelium Tractatus, 123,5)
- [63] Vö. PO 12.
- [64] PO 5.
- [65] DS 1529, 1606.
- [66] PO 12.
- [67] Miscellanea Augustiniana I. Róma, 1930: 404. (Senno De Nata-li S. Petti et Pauli)
- [68] Vö. PO 4-6; 13.
- [69] Vö. Evangelii nuntiandi, 13-15. p.
- [70] DV 8,10.
- [71] PO 5.p.
- [72] AAS 77: 265. (Reconciliatio et Paenitentia ap. buzdítás, 31. p.)
- [73] PO 6.
- [74] Vö. LG 42.
- [75] 9. javaslat
- [76] PO 15.
- [77] Uo.
- [78] LG 42.
- [79] II. János Pál: Familiaris consortío, 16. p.
- [80] 11. javaslat
- [81] PO 16. p.
- [82] Uo.
- [83] 8. javaslat
- [84] Vö. PO 17. p.
- [85] 10. javaslat
- [86] Uo.
- [87] AAS 70: 484. (Mutuae relationes, 18. p.)
- [88] Vö. 26, 38. javaslat

- [89] Vö. LG 23. p.
- [90] PO 10. Vö. I2. javaslat.
- [91] AAS 83: 3I5. (Redemptoris missio enciklika, 67. p.)
- [92] PO 10. p.
- [93] Insegnamenti VII, 2: 839. (A pápa homíliája 5000 paphoz 1984. X. 9-én)
- [94] L'Osservatore Romano 1990. X. 28. (A pápa X. 27-i beszéde a Szinódus bezárásakor)
- [95] Vö. 6. javaslat
- [96] Vö. I3. javaslat
- [97] Vö. 4. javaslat
- [98] LG 9. p.
- [99] Uo.
- [100] CCL 3/A:105. (Szent Ciprián: De Dominica oratione, 23.p.)
- [101] Vö. AA 3. p.
- [102] 5. javaslat
- [103] A Neovulgatában: Jézus fölment a hegyre és magához hívta azokat, akiket ő maga akart, s azok odajöttek Hozzá” (3,13). (A ford. megj.)
- [104] Insegnamenti XII: 2, 1417. (Az 1989. XII. 3-i Úr Angyala imádkozása után mondott beszéd)
- [105] VI. Pál: Insegnamenti VI: 134. (Üzenet a hivatások ötödik világnapjára, 1968. IV. 19-re)
- [106] 5. javaslat
- [107] Vö. LG 10; PO 12.
- [108] 13. javaslat
- [109] GS 16.
- [110] A hivatásokért mondott votív mise kollektája
- [111] Vö. SC 10.
- [112] 15. javaslat
- [113] Ua.
- [114] Vö. CIC 220. k.: „Senki sem sértheti meg törvénytelenül más meglévő jó hírét, sem pedig a magánszférája védelmére minden személyt megillető jogot.” Vö. 642. k.
- [115] OT 2.p.
- [116] CD 15. p.
- [117] Vö. OT 2. p.
- [118] PO 6. p.
- [119] PO 11. p.
- [120] OT 2. p.
- [121] 14. javaslat
- [122] I5. javaslat
- [123] Vö. 16. javaslat
- [124] AAS 77: 982. (II. János Pál üzenete a hivatások 22. világnapjára, (1985. IV. I3.)
- [125] L'Osservatore Romano 1990. X. 29-30. (A Szinódus Atyáinak üzenete Isten népéhez) IV.
- [126] 21. javaslat
- [127] Vö. OT 11; PO 3.; Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis, 51. p.

- [128] 2 1. javaslat
- [129] 10. p.
- [130] Familiaris consortio, 37. p.
- [131] Uo.
- [132] 21. javaslat
- [133] CSEL 33,I. (Szent Ágoston: Vallomások, I,1.)
- [134] A rendes püspöki szinodus általános ülésének „A mai papképzésről” szóló fogalmazványa. 30. p.
- [135] 22. javaslat
- [136] 23. javaslat
- [137] OT 8. p.
- [138] DV 24. p.
- [139] DV 2. p.
- [140] DV 25. p.
- [141] L'Osservatore Romano 1990. III. 5. (A pápa beszéde a III. 4-i Úr Angyala imádkozása után)
- [142] Vö. SC 14.
- [143] In Ioannis Evangelium Tractatus 26,13.
- [144] Az Úrnapi zsolozsma Magnifikát-antifónája a 2. vesperásból
- [145] Vö. PO 13. p.
- [146] L'Osservatore Romano 1990. VII. 2. (A pápa beszéde a VII. 1-i Úr Angyala imádkozása után)
- [147] 23. javaslat
- [148] Ua.
- [149] Ua.
- [150] OT 9. p.
- [151] Ratio fundamentalis, 354. p.
- [152] OT 10. p.
- [153] Uo.
- [154] Insegnamenti II,1: 841. (Nagycsütörtöki levél a papokhoz, 1979. IV. 8-án)
- [155] 24. javaslat
- [156] GS 15.
- [157] 26. javaslat
- [158] Vö. OT 16.
- [159] A papképzésről a mai körülmények között, 39. p.
- [160] Vö. A Keresztény Nevelés Kongregációja: Levél a püspökök-höz a szemináriumok filozófia oktatásáról. 1972. I. 20.
- [161] CCL 50/A: 534. (De Trinitate XV, 28.)
- [162] AAS 62:618. (Beszéd a XXI. Itáliai Bibliikus Hetek résztvevőikhez 1970. IX. 25-én)
- [163] 26. javaslat
- [164] Boëthii De Trinitate V,4, 8. („Fides, quae est quasi habitus theologiae”)
- [165] Vö. In I. Sententiarum, Prologus I,1-5.
- [166] Vö. Donum Veritatis instructio 11,40.

- [167] OT 14. p.
- [168] Opera omnia V: 296. (Itinerarium mentis, Prologus, 4.) Ad Claras Aquas, 1891.
- [169] OT 16. p.
- [170] AAS 80:571. (II. János Pál: Sollicitudo rei socialis enciklika, 41. p.)
- [171] AAS 83:859. (II. János Pál: Centesimus annus enciklika, 54. p.)
- [172] Donum veritatis, 21. p.
- [173] 26. javaslat
- [174] Így ír erről például Szent Tamás: „ezért inkább kell hinni az Egyház, mint Ágoston, Jeromos vagy bármely más doktor tekintélyének”; és: „Péter tekintélyével szemben sem Jeromos, sem Ágoston, sem bármely más szent doktor nem bizonyíthatja véleményét.” (STh II-II, 10,12; 11,2,3.)
- [175] 32. javaslat
- [176] Vö. Redemptoris missio, 67. p.
- [177] 32. javaslat
- [178] 27. javaslat
- [179] OT 4.
- [180] LG 48. p.
- [181] PL 93:166. (Explanatio Apocalypsis, II,12.)
- [182] Vö. 28. javaslat
- [183] Ua.
- [184] PO 9. p.
- [185] 28. javaslat
- [186] Ua.
- [187] Vö. Redemptoris missio enciklika, 67,68.
- [188] OT 4. p.
- [189] 20. javaslat
- [190] Ua.
- [191] Ua.
- [192] Ua.
- [193] Insegnamenti VI,1: 173. (A pápa beszéde a Capranica Collegium növendékeihez 1983. I. 21-én)
- [194] 20. javaslat
- [195] Ua.
- [196] 19. javaslat
- [197] Ua.
- [198] In Ioannem Evangelistam Expositio, 21,V,2.
- [199] OT 3. p.
- [200] I7. javaslat
- [201] Vö. Ratio fundamentalis, 19. p.
- [202] PO 7. p.
- [203] 29. javaslat
- [204] Ua.

- [205] Vö. 23. javaslat
- [206] Vö. Christifideles laici 61, 63.p.: Mulieris dignitatem 29-31.0.
- [207] 29. javaslat
- [208] 30. javaslat
- [209] Ua.
- [210] Vö. 25. javaslat
- [211] AAS 78:256. (Beszéd a Communione e Liberazione csoportok papjaihoz. 1985. IX. 12.)
- [212] Vö. 25. javaslat
- [213] Insegnamenti VII, 1: 1798. (Találkozás Einsiedelnben a svájci papság képviselőivel, 1984. VI. 15-én)
- [214] Vö. In Ioannis Evangelium Tractatus I23,5.
- [215] Vö. 31. javaslat
- [216] Borromei Szent Károly: Acta Ecclesiae Mediolanensis. Milánó, 1559:1178.
- [217] GS 22.p.
- [218] Püspöki Szinódus: De scardotibus formandis in bodiernis adiunctis „Instrumentum laboris”, 55. p.
- [219] PO 6. p.
- [220] AAS 56:647. (Ecclesiam suam enciklika)
- [221] AAS 72: 343. (A Klérus Kongregációja: Postquam Apostoli, megjegyzések a klérus részegyházak közötti egyenletesebb elosztásáról,1980. III. 25-én)
- [222] Vö. 39. javaslat
- [223] 34. javaslat
- [224] Ua.
- [225] Ua.
- [226] 35. javaslat
- [227] Ua.
- [228] 36. javaslat
- [229] A Püspöki Szinódus 8. általános ülése: De scardotibus formandis in bodiernis adiunctis „Instrumentum laboris”, 60. p.; vö. ChD 30., PO 8., CIC 55. kán. 2. §.
- [230] 37. javaslat
- [231] G. B. Montini: Lettera pastorale sul senzo morale. 1961.
- [232] Vö. 40. javaslat.